

37.01
3-91

სელესტან ფრანო

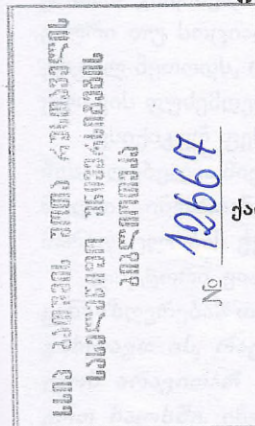
პედაგოგიური ინვარიანტები

ინტელექტი

34.01
9-91

სელესტენ ფრენე

პედაგოგიური ინსტიტუტი

ქართული გამოცემის რედაქტორი
პედაგოგიის დოქტორი
კახეზ კუდავა

გამომცემლობა ინტელექტი
თბილისი

მეოცე საუკუნის გამოჩენილი ფრანგი პედაგოგი სელესტენ ფრენე (1896-1966) ავტორია ორიგინალური პედაგოგიკური სისტემისა. მისი შეხედულებები შორს დგას ფსევდომეცნიერული, აბსტრაქტული, სპეკულაციური თეორიებისაგან.

სელესტენ ფრენეს ახალი სკოლის მეთოდიკამ აპრობაციის ოცდაათწლიანი გზა განვლო და ფართოდ გამოიყენება როგორც საფრანგეთში, ისე მის ფარგლებს გარეთ. საკუთარ გამოცდილებასა და ახალ ღირებულებებზე დაფუძნებული სწავლების ფრენესეული სისტემა გმობს ავტორიტარულ პედაგოგიკას.

საქართველოში მიმდინარე განათლების რეფორმასთან დაკავშირებით, ვფიქრობთ, რომ ნაშრომი სწორედ საინტერესო ქართველი პედაგოგებისა და მშობლებისათვის.

რუსულიდან თარგმნის
ციალა კალმახელიძემ
და
კახმეგ კუდავამ

რადიკალური ცვლილებები აღზრდის სისტემაში, საერთოდ, დიდ გარდატეხასთან არის დაკავშირებული. იგი, პირველ რიგში, გულისხმობს ახალი ტიპის აღმზრდელის ფორმირებასა და იმ პედაგოგების ხელახალ მომზადებას, რომლებიც დღესაც ტრადიციული მეთოდების მიმდევრებად ითვლებიან პედაგოგიკაში.

ჩვენი სურვილია, დავხმაროთ მათ, ერთხელ კიდეც, ჩვენთან ერთად გადახედონ, დაუფიქრდნენ პედაგოგიური, ფსიქოლოგიური თუ სოციალური შინაარსის მრავალ ცნებასა და პრაქტიკულ მეთოდს, რომლებიც ტრადიციული სკოლისათვის ყოველთვის ფუძემდებლური მნიშვნელობის მატარებელი იყო.

ფსიქიკურ ფენომენთა საგულდაგულო ანალიზის შედეგად შესაძლებელია მივაგნოთ მათსა და ინდივიდთა შორის არსებულ მუდმივ ინვარიანტულ კავშირს, რომლის უცვლელობასა და მარადიულობას ჭეშმარიტად უნივერსალური ხასიათი აქვს...

დოქტორი ვიარი წერს: „ინვარიანტის მნიშვნელობას, მის განსაზღვრებას თვითონ ეს სიტყვა იძლევა. **დიახ, ინვარიანტი გახლავთ ის, რაც არ იცვლება, რაც არ შეიძლება შეიცვალოს არავითარ მდგომარეობასა და პირობებში, თან არც ერთ ხალხში.** ინვარიანტი გახლავთ ყველაზე უფრო მტკიცე და მყარი საფუძველი, რომელიც არასოდეს არ გვღალატობს და ერთგულად გვიცავს შეცდომებისაგან“.

ინვარიანტებად აღიარებული პრინციპების საფუძველზე გამოვიმუშავეთ გარკვეული პედაგოგიური კოდი:

მწვანე შუქი ეძლევა მეთოდებსა და საშუალებებს, რომლებიც სავსებით ეთანხმება მოცემულ ინვარიანტებს... მათი გამოყენება უყოყმანოდ შეუძლიათ აღმზრდელებს; ინვარიანტებმა წარმატებით ჩააბარეს გამოცდა.

წითელი შუქი ეძლევა მეთოდებსა და საშუალებებს, რომლებიც ეწინააღმდეგება მოცემულ ინვარიანტებს და რომლებსაც რაც შეიძლება სწრაფად უნდა დავემშვიდოთ.

ყვითელი მოციმციმე შუქი ეძლევა მეთოდებსა და საშუალებებს, რომლებიც ზოგ შემთხვევაში საკმარისად ეფექტურია, თუმცა იმავდროულად თავის თავში გარკვეულ საფრთხესაც ატარებს და ამიტომ განსაკუთრებით ფრთხილ დამოკიდებულებას მოითხოვს პედაგოგისაგან. ამ უკანასკნელმა კარგად უნდა გაიაზროს მათი დროებითი ხასიათი.

ინდიკაციის ასეთი სისტემის გამოყენებით, იმედი გვაქვს, შევძლებთ უფრო კონკრეტული და პრაქტიკული რჩევების მოცემას, რომლებიც დაგეხმარებათ მინიმალური რისკითა და ყოყმანით მიაღწიოთ სასურველ მიზანს.

მას ასე, წარმოგიდგენთ შემდეგ ინვარიანტებს:

ინვარიანტი 1. ბავშვის ბუნება არაფრით განსხვავდება ზრდასრული ადამიანის ბუნებისაგან.

ბავშვი იმ ნორმ ხესა ჰგავს, რომელიც ჯერ პატარაა, მაგრამ თანდათან იზრდება, ვითარდება, ნელ-ნელა ზემოთ მიიწევს, ძალას იკრებს და ზუსტად ისე ეგუება გარემოს, როგორც დიდი ხე. ბავშვი გრძნობს, განიცდის, იტანჯება და ეგუება რამეს ზუსტად ისე, როგორც ზრდასრული ადამიანი. განსხვავება მხოლოდ რიტმშია, რადგანაც, ერთი მხრივ, მას ხელს უშლის ორგანული სისუსტე, უცოდინრობა და გამოუცდელობა და, მეორე მხრივ – იგი ფლობს განუზომელ სასიცოცხლო პოტენციალს, რაც უფროსებს ხშირად დაქვეითებული აქვთ.

ბავშვი მოქმედებს გარემოებისდა მიხედვით და ცხოვრობს იმავე პრინციპების დაცვით, რომლებსაც თქვენ იცავთ. განსხვავება თქვენსა და მას შორის არა თვით ბუნებაშია, არამედ მხოლოდ განვითარების დონეში.

ამიტომ, სანამ გაკიცხავდეთ ან დასჯიდეთ ბავშვს, საკუთარ თავს ჰკითხეთ: მის ადგილზე რომ ვიყო, რა რეაქცია მექნებოდა? მე როგორ მოვიქცეოდი მის ასაკში?

გთხოვთ, გულწრფელად უპასუხოთ ამ ტექსტის კითხვებს.

შეეცადეთ, რომ მიგელოთ ეს ინვარიანტი?

მწვანე შუქი

შეიძლება თეორიულად კი ეთანხმებით, მაგრამ პრაქტიკულად ჯერ ვერ ბედავთ მის გამოყენებას?

ყვითელი შუქი

ეგებ თქვენს ქცევას განაპირობებს აზრი იმის შესახებ, რომ ბავშვი თავისი ბუნებით თქვენგან განსხვავებულია?

წითელი შუქი

გირჩევთ, როგორც ამ ტესტს, ისე ყველა დანარჩენს გულისყურით მოეკიდოთ და საჭირო ფერები მონიშნოთ. ბოლოს ნიგნს რომ გადაფურცლავთ, ფერთა ბალანსი ზუსტად გეტყვით თუ სინამდვილეში როგორ პედაგოგიურ და ფსიქოლოგიურ პოზიციებზე დგახართ. ისიც გასაგები გახდება, თუ რა მიმართულებით უნდა იმოშაოთ. თუ პროგრესისაკენ მიისწრაფვით, შეეცადეთ თანდათანობით ამოშალოთ წითელი ფერი და გაზარდოთ ყვითელისა და მწვანე ფერების წილი.

ინვარიანტი 2. ადამიანის სიმაღლე არ მიუთითებს გარშემომყოფთა მიმართ უპირატესობაზე.

ზოგჯერ მაღალი ადამიანი მასზე დაბალ თანამოძმეებს მდაბალ არსებებად მიიჩნევს. მსგავსი უპირატესობის შეგრძნება უჩნდება მთის წვერზე ან მერვე სართულის აივანზე მდგომ ადამიანს, როცა იგი ზემოდან დასცქერის ქვეყანას. ეს შეგრძნება, რასაკვირველია, მცდარიცაა და მაცდურიც. საჭიროა წინააღმდეგობა გავუწიოთ, არ დავემორჩილოთ მას.

ჩვეულებრივ, მასწავლებელი თავის მოწაფეებზე მაღალია, მაგრამ, გგონიათ, ამით კმაყოფილდება? აუცილებლად რაღაც სიმაღლეზე უნდა შედგეს, თითქოსდა ასე უკეთ ხედავს მთელ კლასს, სინამდვილეში კი მოქმედებს ქვეშეცნეული გრძნობა უპირატესობის დამკვიდრებისა. მსგავს საქციელს მომავალი პედაგოგისათვის გაცილებით მეტი ზიანი მოაქვს, ვიდრე ერთი შეხედვით ჩანს.

ჩვენი სურვილია, თუნდაც იძულებით, უარი გათქმევინოთ მსგავს მოთხოვნებზე. ამისათვის, გთხოვთ, შეასრულოთ რამდენიმე წმინდა სიმბოლური ხასიათის ქმედება.

გაითვალისწინეთ, რომ ეს პირობა აუცილებელია თქვენი შემდგომი წინსვლისათვის.

მოიმორეთ სიმაღლე, რომელზეც თქვენი მაგიდა დგას და მაშინვე ბავშვების დონეზე აღმოჩნდებით როგორც რეალურად, ისე სიმბოლურად. თვითონვე დარწმუნდებით, რომ ბავშვებს უკვე სხვა თვალთ – არა მასწავლებლისა და ხელმძღვანელის, არამედ ჩვეულებრივი უფროსი ადამიანის, ანდა თვით ბავშვის თვალთ შეხედავთ. გვერწმუნეთ, ამ გზით ნამდვილად შეამცირებთ სახიფათო მანძილს მასწავლებელსა და მოსწავლეს შორის, რასაც ტრადიციულ კლასებში მყარად აქვს ფესვი გადგმული, და რაც ასე აშორებს მასწავლებელსა და მოსწავლეს.

თუ ადმინისტრაცია არ მოგცემთ ამ „ტრიბუნის“ მოშლის ნებას, გირჩევთ ისეთნაირად, ან ისეთ ადგილზე მაინც დაიდგათ მაგიდა, რომ მოსწავლეებს ზემოდან არ დასცქეროდეთ და არ თრგუნავდეთ მათ.

ტრიბუნა და კათედრა ტრადიციული პედაგოგიკის აუცილებელი აქსესუარებია, ეს ის პედაგოგიკაა, რომელშიც გამეფებულია ფუჭსიტყვაობა; ახსნა და გამოკითხვა კი მით უფრო ეფექტურად და პრესტიჟულად ითვლება, რაც უფრო ნაკლებად შეესაბამება მსმენელთა დონეს. ნათქვამს ისიც უნდა დავძინოთ, რომ მოსწავლისა და მასწავლებლის ჩვეულებრივი ურთიერთობოლა, ამ უკანასკნელს იძულებულს ხდის გამოიყენოს მკაცრი დისციპლინა; დისციპლინა კი, რა თქმა უნდა, ხელს უწყობს მასწავლებლის „ამაღლებულ“ მდგომარეობას, ამ სიტყვების პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით.

ტესტი:

შემალლების მოხსნა და ამ აქტით გამოწვეული ყველა შედეგის გათვალისწინებით მუშაობა.

მწვანე შუქი

მასწავლებლის მაგიდის მოსწავლეთა მაგიდების დონეზე დაყენება.

ყვითელი შუქი

შემალლების დატოვება და მისი ძველებურად გამოყენება.

წითელი შუქი

ვერ მოვიკლებ სიამოვნებას, უნდა მოგიყვეთ ერთი ამბავი.

ალბათ, გახსოვთ, ერთხანს მოდაში შემოვიდა გაკვეთილების ბუნების ნიაღში ჩატარება. და აი, ერთხელ, ერთ ასეთ გაკვეთილზე მისულ მოსწავლეებს ტყეში დახვდათ ინსპექტორი, რომელიც ბავშვებს მიეგება სიტყვებით: „შემოდით, ბავშვებო!“. მოსწავლეებს, რა თქმა უნდა, სიცილი აუტყდათ. ინსპექტორი ვერაფერს მიხვდა და განაწყენდა. მასწავლებელმა აუხსნა, სად უნდა შემოვიდნენ, აქ კარი ხომ არსად არისო. აი, ამის პასუხად კი ინსპექტორმა მთელი სერიოზულობით განაცხადა: „ნამდვილად სისულელეა გაკვეთილის ღია ცის ქვეშ ჩატარება. უხიაკ მოსწავლეს ვერ დასჯი. მაგალითად, ხომ ვერ ეტყვი, ჭერს რატომ მიშტერებიხარო. აბა, შეხედეთ, რა ცარგვალ გვადგას თავზე. არა, არა, სწორედ საკლასო ოთახის ჭერია აუცილებელი, სხვანაირად როგორ უნდა დაუმტკიცო მოსწავლეს შენი უპირატესობა“.

ინჰარიანტი 3. სკოლაში ბავშვის ქცევა დამოკიდებულია მის ფსიქოლოგიურ განწყობასა და ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე.

ბევრი ფიქრობს, რომ თუ ბავშვი ცუდად სწავლობს ან ცუდად იქცევა, ამას განზრახ სჩადის. ჩვენი აზრით, მსგავსი დასკვნის გაკეთება არაჰუმანურია. რასაკვირველია, ასეთი შემთხვევებიც არსებობს, რომელთა შედეგებსაც ვიმკით ხოლმე, მაგრამ ეს იმას როდი ნიშნავს, თითქოს მხოლოდ ბავშვი და მთლიანად ბავშვი აგებდეს პასუხს თავისი ქცევის ყოველ ნაკლსა თუ ხიზზე. აბა, ერთი გაიხსენეთ, როცა თავის ან კბილის ტკივილი განუხებთ, რალაც გენყინათ ან შიმშილით ლამის არის გული წაგივიდეთ, რა გემართებათ? განა ახერხებთ ისე მუშაო-

ბას როგორც ისურვებდით? თქვენც ხომ ძლიერ ნერვიულობთ, როცა საქმე არ გამოგდით, როცა ოპონენტი კამათში გჯობნით, როცა ვერ ახერხებთ რალაც მნიშვნელოვანი ჩანაფიქრის ხორცშესხმას. გვერნმუნეთ, იგივე ემართებათ ბავშვებს. ამიტომ, როცა დაინახავთ, რომ ბავშვი ისე ვერ იქცევა, როგორც საჭიროა, დაფიქრდით და შეეცადეთ მიზეზი დაადგინოთ. ბავშვს ეგებ ცუდი ჯანმრთელობა ან გარშემომყოფებთან არეული, გართულებული ურთიერთობები აწუხებს. იცოდეთ, უპირველეს ყოვლისა, მიზეზის აღმოფხვრაა საჭირო. თუ ამას ვერ ახერხებთ, ადამიანურად მაინც მოიქეცით და დაინახავთ, რა ადვილად განმუხტავთ კლასში შექმნილ დაძაბულობას.

ტესტი:

ცდილობთ ბავშვის ცუდ ქცევას მოუძებნოთ ფსიქოლოგიური და სოციალური მიზეზები (ამაში ნამდვილად დაგეხმარებათ ჩვენი პედაგოგიკა).

მწვანე შუქი

თქვენი წარმატებები ამ მიმართულებით ძალზე პირობითია.

ყვითელი შუქი

კვლავაც ტრადიციულ მეთოდებს იცავთ და ყურადღებას არ აქცევთ მოსწავლეების ინდივიდუალურ თავისებურებებს.

წითელი შუქი

ინჰარინატი 4. არავის – არც ბავშვსა და არც უფროსს, – არ უყვარს, როცა რამეს უბრძანებენ.

აქ ერთდროულად ვლინდება ორი – ფიზიოლოგიური და ფსიქოლოგიური – რეფლექსი. ჩვეულებრივ, ადამიანი გზას რომ დაადგება, მიმართულება წინასწარვე არჩეული და დადგენილი აქვს. მაგრამ თუ დაეჭვდა, უკვე ყოყმანს იწყებს, ნაბიჯს ანელებს ან სულაც უკან ბრუნდება, რათა ხელახლა გადაწყვი-

ტოს, რა გზით წავიდეს. თუ ვინმე ზურგიდანაც უბიძგებს, მას განსაკუთრებული რეფლექსი უჩნდება. ვთქვათ, წყალში გადახტომას აპირებთ, მაგრამ უცებ ვინმემ ხელი გკრათ, ინსტინქტურად, წინააღმდეგობას იწყებთ და მექანიკურად ცდილობთ წონასწორობა შეინარჩუნოთ. ეს ზოგადი კანონია. იგი ერთნაირად მოქმედებს როგორც ფსიქოლოგიის, ისე მორალისა და საზოგადოებრივი ურთიერთობების სფეროში.

ყოველი ადამიანი ასეა მოწყობილი – ნებისმიერი ბრძანებითი ჟესტი, ნებისმიერი ბრძანება თითქმის ავტომატურად წინააღმდეგობის გრძნობას იწვევს: ადამიანი წითლდება, აზრი ეფანტება, და პირველი სურვილი, რაც უჩნდება, ეს არის – წინ აღუდგეს, არ დაემორჩილოს ბრძანებას. ამიტომაც არის კანონზომიერი შემდეგი მტკიცება: ნებისმიერი ავტორიტარული ბრძანება ყოველთვის შეცდომაა.

შეიძლება ზოგიერთმა უარყოს ეს დებულება – აქაოდა ბავშვს გამოცდილება აკლია და ჩვენ უნდა მივცეთ მიმართულება, ზოგჯერ ვუბიძგოთ კიდეც იქით წავიდეს, საითკენ წასვლა შეიძლება არც უნდოდესო. სხვათა შორის ამ მოსაზრებაში არანაკლები შეცდომაა ჩასაფრებული. აუცილებელია, მოინახოს ისეთი პედაგოგიური ხერხი, რითაც ბავშვს მივცემთ მაქსიმალურ დამოუკიდებლობას გზის არჩევაში, ხერხი, რომელშიც უფროსები ნაკლებად გამოიყენებენ ავტორიტარულ მეთოდებს. აი, სწორედ ამას ეფუძნება ჩვენი პედაგოგიკა: ბავშვს ეძლევა ხმის უფლება და ინდივიდუალურ თუ ერთობლივ საქმიანობაში ინიციატივის გამოვლენის საშუალება. ჩვენ ვცდილობთ ავიყოლიოთ იგი და არ მივსდიოთ მკაცრ მართვას.

მუშაობის გეგმას რომ ვამზადებთ, კლასს ვთავაზობთ 3-4 თემას. მოსწავლეებს შეუძლიათ აირჩიონ ზუსტად ის თემა, რომლის შესწავლაც სურთ ან ჯგუფში, ან ინდივიდუალურად. თემების განაწილების დროს ორ ხერხს ვიყენებთ. პირველი ხერხია ტრადიციული სკოლისათვის დამახასიათებელი – ბრძანება. ვთქვათ, ასე – თემა პირველი ეძლევა მოსწავლე ა-ს, თემა მეორე მოსწავლე ბ-ს და ა. შ. რასაკვირველია, ეს არც ერთ

ბავშვს არ აკმაყოფილებს. ჩვენ სულ სხვაგვარად ვიქცევით, როცა მეორე ხერხს მივმართავთ.

– აი, სამი თემა, – ვეუბნებით მოსწავლეებს, – რომელიც გსურთ ის აირჩიეთ. ვინც სწრაფად მოიფიქრებს, ის მიიღებს კიდევ სასურველ თემას. ვინც დააყოვნებს, ის იძულებული ხდება დარჩენილი თემებით დაკმაყოფილდეს. როგორც ვხედავთ, არჩევის უფლება ყველაზე თანაბრად ვერ ვრცელდება, მაგრამ ძალდატანებას მაინც არა აქვს ადგილი და ყველა კმაყოფილი რჩება. თუ ბავშვს თავს მოვახვეთ ესა თუ ის სამუშაო, ამას ავტომატურად წინააღმდეგობა მოჰყვება. მიეცით მას არჩევანის უფლება და ყველაფერი მონესრიგდება.

ძალდატანებითი ზომები ყოველთვის მცდარია და გვერნმუნეთ, მათზე უარის თქმა კეთილისმყოფელ გავლენას მოახდენს თქვენს საქმიანობაზე.

ტესტი:

გადაწყვიტეთ, უარი თქვათ ავტორიტარულ პედაგოგიურ მეთოდებზე.

მწვანე შუქი

ექვთ უფრო რბილ, ლიბერალურ მეთოდებს, თუმცა ჯერ კიდევ გაქვთ ავტორიტარულობის ნაშთები.

ყვითელი შუქი

ნებისმიერ ვითარებაში არჩევთ იმოქმედოთ ავტორიტარულად.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 5. არავის არ უყვარს ბრძანებით მწყობრში დგომა, რადგანაც ეს იგივეა, რაც სხვისი ბრძანებისადმი პასიური მორჩილება.

არსებობს მრავალი თამაში ან კოლექტიური მეცადინეობა – ვთქვათ, სპორტული, – როცა მსგავსი ბრძანება აღიქმება როგორც აუცილებელი და არავითარ პრობლემას არ ქმნის.

ასეთი პროცედურა შეიძლება განპირობებული იყოს ადმინისტრაციული ან ტექნიკური აუცილებლობით, ანდა სულაც ზემოდან იყოს სანქცირებული – მას უხმოდ ემორჩილება ყველა – დიდიც და პატარაც. ამ შემთხვევაში საკმარისია ბავშვს ავუსნათ რა აპირობებს ამა თუ იმ განკარგულების უსიტყვო შესრულებას. მაგალითად, თუ მატარებელი დილის 6 საათზე გადის, შინიდან 5 საათსა და 30 წუთზე უნდა გახვიდეთ, თორემ... დაავიანებთ.

შეიძლება ითქვას, რომ ელემენტარული წესრიგის დაცვა არ ქმნის დიდ სირთულეებს და მაინცდამაინც არც მოქმედებს მოსწავლეებთან მასწავლებლის ურთიერთობაზე. თუმცა მასწავლებელმა არ უნდა ისარგებლოს და ბოროტად არ გამოიყენოს თავისი მდგომარეობა. ხიფათი მაშინ ჩნდება, როდესაც ბავშვები რომელიმე წესს უაზროდ მიიჩნევენ, როცა, მათი აზრით, აშკარაა უფროსების ბოროტი სურვილი – დაამტკიცონ თავიანთი ძალაუფლება და ყველას აჩვენონ, რომ მათს ბრძანებებს უსიტყვოდ უნდა ასრულებდნენ. მსგავსი ყალბი წესრიგის ნიმუშად გამოდგება სამხედრო დისციპლინა, რომელიც, მართლაცა, აუტანელია მწყობრში მდგომი ადამიანისათვის. სამხედრო დისციპლინა მუდამ სუსტდება, ქვეითდება ბობოქარ ისტორიულ პერიოდებში და ომების დროს, რაც იმის დასტურია, რომ იგი ცხოვრების ბუნებრივ კანონებს უპირისპირდება და ავტორიტარული ძალაუფლების განმტკიცებას ემსახურება. ასეთი დისციპლინის წმინდა გარეგნული ფორმა ფაქტობრივად არც არსებობდა მეორე მსოფლიო ომის ფრონტებზე; მან, ასე ვთქვათ, იატაკქვეშეთში გადაინაცვლა წინააღმდეგობის პირობებში, მაგრამ იქ ჯარისკაცები პატივს მიაგებდნენ ყველაზე ეფექტურ დისციპლინას, თუმცა არც მუნდირები ეცვათ და არც მეთაურთა წინაშე იჭიმებოდნენ.

ასევე ხდება სკოლაშიც. ერთობლივი მუშაობისათვის შექმნილ ჯგუფებში ნორმალური თანამშრომლობისათვის, რა თქმა უნდა, საჭიროა გარკვეული დისციპლინა და ბავშვებიც იგებენ, იღებენ და მხარსაც უჭერენ მას. საჭიროა მივაღწიოთ სწორედ ასეთ დისციპლინას, დისციპლინას, რომელიც გამორიცხავს ნე-

ბისმიერ „სწორდით“-ს, რომლის საჭიროებას ბავშვი ვერ იგებს. ნუ მოსთხოვთ ბავშვებს საკლასო ოთახში მხოლოდ ბრძანების მიხედვით შევიდნენ, მეცადინეობის დროს ხმის ამოღება არ გაბედონ და ა. შ. დისციპლინისა და წესრიგის დამყარება ნამდვილად შესაძლებელია დამაჩლუნგებელი ძალდატანების გარეშე, ძალდატანებისა, რომლის სიმბოლოებია მწყობრებისა და მწყრივების მოწყობა, სასტვენი და ბრძანება „ხელები ქვემოთ“.

ტესტი:

უარი ვთქვათ ავტორიტარულ მოთხოვნებზე, სკოლაში სამხედრო დისციპლინაზე და გადავიდეთ შრომითი თანამშრომლობის დისციპლინაზე.

მწვანე შუქი

ვცადოთ, მივალწიოთ მკაცრ დისციპლინას მინიმალური გარეგანი იძულების გამოყენებით.

ყვითელი შუქი

ძველებურად მივსდით მუშტი-კრივის წმინდა ავტორიტარულ მეთოდებს.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 6. ადამიანს არ უყვარს რაიმე სამუშაოს შესრულება მუქარის ქვეშ, მაშინაც კი, თუ ეს საქმე არ ეზარება, იძულება წარმოშობს წინააღმდეგობას.

ნებისმიერ ბრძანებას, როგორც წესი, ბავშვი თუ უფროსი პასუხობს უარყოფით – „არა!“ – მნიშვნელობა არა აქვს, ხმამაღლა წარმოთქვამენ ამ სიტყვას თუ ხმადაბლა. ნაწილობრივ სწორედ ამით უნდა აიხსნას ის ნეგატიური რეაქციები, რომელსაც ვხვდებით 7-9 წლის ასაკის მოზარდებს შორის, როცა უფროსები იმის მომიზეზებით, აქაოდა, ბავშვები დისციპლინას უნდა მივაჩვიოთ, განუწყვეტილად ტუქსავენ მათ. არადა, სწორედ აქ იჩენს თავს გარკვეული ანტაგონიზმი პა-

ტარასა და დიდს შორის – ბავშვს სურს თვითონ შეიძინოს გამოცდილება და იცხოვროს საკუთარი მოთხოვნების მიხედვით, დიდები კი ცდილობენ მიაღწიონ ბავშვის უსიტყვო მორჩილებას. ეს ბრძოლა გარკვეულ პერიოდში მუდმივად მიმდინარეობს, მაგრამ ბოლოს და ბოლოს ბავშვებს უხდებათ დათმობა, ბავშვები მარცხდებიან – ეჩვენებიან მორჩილებას. თუმცა ზოგი ბავშვი ჯიუტად ეწინააღმდეგება ძალადობას, ამის გამო უჭირს ადაპტაცია, რაც კიდევ უფრო ურთულებს ცხოვრებას როგორც სოციალური, ისე პიროვნული გაგებით. ბევრი საქმე, განსაკუთრებით სკოლაში, აუტანელი ხდება ბავშვებისათვის სწორედ იმიტომ, რომ ზემოდან, ბრძანებით არის თავსმოხვეული. ბავშვებს ეკარგებათ შრომის ხალისი, უჩნდებათ სხვადასხვა მძიმე კომპლექსები. სწორი პედაგოგიური სისტემა საშუალებას გვაძლევს თავიდან ავიცილოთ ყველა ეს გართულება.

ტესტი:

თავი შევიკავოთ ავტორიტარული ბრძანებისაგან, მოვნახოთ ხერხი, რომელიც ბავშვებს შრომის ხალისს შესძენს.

მწვანე შუქი

თანმიმდევრულად შევარბილოთ ბრძანების სტილი, უარი ვთქვათ მის შედარებით მკვეთრ გამოვლინებაზე.

ყვითელი შუქი

წინანდებურად მივსდით ბრძანების მეთოდით დისციპლინის დაცვას, თუმცა საკუთარი ძალაუფლების გამოვლენის ფორმის მცირე შერბილებით.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 7. ნებისმიერ ადამიანს ურჩევნია თვითონ აირჩიოს სამუშაო, თუნდაც ეს არჩევანი მისთვის სასარგებლო არც იყოს.

კანფეტების ნაკრებიდან თუ ერთ კანფეტს ამოიღებთ და ბავშვს მიაწოდებთ, იგი, რა თქმა უნდა, კმაყოფილი დარჩება,

მაგრამ თვალი მაინც დანარჩენებისაკენ გაექცევა. თუ მთელ ნაკრებს მიაწოდებთ და შესთავაზებთ, რომელიც უნდა ის აი-ლოს, ნამდვილ სიამოვნებას მიანიჭებთ, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მის მიერ ამორჩეული კანფეტი საუკეთესო – ყველაზე დიდი ან ყველაზე გემრიელი – არ გამოდგა.

ზემოთ უკვე გითხარით, რომ სამუშაოს დანყების წინ მოსწავლეებს საშუალებას ვაძლევთ თვითონ ამოირჩიონ თემები, ნაცვლად ბრძანებით განაწილებისა.

ეს ინვარიანტი ცხადად გვაჩვენებს, თუ რაოდენ ეფექტურია თვითშემომწებელი კარტოთეკის გამოყენება. როცა ბავშვს ვაძლევთ მხოლოდ მათემატიკის სახელმძღვანელოს, ამით მის შესაძლებლობებს ვზღუდავთ. დავალებას იძლევა ან მასწავლებელი ან სახელმძღვანელო და ბავშვს უსიტყვო მორჩილების გარდა სხვა გზა არ დარჩენია. მაგრამ თუ ბავშვს მივცემთ სამუშაოს – დროისა და შესრულების ტემპის თავისუფალი არჩევანის უფლებით – მაშინ ყველაფერი შეიცვლება. მოსწავლეებს როცა უბრძანებენ ისწავლონ ან დაიხეპირონ რომელიმე ტექსტი, სურვილი მაშინვე უქრებათ, ენთუზიაზმზე რომ არაფერი ვთქვათ. მიეცით მათ თავისუფალი არჩევანის უფლება და უმაღლეს დაინახავთ როგორ შეიცვლება საერთო ატმოსფერო, სწავლისათვის როგორი კეთილისმყოფელი გარემო პირობები შეიქმნება. ეს პრინციპი მოქმედებს ყოველდღიურ ცხოვრებაშიც. ყველას ურჩევნია, თუნდაც, უფრო დიდხანს, მაგრამ თავის ნებაზე იმუშაოს, თვითონ აირჩიოს სამუშაოს დროც, ადგილიცა და ტემპიც.

ტესტი:

ისე ანაწილებთ სამუშაოს, რომ ბავშვები დარწმუნებული არიან – თვითონ ირჩევენ მას.

მწვანე შუქი

ჯერჯერობით ნებადართული გაქვთ თავისუფალი არჩევანი ფრანგულ ენასა და არითმეტიკაში.

ყვითელი შუქი

დავალებას აძლევთ ისე, რომ არასოდეს არ უთანხმებთ ბავშვებს.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 8. *ამ ქვეყანაზე არავის არ უყვარს ფუჭი შრომა, რობოტივით მოქმედება, არავის არ ეხალისება რაიმე სამუშაოს შესრულება სხვისი ჩანაფიქრის მიხედვით, მით უფრო, თუ ეს ჩანაფიქრი მისთვის უცხოა და გაუგებარი.*

დასვით ბავშვი უძრავ ტრენაჟორზე და ატრიალებინეთ პედალი. ნახავთ, რა მალე მოხერხდება. ნამდვილი ველოსიპედით კი მზადაა ქვეყნის დასალიერი მოინახულოს. შემდეგში ჩვენ ვნახავთ, საით შეიძლება წაგვიყვანოს მწვანე შუქმა, ხალისიანი და გააზრებული შრომის გზას რომ გვინათებს. კარგი იქნებოდა, საჩვენებელი პროცესი მოგვეჩვენოთ სასკოლო სავარჯიშოებზე, რომლებიც ტრენაჟორებს მოგვაგონებს, ერთსა და იმავე ადგილზე ფუჭად რომ ტრიალებენ და ბავშვებისათვის უცხო მიზანს ისახავენ. გირჩევთ, წითელი შუქი ჩაურთოთ ყველა მსგავს უმიზნო სავარჯიშოს, რომელთა ერთადერთ დანიშნულებად რჩება მოსწავლისთვის ცუდი ნიშნის დაწერა; წითელი შუქი ჩაურთეთ ბავშვებისათვის გაუგებარი ციტატებისა და ტექსტების მექანიკურ დაზეპირებას. წითელი შუქი – ისეთ თხზულებასა თუ მოკლე შინაარსს, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო საკუთარი თავის გამოვლენისა და ურთიერთობის ბუნებრივ მოთხოვნილებასთან, და რომლის ერთადერთი მკითხველი შეიძლება იყოს მხოლოდ მასწავლებელი. სხვათა შორის, ამ შემთხვევაში სათანადო ყურადღებას ითხოვს ყვითელი შუქიც. არსებულ პირობებში, ალბათ, კიდევ დიდხანს გაჭირდება ტრადიციული მეცადინეობით მოტივირებულ ქმედებაზე – ჩვენი პედაგოგიკის საფუძველზე – გადასვლა. ამიტომ მოგიჩვენებ არსებული პირობები შევუხამოთ ჩვენს მეთოდებსა და განწირულ ტრადიციულ პედაგოგიკაში ნელ-ნელა შევიტანოთ თავისუფლებისა და პროგრესის ელემენტები.

ერთ-ერთი ასეთი ელემენტი (ფსიქოლოგებისაგან განსხვავებით, ჩვენ მას ვაძლევთ არა მწვანე, არამედ ყვითელ შუქს) არის თამაში, რომელიც მხოლოდ შემცვლელია შრომისა და არა ნამდვილი შრომა.

ტესტი:

თქვენ სათანადოდ აფასებთ ბავშვების ნებისმიერ საქმიანობას, თუ იგი შეესაბამება მათი ცხოვრების წესსა და მათ ინტერესებს.

მწვანე შუქი

თქვენი მეცადინეობები ზოგჯერ შეიძლება თავისუფალი და მოტივირებული ჩანდეს, მაგრამ სინამდვილეში, თავისი არსით თავისუფალი საქმიანობის მხოლოდ სუროგატად თუ გამოდგება.

ყვითელი შუქი

კვლავაც სავალდებულო დავალებათა ტრადიციული სისტემის მომხრედ რჩებით.

წითელი შუქი

ივანე ნადირაძე 9. აუცილებელია შრომის მოტივირება.

ჩვენს ერთ-ერთ ნიგნში ნაჩვენებია იყო განსხვავება ახლად გაწვეული ჯარისკაცის – რეკრუტის – მხოლოდ დასჯის შიშით შესრულებულ შრომასა და მოტივირებულ შრომას შორის, რომელიც ადამიანს არ წყვეტს თავისი გარემოდან და რასაც ჩვენთან სიყვარულით შრომას უწოდებენ. მომყავს სტატია ამ ნიგნიდან.

„დიახ, რა თქმა უნდა, არსებობს სხვადასხვაგვარი ბარები, გუთნები, ათასნაირი მარჯვე მექანიზმები, რომლებიც დაბარავენ კიდეც და თესლსაც მიაბარებენ მიწას. თანაც ისე, რომ მიწაზე ხელის მიკარებაც კი არ დასჭირდებათ. მაგრამ, მე მიჩვენი, საკუთარი ხელით გადავარჩიო თესლი, ხელისგულზე დავიყარო მიწა, ქვები მოვაშორო და ისე მოვამზადო თესლისათვის, როგორც აკვანს უმზადებენ ხოლმე ჩვილს. ასე რომ, ერთი და იგივე სამუშაო ერთისთვის არის კირთება, მეორესათვის – თავისუფალი შემოქმედებითი შრომა. აქ მთავარია არა სამუშაოს სიახლე, არამედ მისი გააზრება და ნაყოფიერება.

იცით, როგორ თლიან კარტოფილს სამხედრო სამზარეულოებში? არსებობს ერთი ასეთი ხელოვნება, – ძველ სკოლებში ტრადიციად ქცეული – იმუშაონ, რაც შეიძლება წელა, აუჩქარებლად, თუმცა – შეუჩერებლად. ეს გახლავთ პირუკუ შებრუნებული სტახანოვური მეთოდი. ამაზე უფრო უარესი რამ ხდება, როცა საქმე კარტოფილის ნაფცქვენის შეგროვებასა და გადაყრაზე მიდგება. ამ დროს ჯარისკაცებს თითქოს ხელები უდამბლავდებათ. ასე რომ, ხშირად თვითონ კაპრალს უხდება ამ სამუშაოს შესრულება.

ახალგაზრდა ცოლის სანახავად როცა ჯარისკაცს შინ გაუშვებენ, კარტოფილის თლა სიამოვნებად იქცევა ხოლმე. რაც ყაზარმაში სასჯელად მიაჩნდათ, ოჯახში დიდ ჯილდოდ ერევენებათ“.

მსგავსი რამ შესაძლოა სკოლაშიც მოხდეს, თუკი საქმიანობის ზოგიერთი ტრადიციული სახე ხვალ ახალივით მიმზიდველ ხასიათს შეიძენს. დიდ მნიშვნელობას ნუ მიანიჭებთ სიახლეს და უარი თქვით ყველაზე სრულყოფილი მექანიზმის გამოყენებაზეც, თუ იგი არ შეესაბამება ადამიანის მოთხოვნებს. მრავალი შემთავაზებული სამუშაოდან ის უნდა აირჩიოთ, რომელიც ხალისს შეჰმატებს თქვენს ცხოვრებას. გამოეცით გაზეთი, შეკრიბეთ და დააჯგუფეთ მასალები, ჩაატარეთ ცდები – გადადგით პირველი ნაბიჯი სამეცნიერო კულტურულ გზაზე. დაე, ლაღად გაიფურჩქნოს ყვავილთა კოკრები – მათ არას ავნებს დილის ცვარი. დანარჩენი კი მოგვარდება.

ჩვენს კლასებში შესაძლებელი გახდა ცოცხალი, გააზრებული მუშაობა, სიყვარულით შრომა. აი, ეს გახლავთ ის სიახლე, რაც ჩვენ შევძინეთ პედაგოგიკას.

მწვანე შუქი მოსწავლეს – თუ იგი სიამოვნებით ამზადებს თავისუფალ თემას გაზეთისათვის.

მწვანე შუქი მოსწავლეს – თუ იგი წერილს სწერს თანატოლს.

მწვანე შუქი მოსწავლეს – თუ რამეს ბეჭდავს, ხატავს, ატარებს ცდას, ამზადებს მოხსენებას.

სსიპ განათვის, შრომა და სპორტის სამსახური, თბილისი გეგლიშვილი
№ _____

ბავშვები ძალიან სწრაფად გრძნობენ განსხვავებას მოტივირებულ სამუშაოსა და ჩვეულ სასკოლო რუტინას შორის.

ტესტი:

თქვენს კლასში მოსწავლეები გატაცებული არიან მოტივირებული საქმიანობით.

მწვანე შუქი

ცდილობთ გაახალისოთ მეცადინეობა, უფრო თავისუფალი გახადოთ იგი.

ყვითელი შუქი

თქვენს გაკვეთილებზე ბავშვები ასრულებენ ტრადიციულ სასკოლო სამუშაოს.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 10. აუცილებელია გავთავისუფლდეთ სქოლასტიკისაგან.

სქოლასტიკა არის სკოლის მუშაობისა და ცხოვრების წესის სისტემა, რომელსაც მის (სკოლის) გარეთ არ გააჩნია არავითარი ფასეულობა, რადგანაც სკოლას არ შეუძლია მოამზადოს ბავშვები ცხოვრებისათვის.

გთავაზობთ სქოლასტიკის ამოსაცნობ მარტივ ხერხს. თუ გასურთ გაიგოთ, რამდენად „სქოლასტიკურია“ მუშაობის ესა თუ ის ფორმა და შესაბამისად რომელი შუქით – წითელითა თუ ყვითელით – უნდა აღნიშნოთ იგი – უპასუხეთ შემდეგ შეკითხვებს:

მე რომ მქონოდა ეს საქმე გასაკეთებელი, სიამოვნებით მოვკიდებდი ხელს? შედეგს მივალწევდი?

მონაფის ადგილზე მე მეტი გულმოდგინებითა და ენთუზიზმით ვიმუშავებდი?

საკლასო ოთახის კარი ღია რომ დამეტოვებინა (ისე, რომ მოსწავლეებს შესძლებოდათ თავისუფლად გასვლა), ბავშვები

განაგრძობდნენ მეცადინეობას თუ გაიქცეოდნენ სხვა რამის საკეთებლად?

ტესტი:

თქვენ მიერ ორგანიზებული სასწავლო სამუშაო იმდენად საინტერესოა, ისე იტაცებს მოსწავლეებსა და მოსწავლეებს, რომ ისინი დროის სრბოლას ვერც გრძნობენ.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, სიახლე შეიტანოთ მეცადინეობაში, მაგრამ სკოლასა და საზოგადოებაში თანამედროვე, არსებული ვითარების გამო გიჭირთ მთლიანად განთავისუფლდეთ სქოლასტიკური მეთოდებისაგან.

ყვითელი შუქი

ტრადიციული სქოლასტიკური მეცადინეობის ერთგული რჩებით.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 11. ნებისმიერ ადამიანს სურს მიაღწიოს წარმატებას. იმედის გაცრუება აბრკოლებს საქმეს და კლავს ენთუზიზმს.

ამ ინვარიანტს ჩვენ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ვანიჭებთ, რადგანაც ვფიქრობთ, რომ ტრადიციული სკოლის მთელი სისტემა სწორედ იმედის გაცრუებასა და საქმეში ხელის მოცარვას უწყობს ხელს.

წარჩინებული მოსწავლეები მარტო თავისი უნარის გამო კი არ სწავლობენ კარგად, არამედ იმიტომაც, რომ ისინი ჩვეულებრივ კარგ ნიშნებს ღებულობენ და წარმატებით აბარებენ გამოცდებს. დანარჩენებს, ე. ი. არაწარჩინებულებს სკოლა საშინლად თრგუნავს და ათასგვარ უბედურებას ახვევს თავს – იქნება ეს ცუდი ნიშნები, საკონტროლო ნამუშევარში წითელი ფანქრით შეტანილი შესწორებები თუ მთლიანად გადახაზული საშინაო დავალება, რომელსაც თან სდევს ხოლმე ასეთი მინა-

ნერი: „მთლიანად გადააკეთეთ, რა საშინელება დაგინერიათ“ – გვერნმუნეთ, მსგავსი შენიშვნა იშვიათად დაეხმარება ვინმეს წარმატების მიღწევაში. საკუთარი „უუნარობითა“ და „უვარგისობით“ გაოგნებული ბავშვი თავის გამოსაჩენად სხვა გზებს მიმართავს, უფრო ხშირად – ცუდს. მისთვის სულერთია, მთავარია სწორედ თავის გამოჩენა.

არადა რა იოლია და თანაც სასიამოვნო, სასარგებლოზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, ხელი შევუწყოთ თითოეული ბავშვის წარმატებას. სწორედ ამით განისაზღვრება სწავლების ეფექტიანობაც.

შესაძლოა, ზოგმა მასწავლებელმა ან მშობელმა გააპროტესტოს – როგორ, განა შეიძლება არადამაკმაყოფილებელ სამუშაოში კარგი ნიშანი დაუნერონ, ანდა ბავშვი შეაქონ მოუწესრიგებელი რვეულებისათვისო! მაგრამ ჩვენ ამას ხომ არ ვამბობთ! ჩვენი პედაგოგიკა სხვა გზებით აღწევს წარმატებას. ბავშვის ნებისმიერი სამუშაო, თუკი იგი სიყვარულითა და გატაცებით არის შესრულებული, ჩვენთან საყოველთაო მოწონებას იმსახურებს. განა, მათი ხელით არ მზადდება ის კერამიკული ნაკეთობა ან მათი ფუნჯით არ იხატება ის სურათები, რომლებიც ნამდვილად ხელოვნების ნაწარმოებად ჩაითვლება? განა, ისინი არ წერენ მოხსენებებს, რომელთაც დარბაზი აღტაცების ტაშით ეგებება?

ოღონდ საჭიროა შეიცვალოს თვით სკოლის მოდელი და სკოლაში მასწავლებლის როლი. სკოლისა და მასწავლებლის ძირითადი საზრუნავი უნდა გახდეს არა მოსწავლის ნაშრომის „გაჩხრეკა“, არამედ მოსწავლისათვის ყოველმხრივი დახმარების გაწევა.

ტესტი:

უყოყმანოდ მხარს უჭერთ წარმატების პედაგოგიკას.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, ბავშვებს იმედი არ გაუცრუოთ.

ყვითელი შუქი

მხარს უჭერთ ტრადიციულ პედაგოგიკას, რომელსაც საყოველთაო მარცხამდე მივყავართ.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 12. ბავშვის ბუნებრივი საქმიანობა არის არა თამაში, არამედ შრომა.

დაბეჯითებით გირჩევთ, განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმოთ ამ ინვარიანტსაც. იგი ამტკიცებს შრომის პრინციპს და საბაუქროდ ინვესს თანამედროვე პედაგოგიკისა და ფსიქოლოგიის თეორიებს.

შეცდომა ჯერ კიდევ საბავშვო ბაღიდან იწყება, იქიდან ოჯახში გადადის. შინაურებიდან არავინ ცდილობს საოჯახო საქმეებში ჩართოს ბავშვი და ეს უკანასკნელიც ცხოვრობს სრულ უსაქმურობაში, მას მხოლოდ თამაშით თავის გართობა ევალება“.

სწავლების შემდგომ საფეხურებზე თამაშის შესაძლებლობები მცირდება. დაწყებით და საშუალო სკოლებში მთელი ყურადღება სავარჯიშოებსა და დავალებებზე გადადის. სამწუხაროდ, ეს დავალებები მხოლოდ ზედაპირულ ინტერესს თუ ინვესს, ისიც იშვიათად, და არანაირად არ შეესაბამება ჩვენს წარმოდგენებს ბუნებრივსა და მოტივირებულ შრომაზე, რომლის სარგებლობა და სიკეთე ჯერ კიდევ სათანადოდ არ შეფასებულია.

ჩვენი სისტემა ნამდვილი შრომის პედაგოგიკაა. მისი დამსახურებაა შრომის იარაღებისა და მეთოდების შექმნა, გამოცდა და სასწავლო პროცესებში დანერგვა.

ტესტი:

თქვენ შექმენით ნამდვილი შრომითი სკოლა.

მწვანე შუქი

მოსწავლეებს ტრადიციულ დავალებებთან ერთად, აძლევთ ნამდვილ სამუშაოსაც.

ყვითელი შუქი

თქვენს გაკვეთილებზე ჯერ ვერ შემოაღწია ნამდვილმა შრომამ.

ნითელი შუქი

ინვარიანტი 13. ცოდნის ათვისების ყველაზე ეფექტური გზაა არა დაკვირვება, ახსნა და დემონსტრაცია – ტრადიციული სწავლების ძირითადი ხერხები, არამედ შემეცნების ბუნებრივი და უნივერსალური მეთოდი.

ტრადიციული სკოლა იყენებს მხოლოდ ახსნას. მართალია მას, ზოგჯერ ცდებიც მოსდევს ხოლმე, მაგრამ მხოლოდ და მხოლოდ ნათქვამის საილუსტრაციოდ. არადა, ასეთი „ილუსტრაციებით“ აღჭურვილი ახსნა იძლევა მხოლოდ ზედაპირულ და ფორმალურ ცოდნას, რომელიც ვერ მკვიდრდება ადამიანის გონებაში. ასეთი ცოდნა იმ ნორჩ ყლორტს წააგავს, ხეს რომ ჩამოსხევენ და მიწაში ჩაარჭობენ. სხვათა შორის ერთხანს იგი ცოცხალივით გამოიყურება, მაგრამ უფესვებოდ დარჩენილი დედამიწიდან სასიცოცხლო წვენი მიღებას ვერ ახერხებს და მალე იღუპება.

სწორედ ასეთ ზედაპირულ, უფესვებო ცოდნას იძლევა ტრადიციული სკოლა, რომელიც თავის ნაკლოვანებებს ნიღბავს უშინაარსო, მაგრამ ხმამაღალი, წყალივით მორაკრაკე მრავალსიტყვაობით. გამოცდებზეც სწორედ ასეთი ცოდნა იმსახურებს ყურადღებას. სინამდვილეში ასეთი ცოდნის უსარგებლობა სულ უფრო და უფრო აშკარა ხდება. ახლა ყველგან, სამწუხაროდ, სკოლის გარდა, ბევრს ლაპარაკობენ ჭეშმარიტი, ღრმა კულტურის მნიშვნელობაზე მოაზროვნე თაობის აღზრდაში.

უნდა ვიფიქროთ, რომ ნამდვილი კულტურისაკენ მიმავალი გზა ექსპერიმენტულ მოსინჯვაზე გადის. მოსინჯვა კი ჩვენი პედაგოგიკის უმნიშვნელოვანესი მეთოდი გახლავთ.

ტესტი:

მხარს უჭერთ სწავლებას, რომელიც ეფუძნება ცხოვრებასა და გამოცდილებას, ექსპერიმენტულ მოსინჯვას.

მწვანე შუქი

თანდათანობით აფართოვებთ ექსპერიმენტთა გამოყენების სფეროს, თუმცა ჯერ კიდევ ხშირად მიმართავთ ვერბალურ მეთოდებს.

ყვითელი შუქი

უცვლელად ინარჩუნებთ სწავლების ტრადიციულ სქოლასტიკურ მეთოდებს, რომელიც დაზუთხვას ემყარება.

ნითელი შუქი

ინვარიანტი 14. მეხსიერებას, სკოლა რომ დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს, მაშინ აქვს ფასი, როცა იგი ჩართულია ექსპერიმენტული მოსინჯვის პროცესში.

დაზუთხვება არ ნიშნავს ცოდნასო, უთქვამს ფრანგ ფილოსოფოს ჰუმანისტ მიშელ დე მონტენს. იგი უარყოფდა სქოლასტიკოსთა მთავარ მეთოდს – ჩავასხათ ადამიანში ცოდნა, როგორც ძაბრში.

რა თქმა უნდა, კარგი მეხსიერება შესანიშნავი თვისებაა, მაგრამ მას ხშირად შეცდომაში შეჰყავს პედაგოგი და აკეთებინებს დასკვნას, რომ მთავარია მეხსიერების გაუმდებელი წერტნა და ვარჯიში; თითქოსდა სწორედ ამ გზით შეიძლებოდა ცოდნის ათვისება. სქოლასტიკოსებს იმედს გაუფრუებთ და ვეტყვით, რომ მეხსიერება ვარჯიშით არ ვითარდება. ამ გზის გამოყენებით შეიძლება მოსწავლე დაეუფლოს რამდენიმე ცრუ ტექნიკურ ხერხს, რაც ცოდნის ილუზიას იძლევა. მეხსიერების მექანიკურ გამოყენებას, პირიქით, მის დაუძლურებამდე და გამოფიტვამდე მივყავართ. სამწუხაროდ, სწორედ ეს ემართება ჩვენს ახალგაზრდობას.

სამწუხაროდ, მთელი ტრადიციული პედაგოგიკა ემყარება მეხსიერებას; გამოცდებზეც მხოლოდ იმას ამოწმებენ, თუ რა დაიმახსოვრა მოსწავლემ.

ტესტი:

ირჩევთ სწავლების ცოცხალ პროცესს, სადაც მეხსიერებას მხოლოდ დამხმარე ფუნქცია აქვს.

მწვანე შუქი

თქვენს მეთოდთაში მეხსიერებას ჯერ კიდევ მნიშვნელოვანი როლი ეთმობა.

ყვითელი შუქი

სწავლება, ძირითადად, მეხსიერებაზეა დაფუძნებული.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 15. ცოდნის შეძენა მიიღწევა ექსპერიმენტის გზით და არა წესებისა და კანონების შესწავლით, როგორც ზოგჯერ ფიქრობენ. პირველ რიგში წესებისა და კანონების შესწავლა იმასა ჰგავს, ურემი ხარებს წინ დაუყენოთ.

წესები და კანონები ცდის, ექსპერიმენტის ნაყოფი უნდა იყოს, სხვაგვარად ისინი უშინაარსო და უსარგებლო ფორმულებად იქცევიან.

ტესტი:

ცოცხალ ექსპერიმენტულ მუშაობას წარმართავთ შემდეგი პრინციპით – „მჭედელი მხოლოდ გრდემლთან შეიძლება გახდეს“.

მწვანე შუქი

მსგავს მუშაობას უთავსებთ წესების შესწავლას. ფიქრობთ, რომ გამოგადგებათ.

ყვითელი შუქი

მისდევთ სწავლების კლასიკურ მეთოდს, რომელიც ემყარება წესებისა და კანონების ზეპირად დასწავლას.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 16. სქოლასტიკის დებულებათა საპირისპიროდ ინტელექტი არის აზროვნების უნარი, ოღონდ არა განზოგადებული და თითქოსდა ჩაკეტილ წრეში მოქ-

მედი, არამედ ადამიანის სხვა თვისებებთან მჭიდრო ურთიერთქმედებაში.

ჩვეულებრივ ამბობენ ხოლმე – ეს ბავშვი ჭკვიანია, ის – არაო. მაგრამ ინტელექტი განყენებულად არ არსებობს, იგი ინდივიდის ყველა უმაღლესი პოტენციის გამოვლინებაა. შესაბამისად, არ შეიძლება არსებობდეს ინტელექტის ფორმირების სპეციფიკური მეთოდები. იგი, ისევე როგორც ჯანმრთელობა, ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებულ კომპონენტთა სინთეზია, რომლებიც საჭიროებენ დადებით ზემოქმედებას.

ჩვენი რწმენით, აზროვნების უნარი ყალიბდება და ვლინდება მოქმედებაში. ადამიანი რაც უფრო უკეთესად იყენებს ქცევაში თავის გამოცდილებას, მით უფრო სწრაფად მიმდინარეობს მისი განვითარება. სკოლაში თუ მის გარეთ ექსპერიმენტული მოსინჯვის მეთოდის გამოყენებით, მისი დიდი ეფექტიანობის მეშვეობით, შესაძლებელი ხდება აზროვნების უნარის განვითარება.

ტესტი:

ინტენსიურად იყენებთ ექსპერიმენტული მოსინჯვის მეთოდს ფრენის პედაგოგიკის შესაბამისად.

მწვანე შუქი

თანდათანობით აფართოებთ ამ პროცესს, მაგრამ ჯერ კიდევ რჩებით ძველი პედაგოგიკის ჩარჩოებში.

ყვითელი შუქი

წინანდებულად ეყრდნობით გონებრივი უნარების შესახებ არსებულ კლასიკურ კონცეფციას, რომელზეც არის აგებული ტრადიციული სკოლის სქოლასტიკური პრაქტიკა.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 17. ტრადიციული სკოლა ავითარებს მხოლოდ აბსტრაქტული აზროვნების უნარს, რაც შორსა დგას რეალური ცხოვრების მოთხოვნიდან.

მათ, ვისაც ჰიპერტროფირებული აქვთ ინტელექტის ეს ფორმა, შეუძლიათ შესანიშნავად იმსჯელონ ნებისმიერ „ჭკვიანურ“ თემაზე, მაგრამ სრულიად უმწიფო ალმოჩნდებიან, თუ საქმე შეეხება ცხოვრებასა და გარემოსთან ადაპტაციას.

არსებობს ინტელექტის სხვა ტიპებიც, და ისინი ექსპერიმენტული მოსინჯვის პროცესში ვლინდება. ესენია: ხელით შრომის უნარი, შემოქმედებითი უნარი, პრობლემათა გონივრული, პრაქტიკული გაგების უნარი (სალი აზრი), მეცნიერული ნიჭი, სოციალურ-პოლიტიკური მიმართულების მქონე ინტელექტი, რომლის მფლობელთაგანაც იზრდებიან, ყალიბდებიან საზოგადოებრივი მოღვაწენი.

კაცობრიობა ყოველთვის მაღალ შეფასებას აძლევდა ინტელექტის ამ სხვადასხვაგვარ ფორმას. სწორედაც რომ მათი შემწეობით გვყავს ხელოვნების გენიალური მოღვაწენი, გამომგონებლები თუ მეცნიერები, რომლებიც, სხვათა შორის, ხშირად ჩამორჩებოდნენ სკოლაში, რადგანაც ვერ ეგუებოდნენ ტრადიციული სწავლების ხერხებს.

თანამედროვე საზოგადოებას იმდენად ესაჭიროება განსხვავებული მიმართულების კადრები – გამომგონებლები და მკვლევარები, რომ ჩნდება გარკვეული ტენდენცია – უფრო ხშირად განათლების სისტემის მიღმა – განავითარონ ინტელექტის სხვადასხვა ფორმა. ჩვენს პედაგოგიკას ამ შემთხვევაშიც ავანგარდული პოზიციები უკავია.

თუმცა გამარჯვებამდე ჯერ კიდევ შორსა ვართ. „ინტელექტუალები“ იცავენ და კიდევ დიდხანს დაიცავენ თავიანთ – ათასნაირი მოწმობითა და ბეჭდით დამტკიცებულ პრივილეგიებს.

ტესტი:

მაქსიმალურად ავითარებთ მოსწავლეების ინტელექტუალურ პოტენციალს ადეკვატური მეთოდების მეშვეობით.

მწვანე შუქი

ამას შემთხვევიდან შემთხვევებამდე თუ ახერხებთ.

ყვითელი შუქი

გაკმაყოფილებთ მოსწავლეთა ინტელექტის ჩამოყალიბების ტრადიციული მეთოდები.

წითელი შუქი

ინჰარინატი 18. ბავშვს არ უყვარს ახსნა ex cathedra, და ეს არ ხდება დაბნეულობის ან სიზარმაცის გამო.

ზემოთ უკვე აღვნიშნეთ, რომ არც ბავშვსა და არც უფროსს არ უყვართ იმის მოსმენა, რაც არ აინტერესებთ და არ სჭირდებათ. ამიტომაცაა ასეთი არაეფექტური ახსნის ყველა ის მეთოდი, რომლებიც მასწავლებლებს გამოუგონებიათ იმისათვის, რომ ბავშვები დაუქვემდებარონ პედანტური გაკვეთილების რეჟიმს.

შეიძლება ვინმემ გვითხრას, ბავშვმა მაინც უნდა გაიგოს და ისწავლოს ის, რაც ჯერ არ იცის და რაც აუცილებლად მასწავლებელმა უნდა ასწავლოს, მაგრამ იმას აღარ იკითხავენ – ეგებ სწავლების სხვა მეთოდებიც არსებობს?

ჩვენი მეთოდები სხვადასხვანაირად წყვეტს ამ პრობლემებს. ჩვენი აზრით, განსაკუთრებულ რეკომენდაციას იმსახურებს შემდეგი: თუ მოსწავლეებს სასწავლო მასალას მენტორული ტონით უხსნი, იცოდეთ – არ მოგისმენენ. სცადეთ, ისე წარმართოთ მეცადინეობა, რომ ბავშვი თვითონ ამოქმედდეს, თვითონ ჩაატაროს ექსპერიმენტი, თვითონ გამოიკვლიოს, გაარჩიოს და სათანადოდ განალაგოს ინფორმაციული მასალა. ათასი კითხვა გაუჩნდება და... მზად იქნება მოგისმინოთ. აი, ამას ვუნოდებთ ჩვენ გაკვეთილს a posteriori, ე. ი. გაკვეთილს, რომელიც გამოცდილებაზეა აგებული.

ტესტი:

მეცადინეობას იწყებთ ექსპერიმენტული სამუშაოთი, რომლის დროსაც მოსწავლეებს გადასცემთ აუცილებელ ინფორმაციას.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, მეცადინეობა საინტერესო გახადოთ, მაგრამ ისევ და ისევ ტრადიციული გაკვეთილის ფარგლებში.

ყვითელი შუქი

ვერ გასცილდით გაკვეთილის მენტორულ სტადიას –
ex cathedra.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 19. ბავშვს არ ღლის სამუშაო, რომელიც პასუხობს მის ფუნქციონალურ ცხოვრებისეულ მოთხოვნებს.

ბავშვიცა და მოზრდილიც იღლება არა თვითონ სამუშაოსაგან, არამედ მისი იძულებითი ხასიათისაგან, რაც ადამიანის ბუნებას ეწინააღმდეგება.

სკოლასტიკა ჯიუტად იცავს თავის შეცდომებს, ამტკიცებს, თითქოს ბავშვს არ შეუძლია შეუსვენებელიც იმუშაოს 40 წუთზე დიდხანს და ამიტომ ყოველი გაკვეთილის შემდეგ აუცილებელია 10-წუთიანი შესვენება. ჩვენი საკუთარი გამოცდილების საფუძველზე ეს მოსაზრება მცდარია. ბავშვი, თუ მისი მოთხოვნების შესაბამის საინტერესო სამუშაოს ასრულებს, არ იღლება ორისამი საათი, ზოგჯერ უფრო მეტხანსაც შეუძლია შესვენების გარეშე იმუშაოს.

ფრენეს სკოლაში ბავშვები შეუსვენებლად მუშაობენ 8.30-დან 11.30-საათამდე და ეს სავსებით ნორმალურია.

ქვემოთ ტესტი ეხება ბავშვთა დაღლილობას და საშუალებას იძლევა გამოვავლინოთ ჩვენი პედაგოგიკის ავტარებლობა.

ტესტი:

ბავშვს შეუძლია შესვენების გარეშე იმუშაოს რამდენიმე საათის განმავლობაში.

მწვანე შუქი

ბავშვი იღლება და დასვენება სჭირდება.

ყვითელი შუქი

უპრიანია შესვენებები ცხრილის მიხედვით.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 20. არავის, არც ბავშვსა და არც დიდს არ უყვარს ზედამხედველობა და დატუქსვა. ერთიცა და მეორეც მათ აღიქვამს როგორც ღირსების შელახვას, მით უმეტეს თუ ეს საჯაროდ ხდება.

ადვილი წარმოსადგენია, როგორი პროტესტის გრძნობა უჩნდება ადამიანს, რომელიც იძულებულია ქუჩაში პოლიციელის თანხლებით იაროს, თუნდაც ნამდვილად დამნაშავე იყოს. დაახლოებით იგივე ხდება დავალების გასწორების დროს. თხზულების ხმამაღლა წაკითხვა ბავშვს ყოველთვის აღშფოთებისა და უკმაყოფილების გრძნობას აღუძრავს.

ზოგჯერ იმასაც ამბობენ, ბრძანება და მკაცრი კონტროლი აუცილებელი, გარდაუვალი ბოროტებააო. ჩვენი აზრით, ეს გახლავთ იმ რეაქციონერთა არგუმენტი, რომლებიც ცდილობენ ტრადიციებისა და პრივილეგიების დაცვას რევოლუციური ინიციატივებისაგან. ბრძანებისა და შემოწმების, ამ საზიანო პრაქტიკის, უარყოფა – ჩვენი პედაგოგიკის გადამწყვეტი წინადადებული ნაბიჯია.

თუმცა შემოწმების უარყოფაზე უფრო მნიშვნელოვანია მოსწავლის ნაშრომისადმი მასწავლებლის დამოუკიდებულების შეცვლა. ტრადიციულ სკოლაში, როგორც წესი, ყოველთვის ბავშვია დამნაშავე. მასწავლებელი ცდილობს მოსწავლის ნაშრომში, პირველ რიგში, ნაკლი აღმოაჩინოს. ზუსტად ისე იქცევა, როგორც პოლიცია ექცევა ეჭვმიტანილს. მოსწავლე ამ დროს დამნაშავეს, და რაც უარესია, არასრულფასოვანი ადამიანის მდგომარეობაშია. სწორედ ამ დამცირებაში იფარება ბევრი მოსწავლის წარუმატებლობის ძირითადი მიზეზი. მათ ადრეული ასაკიდანვე უჩნდებათ სიძულვილისა და ზიზღის გრძნობა ყოველივე იმის მიმართ, რაც სკოლასთან არის დაკავშირებული.

ამბობენ, შეცდომები რომ არ გავუსწოროთ, მოსწავლეები საერთოდ თავს აღარ შეინუხებენ, გულმოდგინედ აღარ იმეცა-

დინებენო. ის კი ავინყდებათ, დედა არასოდეს არ ებუზღუნება შვილს, როცა იგი რომელიმე სიტყვას ჯერ კიდევ ენის მოჩლექით წარმოთქვამს, ანდა ფეხის ადგმის პერიოდში დაეცემა. დედამ ინტუიციურად იცის, რომ მისი შვილი მთელი ძალით ცდილობს წარმატებას მიაღწიოს, ხელმოცარვას კი წონასწორობიდან გამოჰყავს და იგი ტირილს იწყებს. თუ ბავშვი რამეს ვერ აკეთებს, ეს იმაზე მიგვანიშნებს, რომ არ შეუძლია, ამის გაკეთება მის ძალებს აღემატება. მასწავლებლის როლი დიდად წააგავს დედის როლს და უმჯობესი იქნება მან დასჯის ნაცვლად მოსწავლე წააქეზოს, წაახალისოს.

პედაგოგის ერთადერთი ღირებული ფუნქცია არის დახმარება. თუმცა თავდაპირველად საჭირო და აუცილებელია ხელახლა გადავხედოთ მუშაობის მეთოდებს, სქოლასტიკური წესები ბუნებრივი ხერხებითა და მეთოდებით შევცვალოთ. მოსწავლეებმა უნდა იმუშაონ საკუთარი სურვილით და არა მასწავლებლის ბრძანებით.

ახალი სკოლის მთავარი ამოცანაა გაუღვიძოს ბავშვს ინტერესი შრომისა და საკუთარი ცხოვრებისადმი.

ტესტი:

მოსწავლეების რვეულებს აღარ აწითლებთ შენიშვნებით, და მათი დახმარების პოზიციაზე დადევით.

მწვანე შუქი

ჯერ კიდევ შუა გზაზე დგახართ.

ყვითელი შუქი

ტრადიციული პედაგოგიკის პოზიციებს ინარჩუნებთ.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 21. მოსწავლეთათვის ნიშნების დანერგა და მათი კლასიფიკაცია პრინციპშივე მცდარი მეთოდია.

ნიშანი არის უფროსის განსჯა ბავშვის ნაშრომზე. მას, რა თქმა უნდა, აზრი ექნებოდა სამართლიანი და ობიექტური

რომ იყოს. ეს ნაწილობრივ შესაძლებელიცაა, მარტივი სწავლების დროს, მაგალითად, ოთხი არითმეტიკული მოქმედების ათვისებისას. უფრო რთული სამუშაოს შემთხვევაში კი, როცა საჭიროა ყურადღება დავუთმოთ ლოგიკურ აზროვნებას, მოსწავლის გაგების უნარსა და მოცემულ მომენტში მის სულიერ მდგომარეობასაც კი, ყოველგვარი შეფასების სისტემა მკრეხელობაა. განა შეიძლება გაგვიკვირდეს, რომ ნიშნები ორჯერ ამაღლებული ან დადაბლებულია. გამომცდელი ზოგჯერ სრულიად აუღელვებლად მანიპულირებს ნახევარი თუ მეოთხედის ქულებით. როგორღა შეიძლება ვენდოთ მცდარ შეფასებებზე აგებულ საკლასიფიკაციო ცხრილებს, როგორღა შეიძლება ითქვას – ეს მოსწავლე უკეთესია, ან უფრო მაღალ საფეხურზე დგას, ვიდრე სხვა. ნუთუ იმიტომ, რომ მას მხოლოდ რამდენიმე მეასედით მაღალი ნიშანი აქვს? ეს ძალზე მცდარი, მეტისმეტად ანტიჰუმანური სტატისტიკაა. და მაინც, არც მასწავლებლებსა და არც მშობლებს არ სურთ უარყონ ეს სისტემა. ისინი ამტკიცებენ: თანამედროვე პირობებში, როცა ბავშვი საერთოდ გაურბის ყოველგვარ შრომას, ნიშნები და კლასიფიკაცია რჩება ზემოქმედების ყველაზე ქმედით საშუალებად და შეჯიბრების საუკეთესო ფორმად. ის კი ავინყდებათ, რომ ამ საშუალებას აქვს მეორე, სახიფათო მხარე. პედაგოგები ცდილობენ, რომ შეფასება იყოს მაქსიმალურად ზუსტი და ამიტომ უმთავრეს ყურადღებას აქცევენ იმას, რისი გაზომვა და შეფასებაც შეიძლება, მაგალითად, სავარჯიშოს შესრულებასა და ამოცანის ამოხსნას. მაგრამ როგორ და რა საშუალებით შეიძლება გაიზომოს მოსწავლის აბსტრაქტული აზროვნება, მისი შემოქმედებითი უნარი, მეცნიერული თუ ისტორიული ალღო? ეს თვისებები არ ემორჩილება არავითარ შეფასებას და სამწუხაროდ, არც, ან თითქმის არც არის გათვალისწინებული სკოლის ყოველდღიურ ცხოვრებაში. მათ მხოლოდ გამოცდებსა და კონკურსებზე შეიძლება ჰქონდეთ რაიმე მნიშვნელობა.

ასეთია ახლანდელი სიტუაცია. მისი შეცვლისათვის მივმართავთ შემდეგ საშუალებებს:

გავუღვიძოთ ბავშვს შრომის მოთხოვნილება და სიყვარული. გავაღვიძოთ მოზარდში შეჯიბრების ჯანსაღი სულისკვეთება;

შემოვიღოთ გრაფიკები და მონომოები, რომლებიც ოდესმე უკუაგდებენ ნიშნის დასმისა და კლასიფიკაციის დღევანდელ მანკიერ სისტემას.

ტესტი:

მუშაობა ახლებურად წარმართეთ, რამაც საშუალება მოგცათ უარი გეთქვათ ნიშნებსა და კლასიფიკაციაზე.

მწვანე შუქი

სიფრთხილის გამო მხოლოდ სახელი შეუცვალეთ ნიშნებსა და კლასიფიკაციას.

ყვითელი შუქი

კვლავაც ძველი ტრადიციების ერთგული რჩებით.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 22. რაც შეიძლება ნაკლები ილაპარაკეთ.

ძველ პედაგოგიკას კვლავ ისეთი ძლიერი გავლენა აქვს ჩვენზე, რომ ნებისმიერ სიტუაციაში განაგრძობთ ლაპარაკს, ახსნას, ჩვენებას, მაშინაც კი, თუ ამჩნევთ, რომ ყურს აღარავინ გიგდებთ. გაუფრთხილდით ხმას, ნუ დაძაბავთ სახმო სიმებს, ნუ ცდილობთ ყველას ხმა დაფაროთ. გახსოვდეთ: საჭირო არ არის ყველაფრის ახსნა, ყველაფრის „დალეჭვა“. რაც ნაკლებს ილაპარაკებთ, მით უფრო მეტს გააკეთებთ.

ვინც გაცნობიერებული, გააზრებული საქმით არის დაკავებული, ის ბევრს არ ლაპარაკობს. საჭიროა დავრწმუნდეთ: პიროვნება ყალიბდება არა ახსნისა და დემონსტრაციის საშუალებით, არამედ დამოუკიდებელი ქმედებისა და ექსპერიმენტული მოსინჯვის პროცესში. ამასთან, აუცილებელია ფლობდეთ იმ მასალასა და მეთოდებს, რომლებიც თქვენს პედაგოგიკას ახალ საფეხურზე აიყვანს.

ტესტი:

უარი თქვით ტრადიციულ გაკვეთილებზე და სულ უფრო და უფრო ნაკლებს ლაპარაკობთ.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, ნაკლები ილაპარაკოთ, მაგრამ ყველა აუცილებელი ცვლილება ჯერ კიდევ არ შეგიტანიათ თქვენს პედაგოგიურ მუშაობაში.

ყვითელი შუქი

ძველებურად სიტყვიერი ახსნა-განმარტების მომხრე ხართ.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 23. ბავშვს არ უყვარს „ჯოგში“ ყოფნა და შრომა, რადგანაც იქ ყოველი ინდივიდი უნდა დაემორჩილოს „მწყემსს“. მას ურჩევნია ინდივიდუალური მუშაობა, ანდა იმ გუნდში ყოფნა, რომელშიც თანამშრომლობის სულისკვეთებაა დასაბუთებული.

ეს ინვარიანტი, ალბათ მიხვდით, რომ სქოლასტიკური პრაქტიკის საბოლოო განაჩენია; სქოლასტიკა ყველა ბავშვს აიძულებს აკეთოს ერთი და იგივე საქმე. როგორც არ უნდა ეცადო, ბავშვების კლასებსა და კურსებზე განაწილებას, მათ მაინც ვერ შეაგროვებთ ერთი და იმავე მოთხოვნების, ერთნაირი მიდრეკილებების მიხედვით. დიდი შეცდომაა, როცა მათ აიძულებთ იმოქმედონ ერთი და იმავე სიჩქარით. ერთნი აბუნტდებიან – სულ ერთ ადგილს ვტკეპნითო, მეორენი სასონარკვეთილებას მიეცემიან – ვერაფერს ვერ ვასწრებთო. მუშაობის ასეთი ორგანიზაცია სულ რამდენიმე ბავშვს თუ გააერთიანებს და გამოადგება.

ჩვენ დიდხანს ვეძებთ, დაბოლოს, მივაგენით შესაძლებლობას, რომ ბავშვმა იმუშაოს ინდივიდუალურად, შესაფერისი რიტმით, თუმცა გუნდთან შეთანხმებულად. მართალია, ამასთან დაკავშირებით საჭიროა გადაისინჯოს თვით გუნდური შრომის

ცნება, რაც სრულიადაც არ ნიშნავს კოლექტივის წევრთა მიერ ერთი და იმავე სამუშაოს შესრულებას. პირიქით, თითოეული ბავშვი მაქსიმალურად უნდა ავლენდეს და იცავდეს საკუთარ ინდივიდუალობას, თუმცა თავი არ უნდა აარიდოს საერთო მიზნებსა და ამოცანებს. შრომის ამ ახალ ფორმას როგორც პედაგოგიური, ისე წმინდა ადამიანური მხარე აქვს.

ტესტი:

ისე აგებთ მუშაობას, რომ თითოეული ბავშვი ასრულებს მისთვის საინტერესო საქმეს, მთელი კოლექტივის საქმიანობის ფარგლებში.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, სწორად ამგვარად ააგოთ მუშაობა.

ყვითელი შუქი

ჯიუტად იცავთ შრომის ძველ ტრადიციას.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 24. კლასში აუცილებელია წესრიგი და დისციპლინა.

ხშირად ფიქრობენ, რაკი ფრენეს პედაგოგიკა დემოკრატიულ საწყისებზეა აგებული, იგი თითქოს ადვილად ურიგდება ანარქიას, არაორგანიზებულობას, თავისუფალი თვითგამოხატვა კი თავაშვებულობის სინონიმად ითვლება.

სინამდვილეში ყველაფერი სხვანაირადაა: ჩვენს კლასებს, სადაც ბავშვები ერთდროულად სხვადასხვა საქმეს ასრულებენ, მასწავლებელი კი ცდილობს, თავი აარიდოს მართვის ავტორიტარულ მეთოდებს, გაცილებით უფრო მეტად სჭირდება წესრიგი და დისციპლინა, ვიდრე ტრადიციულ კლასებს, რომლებშიც სწავლების მთავარ საშუალებად სახელმძღვანელო რჩება.

ლაპარაკია არა ფორმალურ წესრიგზე, როცა მასწავლებელი მკაცრად იცავს სრულ სიჩუმეს და ბავშვებს სთხოვს გაუნძრევლად ისხდნენ. ჩვენ გვინდა ნამდვილი, სიღრმისეული წესრიგი ქცევაშიც, შრომაშიც, უფრო სწორად, ეს თვითონ

ბავშვებს სჭირდებათ. ახალ სკოლაში წესრიგი და დისციპლინა უტოლდება სწორ ორგანიზაციას.

როცა ახალ მეთოდებს გამოიყენებთ, რითაც ბავშვების შრომას სიცოცხლეს შთაბერავთ, ნახავთ, რომ ისინი თითქოსდა თავისთავად დაიცავენ წესრიგს, რადგანაც სწორედ წესრიგი მისცემს წარმატების მიღწევის საშუალებას.

ტესტი:

თქვენ მიაღწიეთ სათანადო წესრიგს შრომის ორგანიზაციის კომპლექსური ხერხების გამოყენებით.

მწვანე შუქი

ცდილობთ (თუმცა ჯერჯერობით წარუმატებლად) ისე ააწყოთ მუშაობა, რომ ბავშვები თვითონვე დარწმუნდნენ წესრიგის აუცილებლობაში.

ყვითელი შუქი

თქვენს კლასში წესრიგი მყარდება ზემოდან.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 25. დასჯა ყოველთვის შეცდომაა. ის ყოველთვის დამამცირებელია და, რაც მთავარია, ვერასოდეს კერ აღწევს სასურველ მიზანს.

ამბობენ, სასჯელი აუცილებელია, როგორც წესრიგის აღდგენის ერთადერთი საშუალებაო. ერთი შეხედვით, თითქოს სიმართლეა, მაგრამ ისიც ცხადია: შეცდომა ადრევე, ჩვენს სკოლაში ბავშვის შემოსვლამდე, იქნა დაშვებული და ახლა ჩვენ გვიხდება ბრძოლა სამწუხარო შედეგებთან. ბავშვს თუ ოჯახში ხშირად სცემენ, მას მცდარი წარმოდგენა უყალიბდება, ფიქრობენ, რომ მთელი ცხოვრება ცემასა და სასჯელზეა აგებული. ასეთ ბავშვებს ერთხანს არც კი შეუძლიათ მიიღონ სხვა რაიმე სასიცოცხლო სტიმული. მათი ხელახლა აღზრდა მეტად ხანგრძლივი და რთული პროცესია.

ბავშვი თუ მოუფლელი და ცუდად აღზრდილია, არა აქვს შრომის ჩვევა, მაშინაც დიდი გარჯა გვჭირდება ფუნქციონალური წესრიგის მისაღწევად. შეცდომა დაშვებული იყო ჩვენს გარეშე და სწორი არ ვიქნებით, თუ მათ გამოსწორებას ახალი შეცდომებით შევეცდებით. საქმე ისე უნდა ავანყოთ, რომ დასჯა არ დაგვჭირდეს.

აბა ერთი, დააკვირდით დასჯილ ბავშვს, შეეცადეთ გააანალიზოთ საკუთარი რეაქცია, როცა ვინმე გტუქსავთ. აუცილებლად გაგიჩნდებათ აღშფოთების, წინააღმდეგობის და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ღრმა სიძულვილის გრძნობაც. სასჯელი ყოველთვის ამცირებს ადამიანს, თუნდაც ეს უკანასკნელი ყოყოჩობის, სიამაყის ან ბაქიობის სამოსით ინიღბებოდეს.

რაკილა დასჯა ყოველთვის შეცდომაა, უნდა იცოდეთ, როცა ბავშვს სჯით, შეცდომას სჩადიხართ, არასწორ ნაბიჯს დგამთ, თუმცა გარეგნულად შეიძლება წესრიგის დამყარებადც გამოჩნდეს. სინამდვილეში ძნელია განისაზღვროს ამ ნაბიჯის თანმდევი შედეგი.

პარმონია და სასჯელის უარყოფა პირდაპირ დამოკიდებულია მასწავლებლის უნარზე – დააინტერესოს მოსწავლე სამუშაოთი, დააკმაყოფილოს ბავშვის მოთხოვნილება შექმნისადმი, შინაგანად გაამდიდროს, სისხლსავსე ცხოვრების საშუალება მისცეს მას.

სკოლაში წესრიგისა და დისციპლინის დამყარება სასჯელის გარეშეც შეიძლება, თუ მივალწევთ შრომის ორგანიზაციის ოპტიმალურ პირობებს. დღესდღეობით იგი ძალზე შორსა დგას სრულყოფილებისაგან. თუმცა ამან ხელი არ უნდა შეგვიშალოს, რომ გულწრფელად ვაღიაროთ ჩვენი შეცდომები.

ტესტი:

საცებით გათავისუფლდით სასჯელის აუცილებლობისაგან.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, თავი აარიდოთ დასჯას, მაგრამ ყოველთვის ვერ ახერხებთ.

ყვითელი შუქი

მიგაჩნიათ, რომ სასჯელი აუცილებელია და კვლავაც განაგრძობთ მის გამოყენებას.

წითელი შუქი

ინჰარიანტი 26. ახალი სკოლის ცხოვრება აგებულია თანამშრომლობის პრინციპებზე. ეს ნიშნავს, რომ როგორც მასწავლებელს, ისე მოსწავლეს უფლება ეძლევა მონაწილეობა მიიღოს სკოლის ცხოვრებისა და საქმიანობის მართვაში.

თანამშრომლობის ეს პრინციპი გამომდინარეობს წინამდებარე ინჰარიანტებიდან.

თუ ჯერ ვერ მოაგროვეთ საკმარის რაოდენობის „მწვანე შუქები“, მაშ ჯერ მზად არ ყოფილხართ ახლებური მუშაობისათვის. თქვენ ჯერ ვერ მისდევთ ახალი სკოლის პრინციპებს, გგონიათ, რომ ბავშვებს არა აქვთ საკმარისი გამოცდილება, არ შეუძლიათ შეგნებულად მოეკიდონ თავიანთი მოვალეობების აღსრულებას, ჯერ კიდევ არ არიან „ადამიანები“ და აუცილებელია, თქვენი უპირატესობის ჩვენება.

თუ უარს ეტყვით მუშაობის ტრადიციულ სტილს, მაშინ გაბედეთ და სასკოლო კოოპერატივს (მოსწავლეთა თვითმმართველობას) მიანდეთ პასუხისმგებლობის მაქსიმუმი სასკოლო ცხოვრების ორგანიზებისათვის. ოღონდ გირჩევთ, დაიცვათ ორი პირობა:

1. პასუხისმგებლობა არ უნდა გავრცელდეს მხოლოდ ეკონომიკურ და ტექნიკურ მხარეებზე. ლაპარაკია არა რაიმე ფონდების შექმნასა და შემდეგ მათ გამოყენებაზე, არც იმაზე, რომ კოოპერატივისათვის მატერიალური მხარდაჭერის მიზნით ორგანიზაცია გაუკეთდეს წარმოებას. რა თქმა უნდა, ეს ის მნიშვნელოვანი ასპექტებია, რომლებიც ერთობლივად ქმნიან კოოპერატივის ჩამოყალიბების პირველ ეტაპს. და მაინც, ყოველივე ეს პერიფერიულ მხარეებად ითვლება. ძირითადი საქმიანობა

კი უნდა მოიცავდეს მოსწავლეთა მთლიან ცხოვრებას, განსაკუთრებით მის საზოგადოებრივსა და მორალურ სფეროებს.

2. არ შეიძლება, მასწავლებელმა შორიდან უცქიროს კოოპერატივის საქმიანობას და მხოლოდ მაშინ ჩაერიოს, როდესაც საჭირო გახდება ნაკლოვანებათა გამოსწორება ან დასჯა დაშვებული ხარვეზებისათვის. იგი (მასწავლებელი) გამუდმებით უნდა მონაწილეობდეს, მაქსიმალურ აქტივობასა და სიბრძნეს იჩენდეს, ერთი სიტყვით, იგი კოოპერატივის სასარგებლო ნევრი უნდა გახდეს.

ტესტი:

თქვენს კლასში მიაღწიეთ ნამდვილ თანამშრომლობას მასწავლებელსა და მოსწავლეებს შორის.

მწვანე შუქი

კოოპერატივი ისე მოაწყვეთ, როგორც ზედნაშენი, და ჯერ კიდევ ძლიერ უზღუდავთ პასუხისმგებლობას.

ყვითელი შუქი

არ გინდათ რაიმე უფლება ხელიდან გაუშვათ.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 27. მოსწავლეებით გადატვირთული კლასი პედაგოგიური შეცდომაა.

თუ ამოცანად დასახულია მოსწავლეთა სწავლება, მაშინ კლასში ბავშვების დიდი რაოდენობა მეტ-ნაკლებად დასაშვებია. მუშაობის ორგანიზაცია შესაძლებელია იმ დონეზე, რომ 50-მა ბავშვმა ისევე წარმატებით შეიძინოს მექანიკური ჩვევები, როგორც 10-ბავშვიანმა ჯგუფმა. სწორედ ამ არგუმენტებს იშველიებენ პედაგოგები, როცა ცდილობენ დაამტკიცონ აუდიოვიზუალური მეთოდების შესაძლო ღირსებები.

მარტო ცოდნის შეძენა როდია სკოლის მთავარი ფუნქცია. მისი უმნიშვნელოვანესი ამოცანა არის მომავლის ადამიანის, საზოგადოების ზნეობრივად სრულფასოვანი ნევრის, მშრომე-

ლის, საკუთარი უფლებებისა და მოვალეობების მცოდნე, საკუთარი ღირსების გრძნობით აღსავსე პიროვნების ჩამოყალიბება. სკოლამ უნდა აღზარდოს უნარიანი, შემოქმედებითად მოაზროვნე აღმშენებლობითი საქმიანობისათვის მზადყოფი ადამიანი. ამ თვისებების შეძენა კი, რა თქმა უნდა, შეუძლებელია გაუსახურებულ, უფერულ და უფორმო მასაში. მათი გამომუშავებისათვის არ კმარა მხოლოდ ინფორმაცია, რაგინდ ღირებულიც არ უნდა იყოს იგი. აუცილებელია თითოეულ მოსწავლეს მიეცეს იმის შესაძლებლობა, რომ ეფექტურად იშრომოს როგორც გუნდში, ისე ინდივიდუალურად. მჭედელი მხოლოდ გრდემლთან შეიძლება გამოიწროს. კოლექტივში ცხოვრება კი ადამიანს საზოგადოებაში ცხოვრების გაკვეთილებს აძლევს.

არც ერთი ამ პირობის შესრულება არ შეიძლება მანამ, სანამ ბავშვი უსახურ მასაში ჩაკარგული რჩება, ეს კი ავტომატურ პროცესად იქცევა, როცა კლასში მოსწავლეთა რაოდენობა 20-25-ს გადააჭარბებს.

ტესტი:

კლასში 20-25 მოსწავლე გყავთ. ფლობთ სიტუაციას სრულად.

მწვანე შუქი

კლასში 30-35 მოსწავლე გყავთ და დიდ სირთულეებს აწყდებით.

ყვითელი შუქი

თქვენ კიდევ უფრო მეტი მოსწავლე გყავთ.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 28. დიდი სასკოლო კომპლექსების (კომბინატების) თანამედროვე კონცეფცია იწვევს როგორც მასწავლებელთა, ისე მოსწავლეთა ანონიმურობას; ეს კონცეფცია მცდარია და წინ ეღობება ჩვენი მიზნების განხორციელებას.

თუ ადამიანთა დიდი მასა ისე არის ორგანიზებული, რომ გათვალისწინებული არაა ამ მასის შემადგენელ ცალკეულ პიროვნებათა ინტერესები, თუ იგი იმ ინდივიდთა ბრბოა, რომლებიც ერთმანეთთან არ არიან დაკავშირებულნი არც სულიერად, არც ფსიქოლოგიურად, მაშინ ასეთი სოციალური სტრუქტურა პიროვნების უცილობელ რღვევას გამოიწვევს. ამ დებულების დამამტკიცებელ მაგალითად მოჰყავთ ხოლმე არმია, რომელიც აჩლუნგებს ადამიანს.

სკოლები კი, რომლებშიც 5-6 კლასზე მეტი არ არის, ჯერ-ჯერობით სასიამოვნო სოფელს მოგვაგონებს, სადაც ყველანი – მასწავლებლებიცა და მოსწავლეებიც – კარგად იცნობენ ერთმანეთს და ურთიერთდაკავშირებულნი არიან.

დიდ, ყაზარმის მსგავს სკოლებში ანონიმურობა ისადგურებს: მასწავლებლები ყოველთვის როდი იცნობენ ერთმანეთს, აქ არ არსებობს არავითარი გამაერთიანებელი და შემამჭიდროებელი საერთო რამ იდეა ან საქმე. ბავშვისათვის ასეთი სკოლა ყოველთვის ყაზარმაა. ასეთ სკოლას არასოდეს არ შორდება ყაზარმული სული.

სკოლის მოდერნიზებისა და წარმატებული საქმიანობისათვის აუცილებელია ეს უზარმაზარი სასკოლო კომბინატები დაიყოს პატარა სასწავლებლებად; მომავალში კი აიგოს სკოლები არა უმეტეს 5-6 კლასისათვის.

ტესტი:

თქვენს სკოლაში სულ 5-6 კლასია და იოლად აღწევთ წარმატებას.

მწვანე შუქი

მართალია, დიდ სკოლაში მუშაობთ, მაგრამ განსაკუთრებით ხელსაყრელი პირობების წყალობით (მაგალითად, ცალკეული ნაგებობები, გაყოფილი გაკვეთილების ჩატარება, გამოსასწორებელ კლასთა არსებობა) თქვენ წარმატებას აღწევთ.

ყვითელი შუქი

მუშაობთ დიდ სკოლაში, რომელიც უსახურ ყაზარმას წააგავს.

წითელი შუქი

ინჰარიანტი 29. საზოგადოების მომავალ დემოკრატიზაციას საფუძველს უყრის სკოლის დემოკრატიზაცია დღეს. ავტორიტარული სკოლა ვერ აღზრდის დემოკრატიული საზოგადოების მომავალ მოქალაქეებს.

ეს იმდენად ბუნებრივად ჟღერს, რომ ნებისმიერი სალად მოაზროვნე ადამიანი უსიტყვოდ დაეთანხმება ამ ინჰარიანტს. მაგრამ, სამწუხაროდ, ავტორიტარობა ისე დამკვიდრდა მშობლებისა და მასწავლებლების ქცევაში, რომ თითქმის ყველა ოჯახში და ყველა სკოლაში ბავშვები ითრგუნებიან უფროსთა ხელშეუხებელი უფლებების გამო.

მშობლები, შესაძლოა, რომელიმე პროგრესული პოლიტიკური პარტიისა თუ ორგანიზაციის აქტიური წევრებიც იყვნენ, მაგრამ შინ, ოჯახში ნამდვილ შუასაუკუნოვან ტირანს ასახიერებენ და იოტისოდენა წინააღმდეგობას ან შეკამათებას ვერ იტანენ.

იგივე შეიძლება ითქვას მასწავლებლის შესახებაც. ხშირად ისინი, თავიანთი მსჯელობის მიხედვით, ფრიად დემოკრატიული შეხედულებების მიმდევრებად ითვლებიან, მაგრამ კლასში გერავითარ შეპასუხებას ვერ ითმენენ. ყველაფერი მკაცრ წესებს უნდა ექვემდებარებოდეს. ყველა ბავშვი მასწავლებლის ჭკუაზე უნდა დადიოდეს.

მერე კი გვიკვირს, როცა ბავშვები, როგორც კი უფროსთა ზედამხედველობას თავს დააღწევენ, ველარ ახერხებენ თავისი ქცევის მართვას, არ შეუძლიათ თვითორგანიზაცია, და ერთადერთი, რაც აინტერესებთ ისაა, რომ როგორმე თავი დააღწიონ სხვათა ნებას.

დემოკრატიის ეპოქაში, როცა ქვეყნები ერთმანეთის მიყოლებით დამოუკიდებლობას იძენენ, სკოლისათვის აუცილებელი ხდება დემოკრატიული ხასიათი, რათა თავისი საქმიანო-

ბით, თავისი მაგალითით აღზარდოს ქვეყნის დემოკრატიზაცია.

ტესტი:

ცდილობთ სკოლაში დემოკრატიის დამყარებას.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, მაგრამ მთელ სასწავლო-აღმზრდელობით პროცესს ვერ მოიცავთ.

ყვითელი შუქი

თქვენი სკოლა კვლავ ავტორიტარულად რჩება.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 30. აღზრდის საფუძველში ძვეს პიროვნების ღირსების დაცვა. მოსწავლისა და მასწავლებლის ურთიერთპატივისცემა სკოლის განახლების ერთ-ერთი მთავარი პირობაა.

სწორედ ამ საბოლოო შედეგებამდე მიგიყვანთ ჩვენ მიერ ნაჩვენები გზა, გზა, რომლის სიმბოლოდ მხოლოდ მწვანე და ყვითელი ფერები გამოდგება. ქვეყნის დემოკრატიის პროგრესი, რომელიც საკენაც მივისწრაფვით, იზომება კლასში დამყარებული ახალი, ურთიერთპატივისცემით და მოქმედებით მასწავლებელსა და მოსწავლეებს შორის. ცნობილი შეგონება – „როგორც თქვენ გსურთ მოგექცნენ სხვები, თქვენც ასევე მოექცით მათ“ („ყოველი, რომელიც გინდეს თქვენ, რაითა გიყონ კაცთა, ეგრეცა თქვენ ჰყვით მათა მიმართ“ – მათეს სახარება 7.12; მთარგმნელთა ჩანართი) – განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ახალ სკოლაში.

ტესტი:

თქვენ უკვე მიაღწიეთ ამ ნების განხორციელებას.

მწვანე შუქი

ცდილობთ, მაგრამ ყოველთვის ვერ ახერხებთ.

ყვითელი შუქი

ჯერ შორსა დგახართ სკოლის ჰუმანიზაციისაგან.

წითელი შუქი

ინვარიანტი 31. პედაგოგიური რეაქცია, როგორც სოციალური და პოლიტიკური რეაქციის შემადგენელი ნაწილი, საპირისპირო გავლენას ახდენს პროგრესულ გარდაქმნებზე.

ეს კიდევ ერთი ინვარიანტია, რომელსაც, სამწუხაროდ, ინგარიში უნდა გავუწიოთ. ასეთია ადამიანის ბუნება. იგი წყალნაღებულობით ეჭიდება ხავსს – ძველს, ჩვეულ წესრიგს და იბრძვის, ზოგჯერ დაუშვებელი ხერხებითაც კი იმ ახლისა და პროგრესულის წინააღმდეგ, რამაც შეიძლება შეუცვალოს შეჩვეული გარემო.

აბა, სცადეთ და ღამით შედით მატარებლის კუპეში, სადაც მგზავრები უკვე კარგად იქნებიან მოწყობილნი, თუმცა შეიძლება სხვისი ადგილებიც ეკავოთ. ნახავთ, რა ერთსულოვან აღშფოთებას, საერთო პროტესტსა და შეურაცხყოფასაც კი შეხვდებით. იცოდეთ, რომ სწორედ ასეთივე მდგომარეობაში აღმოჩნდებით, თუ ჩვენი ინვარიანტების ქვეყნისთვის აღიარებთ და მათ შესაბამისად მოინდომებთ კლასში მუშაობის ორგანიზაციას. ისიც იცოდეთ, რომ თქვენი მაგალითი, მით უფრო, თუ იგი წარმატებით დაგვირგვინდა, სხვა პედაგოგებსა და მშობლებსაც აიძულებს თანდათანობით გადახედონ საკუთარ შეხედულებებსა და საქმიანობას. გახსოვდეთ, ამ ძნელად სავალ გზაზე მრავალი წინააღმდეგობა შეგხვდებათ, ბევრი ბრალდება, შეურაცხყოფაც კი, მერე მათი გადალახვა დიდ დამსახურებად ჩაგეთვლება.

ვინ მოთვლის, რამდენი ჩვენი თანამოაზრე გაუტარებიათ კრიტიკის ქარცეცხლში, რამდენი განუქიქებიათ, რამდენისათვის ცილი დაუნამებიათ; ვინ მოთვლის, რამდენჯერ გაერთიანებულან მათ წინააღმდეგ საბრძოლველად ძველი კონსერ-

ვატული ძალები! ამან არ შეგაკრთოთ. გახსოვდეთ, რომ წინმა-
ვალ ადამიანს გზაზე ყოველთვის ხვდება სირთულეები. მაგრამ
იგი მაინც წინ მიიწევს.

ტესტი:

თქვენ შეძელით წინააღმდეგობათა გადალახვა.

მწვანე შუქი

იბრძვით და გამარჯვების იმედი გაქვთ.

ყვითელი შუქი

წინააღმდეგობა ჯერჯერობით ძლიერია და ხელს გიშლით
წინსვლაში.

წითელი შუქი

**ინვარიანტი 32. ბოლო ინვარიანტი, რომელიც ამტ-
კიცებს ჩვენი ძიების აუცილებლობას და ამართლებს ჩვენს
საქმიანობას – ეს გახლავთ სიცოცხლის ოპტიმისტური
რწმენა!**

რაც უფრო ახალგაზრდა და აქტიურია ადამიანი, მით უფრო
მეტად განიცდის წინსვლის სურვილს. როცა უხეში ძალა ცდი-
ლობს ჩაახშოს მისი სურვილი, ახალგაზრდა უკვე საიდუმლო
გზებს ეძებს, რათა გადალახოს წინაღობა და არ გადაუხვიოს
არჩეულ კურსს. ადამიანს თუ ავადმყოფობა, სიბერე ანდა მემ-
ჩანობა დარევს ხელს და ეს წაართმევს სიცოცხლის რწმენას, აი
მხოლოდ მაშინაა იგი საბოლოო მარცხისათვის განწირული.

დაე, ცხოვრებისეული ოპტიმიზმი იქცეს არიადნას გორ-
გლად, რომელიც ჩვენს საერთო მიზნამდე მიგიყვანთ. მიზანი
კი მომავლის ადამიანის ფორმირებაა.

გახსოვდეთ მომავლეთს

საქართველოს საგარეო მინისტროს ინფორმაცია

საგარეო
მინისტროს
ინფორმაცია
საგარეო
მინისტროს
ინფორმაცია

მკუდრო და ღამაში სახლის აგება რომ მოინდომოთ, ჯერ უფროდ საუკეთესო მშენებელს მონახეთ, ისეთს, რომელიც თქვენი სახლის რესტავრაციას იქნება, კარგი გეგმავებითა და გამოცდილებით და სამუშაოც ეფარება. ასეთი გეგმადე მშენებელი კი არსებობს: რაკილა კვლავიერი მუშები გჭირდებათ, გასამრ-ჯილოც ხელგამოწმად უნდა გადაუხადოთ და მუშაობისათვის სულსაყრელი პირობები შეუქმნათ. და, რა თქმა უნდა, ჩათვლით, რომ წინადადება ბუნებრივად და გონივრულად.

თუ ატმის ბაღის გაშენება ან ვაზის ჩაყრა გადამწყვეტით, მასმარებისათვის პირველივე შემთხვევით ხომ არ მიმართავთ, თუნდაც ფილოლოგიის ან ისტორიის ცოდნის დამატებითი დიპლომი გაქვითოთ. თქვენ დაგჭირდებათ მუშაკი, რომელსაც არა მარტო თეორიულად ეცოდინება, თუ როგორ დარგის ატმის ნერვები ან ჩაყაროს ვაზი, არამედ ამის საკუთარი ხელით ცდილობდაც შექმნება. ფასზეც უკან არ დაიხვეთ: ამხე ხომ თქვენი ბაღ-ვენახის მომავალი და ბედი იქნება დამოკიდებული.

როცა გზაში ავტომანქანის რაიმე დაზიანებას აღმოაჩენთ, პირველსავე შემთხვევით კარს ხომ არ მიადგებით, ავცილებლად მოძებნით ნამდვილ მუშახელოს და ფასზე არც კი მოუღალავარ-იკებით. მოავარია, მანქანა ისე შემოკეთონ, რომ გზის გაგრძელება შეძლოთ.

მაგრამ, როცა საქმე თქვენს ბავშვს ეხება, რომელიც, სხვათა მითითებით, სახლსაც გირჩევენიათ, ატმის ბაღსაც, ვენახსაც და ავტომობილსაც, მთლიანად შემთხვევითობას ენდობით. სკოლაში რაკი მიიყვანთ, მეტს აღარაფერს კითხულობთ, არ ინტერეს-დებით განათლებისა თუ აღზრდის რა შესაძლებლობები ექნე-ბა, გამოცდილი შედეგები ანაგვლის თუ ახალბედა, რომელიც

ამ თანამდებობაზე მხოლოდ ბაკალავრის ხარისხის წყალობით მოხვდა, გაკვეთილი კი არც არასოდეს ჩაუტარებია და არც უსწავლია, როგორ უნდა ჩაატაროს. ამისთანა პედაგოგი მოსწავლეებთან მხოლოდ იმ მეთოდებს მოუხმობს, რომლებითაც თვითონ მას ასწავლიდნენ. ეჭვიც არ გვეპარება ახალბედა მასწავლებლის კეთილშობილურ მიზნებში, მხოლოდ იმის თქმა გვინდა, რომ მართო სურვილით ვერას გახდება ისეთ ცხოვრებისეულად მნიშვნელოვან პროფესიაში, როგორიც მასწავლებლის პროფესია გახლავთ.

აი, ბატონებო, დატოვეთ თქვენი შვილი სკოლის კართან. როგორ მოექცევიან აქ? რა მეთოდებით ასწავლიან? რა საშუალებებს გამოიყენებენ? არაფერი არ გაინტერესებთ. საქმე სახლს, ბაღს ან მანქანას ხომ არ ეხება? რამდენჯერ უთქვამთ, ბავშვი თუ ნიჭიერია, აუცილებლად მიაღწევს წარმატებასო. მაგრამ, ხომ შეიძლება ისეც მოხდეს, რომ თქვენი შვილი ნაკლებ განათლებულ, ცუდად აღზრდილ და დამახინჯებული ფსიქიკის მქონე ადამიანად იქცეს? ამის გამო წყევლა-კრულვას გაუგზავნით არა სკოლას, არა სასკოლო შენობის უვარგისობას, არა გადატვირთულ კლასებს, არამედ მასწავლებელს, რომელმაც საოცრება ნამდვილად ვერ მოახდინა.

მერედა ვინ არის ეს მასწავლებელი? როგორ მუშაობს? რა პირობები აქვს? რა ხერხებს იყენებს? ისურვებდით მის ადგილზე ყოფნას?

საკუთარი ეშმაკუნები თქვენ თვითონ გტანჯავენ, მათგან თავგზა გაქვთ აბნეული, მაგრამ იმაზე კი არ ფიქრობთ, რომ მასწავლებელს ორმოცი ეშმაკუნა ჰყავს მოსავლელი.

თითოეული პედაგოგი თავისი ინდივიდუალური ხერხებით სარგებლობს. ან შეიძლება გგონიათ, რომ ბავშვების დასაწყნარებლად სასკოლო დისციპლინა კმარა, ან ბოლოს და ბოლოს სასჯელი? მაგრამ, თუ მასწავლებელი ახალგაზრდაა, თუ ჯერ კიდევ ვერ ფლობს სათანადო მეთოდებს და თქვენნიარად იძულებულია წინააღმდეგობა გაუწიოს ბავშვებს, გამოცდილებისა და მრჩევლის გარეშეა დარჩენილი და ისე იღლება, რომ ქანცი ეცლება?

თქვენ, დიასაც, მომთხოვნი ბრძანდებით, როცა საქმე შედეგზე მიდგება, და მართალიცა ხართ. სწავლების პირველი წლის ბოლოს თქვენმა ბავშვმა უნდა იცოდეს კითხვა, მერე კლასიდან კლასში გადავიდეს, დაბოლოს, ჩააბაროს გამოსამცეები გამოცდები... მაგრამ განა აქვს მასწავლებელს ასეთი შედეგების მისაღწევი საშუალება? განაგებს აუცილებლად საჭირო შენობას, საჭირო ინსტრუმენტებს, შრომის იარაღებს, თანაც არა ნებისმიერი სახის, არამედ ისეთს, რომლითაც შეიძლება ბავშვს დაეხმაროს წარმატების მიღწევაში, თანაც შრომის ხიბლიც აგრძნობინოს?

ეს რა შეკითხვები დაგვაყარეთო, – მეტყვით ალბათ თქვენ.

ეს ჩვენ არ გვეხებაო. ჩვენი შვილების აღზრდის უზრუნველყოფა ხომ ეროვნული განათლების სამინისტროს საქმეაო. მაგრამ, თუ სკოლა ცუდად არის აღჭურვილი, თუ მასწავლებელი ზედმეტად დატვირთულია, მის ხელთ არსებული ხელსაწყო-იარაღები კი ნაკლები ეფექტის მომტანი, რა ქნას მან? მაშ, თქვენ რაღა უნდა ქნათ?!

და თუ ყოველივე ზემოთქმულს იმასაც დავუმატებთ, რომ თქვენი შვილის მომავალზე პასუხისმგებელი ახალბედა მასწავლებელი გაცილებით ნაკლებ ანაზღაურებას ღებულობს, ვიდრე დაქირავებული მუშა ან საცხოვრებელი უბრალო დამხმარე?

თქვენ აუცილებლად ღრმად უნდა იცნობდეთ მასწავლებლის პრობლემებს, რათა შეეცადოთ დახმარება გაუწიოთ მას.

ეს არც ისე ადვილი გახლავთ, მაგრამ ძალზე მნიშვნელოვანი საქმეა და აუცილებლად საჭიროებს მშობლებისა და ყველა იმ მუშაკის ერთობლივ და შეთანხმებულ ძალისხმევას, ვისაც მიზნად დაუსახავს ჩვენი შვილების აღზრდა.

ნუ ადანაშაულებთ პადავობს!

ყოველთვის როდი გაკმაყოფილებთ ჩვენი განათლების სისტემა, სამართლიანია თქვენი ნუხილიცა და შეშფოთებაც, მაგრამ მაინც ყველაფერში მასწავლებელს ნუ დაადანაშაულებთ. მოდით, ვცადოთ და ერთად გავარკვიოთ სკოლის არადამაკმაყოფილებელი მუშაობის ჭეშმარიტი მიზეზები.

თავიდანვე შევთანხმდეთ, რომ, რა თქმა უნდა, მასწავლებლის პროფესია უნიკალურია, სხვათაგან განსხვავებული. მასწავლებელს საქმე აქვს წარმოუდგენლად რთულ და ჭირვეულ „მასალასთან“, რომლის რეაგირებას წინასწარ ვერც გამოიცნობ – ზოგჯერ ვერ გაიგებ, რატომ თვლემს, ან პირიქით – დულს და გადმოდულს, ნაპერწკლებს ისვრის, ფეთქდება. ასეთ „მასალას“ სათუთად უნდა შეეხო, გამოცდილი ხელით, მოთმინებითა და თავშეკავებით აღჭურვილი.

როცა კარტოფილი მოგყავთ ან ვენახს უვლით, ტრანზისტორს აკონინებთ თუ ავტომანქანას არემონტებთ, ზუსტად იცით, რა შედეგი უნდა მოგიტანოთ განეულმა შრომამ, მერე თავსაც იწონებთ ხოლმე. დანაწევრებითი სკოლის მასწავლებელს კი დაბეჯითებით არ შეუძლია განაცხადოს, რა შედეგს უნდა ელოდნენ მისი საქმიანობისაგან. მისგან ითხოვენ მოსწავლეს განუვითაროს ლოგიკური აზროვნების უნარი, აღზარდოს იგი მაღალი ზნეობრივი და მოქალაქეობრივი იდეალების სულისკვეთებით, ამასთან ერთად, იგი მოვალეა აღსაზრდელს მისცეს აუცილებელი ცოდნა, ჩაუნერგოს წერა-კითხვისა და ანგარიშის ჩვევა, ჩაუტაროს მეცადინეოები ბუნებისმეტყველებაში, ისტორიაში და გეოგრაფიაში, მუსიკაში, ფიზკულტურასა თუ ხელით შრომაში. ეს კი იმას უდრის, რომ მოგთხოვონ ერთ ქარხანაში ერთდროულად დაამზადოთ ქვაბები და საათები, კალათები და ნიგნები, ხელის ურიკები და ელექტრონულ-გამომთვლელი მანქანები...

მართალია, შედეგი მხოლოდ ათი წლის შემდეგ გამოჩნდება, მაგრამ, თუ მასწავლებელი დღეს რამეს ვერ ახერხებს, დამნაშავე ზუსტად ის არის, იმიტომ, რომ როგორც საჭიროა ისე არ მუშაობს – ან მეტისმეტად ბევრს უხსნის, ან მეტისმეტად

ცოტას, დისციპლინას ვერ ამყარებს, ზოგჯერ უფლებებსაც კი აჭარბებს...

ვინ იცის, რამდენჯერ გაგიგონიათ გლეხის ჩივილი – მწირი ზოადგია და ძნელი დასამუშავებელიაო, მუშები კი ცუდად აღჭურვილ ქარხანას ინუნებენ, სადაც ეფექტური შრომა შეუძლებელია, მაგრამ ერთნიცა და მეორენიც, სკოლაზე საუბრისას, ბრალს სდებენ არა იმ პირობებს, რომელშიც სკოლას უხდება მუშაობა, და რის გამოც ზიანი ადგება მათი შვილების სწავლებასა და აღზრდას, არამედ მიაჩნიათ, რომ ყველაფერში მასწავლებელია დამნაშავე: იგი ან ზარმაცობს, ან სუსტია, ან საერთოდ არ უყვარს თავისი საქმე, გადმოცემა არ უვარგა, და თითოეულ მოსწავლეს სათანადო ცოდნას ვერ აძლევს. სხვაგვარად რომ ეთქვათ, თავი და თავი დამნაშავე მეისრეა, რომელმაც დროულად არ აიქნია ფარანი, ან საგზაო ისარი არ გადასწია.

იმის თქმა როდი გვინდა, თითქოს წარმატება ადამიანზე იყოს დამოკიდებული. ნებისმიერი კარგი მუშაკის შრომაში გამოსჭვივის მისი ნიჭი და გულმოდგინება, მაგრამ ისიც ყველასთვის ნათელია, რომ იარაღისა და საშუალებების ნაკლებობა ან უვარგისობაც გადამწყვეტ როლს ასრულებს ნებისმიერ საწარმოო პროცესში. არადა აღჭურვილობა და შრომის ორგანიზაცია, რომ აღარაფერი ვთქვათ შესაბამისი მეთოდების მერჩევაზე, თუ უფრო მეტს არა, ისეთსავე როლს ასრულებს სკოლაში, სადაც თქვენი შვილები სწავლობენ.

არის თუ არა სკოლები შესაფერის შენობებში, იგრძნობა თუ არა სივრცე, საკმარისია თუ არა ჰაერი და სინათლე? დაცული არიან თუ არა მასწავლებლები და მოსწავლეები ხმაურისაგან, თითოეული ჩვენგანის შინაგანი წონასწორობის ამ მთავარი ხიფათისაგან? უზრუნველყოფილია თუ არა სკოლა აუცილებელი საშუალებებით, არა მარტო სახელმძღვანელოებით, კალმებითა და გრიფელის დაფებით – ასი წლის წინანდელი სასწავლო საგნებით, – არამედ საბეჭდი მანქანებით, გამოსაჭრელი და გამოსაწვავი ხელსაწყოებით, კინოპროექტორებითა და მაგნიტოფონებით, კარტოთეკებით, ხერხებითა და ჩაქურებით – სულ მარტივი თანამედროვე სამუშაო ინსტრუმენტებით, რაც სას-

წავლო სავარჯიშოების შესრულების გარდა, მთელი აღმზრდელობითი პროცესის სასარგებლო და შთამაგონებელი ნაწილი გახდებოდა?

თქვენ კი მეისრე-მასწავლებელს ადანაშაულებთ?! ეგებ მას მოსავლელად, უბრალოდ, მეტისმეტად ბევრი ბავშვი ჰყავს, რაც მისგან არა მხოლოდ ყურადღებას, არამედ დაუღალავ, განუწყვეტელ ზრუნვას მოითხოვს. ამ დამქანცველ შრომას იგი ზოგჯერ ნერვულ აშლილობამდე, ავადმყოფობამდე მიჰყავს. ყოფილხართ ოდესმე გადატენილ კლასში, გიცდიათ 35-40 ბავშვის გაჩუმება და მათი ყურადღების დაპყრობა, ბავშვებისა, რომლებსაც ფიზიკურად არ ძალუძთ დიდხანს უმოძრაოდ და უმოქმედოდ ჯდომა? გვერნმუნეთ, ეს იგივეა, რაც საამქროში მოხვედრა, რომლის თითოეული დაზგა თავისთვის მუშაობს, და მათი ერთ რიტმში მოქცევა ფრიად ძნელი საქმეა. მსგავსი რამ მხოლოდ კომმარულ სიზმარში თუ დაგესიზმრებათ. უნდა გითხრათ, რომ სწორედ გადატენილი სკოლაა კომმარი, ოღონდ არა სიზმრისეული, არამედ ნამდვილი.

შეიარეთ ერთი სკოლაში, ოღონდ შესვენების დროს. თუ მყუდრო, გამწვანებულ კუთხეებში ზედმეტი აღგზნების გარეშე, მშვიდად მოთამაშე ბავშვებს დაინახავთ, ჩათვალეთ, რომ ეს სკოლა მათთვის ზედგამოჭრილია, მასწავლებლები კი ცდილობენ აღსაზრდელთა ცხოვრების გაზიარებას; მაგრამ, თუ სკოლის ეზო უფრო დათვების ბუნაგსა ჰგავს, და თუ ბავშვები ის-ის არის ბორკილებიდან თავდახსნილებივით დარბიან, მათი მომვლელი კი უსუსური, საცოდავი ადამიანია, ეს ნიშნავს, რომ თქვენს შვილებს ზიფათი ელით, ზიფათი ელის მათ მასწავლებელსაც. სასწრაფოდ რამე უნდა ვიღონოთ, რამე შევცვალოთ, თუმცა, შესაძლოა, გარეგნულად ეს სკოლა მიმზიდველადაც გამოიყურებოდეს, ახლად შეღებილი კედლებიც ბზინავდეს და შეთეთრებული ქერიც ქათქათებდეს.

გსურთ იცოთ მასწავლებელი-მეისრე? თანახმა იქნებოდით გემართათ 40 ბავშვი „ქარხნის“ ხმაურსა და გრიალში, რომელიც უფრო კონვეიერს შეეფერება, ვიდრე მომავლის ადამიანების

ჩამოყალიბებას? თანახმა იქნებოდით ბუნაგში მოკალათებული დათვებისთვის მიგეხედათ?

სპეციალისტები იმიტომაც არ ესწრაფვიან მასწავლებლობას, რომ, ეს არაადამიანურად მძიმე სამუშაოა; ის კი, ვინც იძულებულია მასწავლებლის მძიმე ტვირთი იტვირთოს, უმეტესად დამატებით გამომუშავებას ეძებს. რა თქმა უნდა, თქვენი ბავშვების აღზრდის საზიანოდ და საზარალოდ.

უნდა შევძლოთ და ერთად განვიხილოთ ჩვენი სწავლების სისტემის პრობლემები, ჩავწვდეთ ყველა ხარვეზს, ამ მექანიზმის ყოველ დეფექტსა და საშიშროებას და ერთობლივად ვეცადოთ მათ გამოსწორებას.

თქვენი შვილების აღმზრდელები, როცა რეალურ დახმარებასა და მხარდაჭერას იგრძნობენ, იმედი მიეცემათ და შეძლებენ მშვიდ ატმოსფეროში მუშაობას, რაც კეთილისმყოფელი იქნება ბავშვებისა და უფროსებისთვისაც.

აუცილებელია, შევუდგეთ ახალი სკოლების აგებას, ისეთი მეთოდებისა და ხერხების დამუშავებასა და დანერგვას, რასაც იმსახურებს ჩვენი ატომური ერა. დაგვერნმუნეთ, რომ საკმაო რაოდენობით მოიძებნებიან ისეთი ადამიანები, რომლებიც მთელი სულითა და გულით იტვირთავენ ამ კეთილშობილურ საქმეს, ამ საუკეთესო პროფესიას საუკეთესოთა შორის.

იგულისხმება, რომ არც ატომური ბომბის, არც სამხედრო მრეწველობის გულისათვის არ შეიძლება ეკონომია გავნიოთ სკოლების მშენებლობაზე, მათ აღჭურვაზე, ინვენტარზე, პედაგოგიური კადრების მომზადებაზე. ეს მტკიცედ უნდა მოითხოვოთ, რადგანაც აღზრდა-განათლების კარგი სისტემისათვის ისევე საჭიროა ფული, როგორც გამბედაობა, დაინტერესება და კაცთმოყვარეობა. რესპუბლიკური საერო სკოლა ამაღ ღირს.

დავსაჯოთ თუ არა გავშვებთ?

მშვენიერად წარმომიდგენია, რომ ბევრი, ვინც სხვათა შორის, თავს გონიერს უწოდებს, აღშფოთდება და მიპასუხებს: „რა თქმა უნდა! განა ეს სალაპარაკოა?! – ის აღზრდა რა აღზრდა იქნება, თუ ბავშვებს იმის გაკეთების ნება მივეცით, რაც მოუწდებათ, ასე ხომ ცხოვრებისათვის ვერ მოვამზადებთ, არადა ხომ ხშირად მოუწევთ ბედთან შერიგება და დამორჩილება“.

ვინმემ რომ გკითხოთ, ბავშვებს უნდა ვუმკურნალოთ თუ არაო, უმაღვე უპასუხებთ: „რა თქმა უნდა, თუ ავადმყოფობენ“. აუცილებლად ეფექტურ წამლებს იშოვით. თუ წამალი მხოლოდ ხანმოკლე ზემოქმედებას ახდენს, შემდგომში კი უფრო მძიმე რეციდივები იჩენს თავს, მაშინ ბუნებას მიანდობთ საქმეს ანდა მკურნალობის სხვა ხერხს გამოიხატავთ.

ყველაზე უკეთესი ის იქნება, ბავშვები საერთოდ რომ არ ხდებოდნენ ავად, რომ შეგეძლოთ მათთვის მუცლის ტკივილის თუ გაციების თავიდან აცილება, მათი გამონრთობა სუფთა ჰაერზე ვარჯიშებით და, საერთოდ, ცდილობდეთ უზრუნველყოთ მათი ჯანსაღი ცხოვრება და ოპტიმალური გარემო.

თუ ბავშვებს მკურნალობა დასჭირდათ, ეს იმაზე მიგვანიშნებს, რომ მათი ცხოვრების წესში რაღაც დარღვეულია; თუ ბავშვს დასჯა სჭირდება, ეს იმის მაჩვენებელია, რომ გარემომ, რომელშიც მოვაქციეთ, და საქმიანობამ, რაც ვაიძულებთ, მის ქცევაში დარღვევები გამოიწვია. ამ დროს, რასაკვირველია, საღი აზრი მოითხოვს მოვანესრიგოთ ოჯახური მდგომარეობა და სოციალური გარემო, რომელშიც ბავშვს უხდება ცხოვრება. მაშინ იგი აღარ მოგვევლინება დადგენილი წესრიგის დამრღვევად და, შესაბამისად, აღარც მისი დასჯის საჭიროება იარსებებს.

წამალიცა და სკალპელიც ის უკიდურესი საშუალებებია, რომლებიც მხოლოდ იმ სამწუხარო შემთხვევებში გამოიყენება, თუ ავადმყოფობას თავიდან ვერ ავიცილებთ. მაგრამ ისიც ხომ ვიცით, რომ მედიცინა განუწყვეტლივ სრულყოფის გზით მიემართება მეცნიერთა კვლევა-ძიებისა და მიღწევების წყალობით.

დასჯაც იგივე უკიდურესი საშუალებაა, რომელიც მხოლოდ იმ შემთხვევებში გამოიყენება, როცა თავიდან ვერ ავიცილებთ ბავშვების ცუდ ქცევას. ვაი რომ, ამ სფეროში არც კი ვცდილობთ რაიმე სიახლის შეტანას! „ყური ავუნიოთ! კარგად მივტყეპოთ! ვახშამი არ ვაჭამოთ, ისე დავაძინოთ! ასი სტრიქონი გადავანერინოთ! – გაიძახის მასწავლებელი – ათი ზმნა ვაუღლებინოთ! ვირის ჩაჩი ჩამოვაცვათ! კუთხეში დავაყენოთ!“ თითოეული ჩვენგანისთვის ნაცნობია ეს ძველი მეთოდები, ისევე ძველი, როგორიც თავად სკოლაა. ისიც მრავალგზისაა ნათქვამი, რომ ისინი უსარგებლოა, უფრო მეტიც – ზიანის მომტანი. ცნობილია, რომ ბავშვი ეჩვევა სტრიქონების გადანერასაც, ზმნების უღლებასაც, დათრგუნვის მთელ კომპლექსს, რაც ბლალაჟს და ცვეთს მის ემოციებს, უმახინჯებს ბუნებრივ რეაქციას. ეს ქვეშაირტებანი ყველამ უნდა შეიმეცნოს, თუ გვინდა, რომ ბოლოს და ბოლოს შევეშვათ წამლებით მკურნალობას, რაც მეტ ზიანს აყენებს ბავშვის ორგანიზმს, ვიდრე თვით დაავადება. თუცილებელია სისტემატური მეცნიერული კვლევა-ძიება იმის გასარკვევად, თუ რამდენად ეფექტურია ღონისძიებები, გამასწორებლად რომ ითვლება. მათი შესწავლა ისევე უნდა ხდებოდეს, როგორც შეისწავლება მაღარიისა თუ ტუბერკულოზის მკურნალობის ქმედითობა. აი, მაშინ კი ცხადი გახდება თუ რამდენად სამართლიანია ჩვენი მტკიცება იმის თაობაზე, რომ დასჯა არ კურნავს ბავშვებს, და რომ მისი რეკომენდაცია შეიძლება მხოლოდ გამაფრთხილებელი ნიშნით: „ფრთხილად!“.

მაშასადამე, თუ ბავშვი არ გვიჯერებს, ან დაუშვებელ საქციელს სჩადის, ყველაფერი უნდა ვაპატიოთ? რა თქმა უნდა, არა, ასე ვერ მოიქცევით, თქვენი შეხედულებისამებრ უნდა იმოქმედოთ, მაგრამ ამ დროს ისიც უნდა გახსოვდეთ, რომ უფრო ხშირად ბავშვი თვითონ შეგყავთ ჩიხში, ანდა დამნაშავეა გარემო პირობები. უმჯობესი ხომ არ იქნება მოიძებნოს ამ ჩიხიდან ღირსეული თავდაღწევის შესაძლებლობა, ვიდრე ის, რომ ვებრძოლოთ წარმოდგენაში დახატულ მტერს, რომელიც საბოლოოდ ძალ-ღონეს გამოგაცლით?

ეს საკითხები ძალზე დელიკატურია და მათი გადაჭრის უნარი თვითონ არ გაგვაჩნია; ეს უნდა დამუშავდეს მეცნიერულად და ისე, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში ვიცოდეთ, როგორ ავირიდოთ ავადმყოფობა, თუნდაც თავი დავიცვათ გართულებისაგან და სათანადო მკურნალობა დავინიშნოთ. ასეთი კვლევა-ძიების ჩატარება აუცილებელია და რაც შეიძლება სწრაფად, რადგანაც ამჟამად ისე, როგორც არასდროს სასჯელი როგორც ძალაუფლების დემონსტრაცია, ან როგორც ძალადობის აქტი საზოგადოებრივ იარაღად იქცა; უმჯობესი იქნება თუ მას საერთოდ არ გამოვიყენებთ.

ამის მიღწევას კი შევძლებთ იმ შემთხვევაში, თუ სრულიად ახალ ატმოსფეროს შევქმნით, დაგვრგავთ ბავშვებისა და უფროსების ურთიერთობის ახალ ფორმებს. და მაშინ ყოვლისშემძლე მასწავლებლის განუსაზღვრელი ძალაუფლების შემცვლელად მოგვევლინება თანამშრომლობა, ერთობლივი ქმედება ჩვენი საერთო კულტურის ამალგებისა და ხვალისდელი დღის ადამიანის ჩამოყალიბების მიზნით, ადამიანისა, რომელსაც უნარი ექნება მთელი გლობალური სირთულით აღიქვას კოსმიური ერის სირთულებები.

ასე რომ, სასჯელის ფორმად მიღებული – სტრიქონების გადაწერა, ზმნების უღლება, კუთხეში დგომა თუ ვირის ჩაჩი – ვერ შეძლებს თავიდან აგვაცილოს ან აღმოფხვრას ისეთი ეპიდემიები, როგორიცაა, მაგალითად, „შავხალათიანთა“* მოძრაობა. სვეიცარიისაში – ამ თავისუფალ, დემოკრატიულ ქვეყანაში, თქვენ წარმოიდგინეთ, დღეს ერთი ჟურნალი აცხადებს: „სკოლაში დავაბრუნოთ გაროზგა! ჩვენ სულ ადვილად დავარწმუნებთ მშობლებს, რომ უკიდურეს შემთხვევაში როზგი, უბრალოდ აუცილებელია დისციპლინის დასაცავად“.

თუ მართლა ამ ზომებს დაგვბრუნდით და ოთხმოცი წლით უკან დავიხიეთ, ეს იმის მიმანიშნებელი იქნება, რომ ჩვენ

* „შავხალათიანები“ – სახელწოდება ხულიგნური ახალგაზრდული ჯგუფებისა, რომლებიც მოქმედებდნენ მეოცე საუკუნის 40-50-იან წლების საფრანგეთში.

დავკარგეთ აღზრდის რწმენა, რომ იმედი გავიცრუა დემოკრატიაში.

იმდენად გულუბრყვილო როგორ იქნებით, რომ იფიქროთ, თითქოს დამატებითი დავალებების, ვირის ჩაჩისა თუ გაროზგის საშუალებით შეძლებთ ისეთი მოქალაქეების აღზრდას, რომლებიც ხვალ თავისუფალ დემოკრატიულ საზოგადოებაში იცხოვრებენ. მსგავსი მეთოდებით მხოლოდ მონებისა და ხელქვეითების აღზრდას შეძლებთ, რომლებიც ქედს იხრიან ბატონისა თუ პოლიციის წინაშე, თუმცა ამავე დროს მუშტებს კრავენ და რევანშისტის ემზადებიან.

ბავშვები, რომელთა ბედსაც თქვენ განაგებდით და რომლებსაც არაადამიანურად ამცირებდით, ხვალ თვითონ მოინდომებენ სხვათა ბედის განმგებლად ყოფნას და ისეთივე უხეში ძალით იმოქმედებენ. ასეთი შედეგი სრულიად ბუნებრივია, მხოლოდ პირფერები თუ ეცდებიან გაოცება გამოხატონ.

დისციპლინა, რომელიც იძულებას ეყრდნობა როგორც სკოლაში, ისე ოჯახში, ირიბად, მაგრამ გარდუვლად ბავშვებს ამზადებს მონობის, დიქტატურისა და ფაშიზმისათვის. მხოლოდ თავისუფლების შემწეობით შეიძლება თავისუფლებისათვის მომზადება, მხოლოდ თანამშრომლობის შემწეობით შეიძლება სოციალური ჰარმონიისა და თანამშრომლობისთვის მომზადება, მხოლოდ დემოკრატიის შემწეობით შეიძლება დემოკრატიისათვის მომზადება.

ეს ჭეშმარიტებანი, ჩვენი აზრით, უფრო მეტის მთქმელია, ვიდრე ცნობილი ტრიადა – „თავისუფლება-თანასწორობა-ძმობა“. ეს სიტყვები ამოტვიფრული უნდა იყოს ჩვენი სკოლების ფასადებზე, როგორც გაფრთხილება ყველა აღმზრდელისა და მშობლისათვის.

ბავშვებს ეს ჯერ სად შეუძლიათ, – ალბათ მეტყვეით, – ისინი ჯერჯერობით არც ორგანიზებას არიან შეჩვეული, არც თვითკონტროლს. სწორედ ახლა ესაჭიროებათ მათ მკაცრი მეთოდები, რომლებიც მიმართულებას აარჩევენ და მოაკავებენ.

უფრთხილდით მსგავს არგუმენტებს! ისტორიაში ისინი მრავალგზის გამოუყენებიათ...

მაშ, რა გზას დაადგება სკოლა – დემოკრატიისათვის მოამზადებს აღსაზრდელს თუ დიქტატურას დაუჭერს მხარს?

თითქოს გვესმის აღმზრდელების – მშობლებისა და მასწავლებლების ქორო – ისინი აღშფოთებული გაიძახიან, „მაშ, რა ვქნათ, თუ სხვაგვარად შეუძლებელია აუცილებელი დისციპლინის დაცვა“?

მაგრამ დღეს ხომ ცნობილია სხვა ხერხებიც, რომლებიც უკვე დამკვიდრდა. ჩვენ ხელთაა ყოველგვარი საშუალება იმისათვის, რომ მივაღწიოთ სკოლაში დემოკრატიისა და თანამშრომლობის ჩამოყალიბებას, და იმისათვის, რომ ახალმა შრომითმა დისციპლინამ ბავშვებს დაუბრუნოს თავიანთი უფლებებისა და მოვალეობების შეგნება, რომელთა გარეშე თავისუფლება სიცრუედ და მახედ იქცევა. ამიერიდან სკოლა შეძლებს, უნდა შეძლოს, აღზარდოს და ჩამოაყალიბოს ადამიანები!

რასაკვირველია, ამისათვის საჭიროა შრომის ახალი ორგანიზაცია, ახლებური ატმოსფერო, რაც უფრო ადამიანურ ურთიერთობებს შექმნის აღსაზრდელებსა და აღმზრდელებს შორის. ოჯახი უნდა გამოეთხოვოს მონურ წარსულს, რომლის ბორკილებს თვითონვე ხელახლა ვჭედავთ ყოველ თაობაში. სკოლას შესწევს ძალა, გაზარდოს და უნდა გაზარდოს კიდეც მომავალი მოქალაქენი და თანამდგომნი.

ბოლოს და ბოლოს უნდა ვაღიაროთ, რომ ძალადობა, დასჯა, გაროზგვა არ არის გამართლებული, არ გვაძლევს მდგომარეობიდან ღირსეულად თავდახსნის საშუალებას. ცეცხლივით ერიდეთ ძალაუფლებით თრობას, თავს ნუ მოიტყუებთ ბავშვებისა თუ უფროსების მორჩილებით, იცოდეთ, რომ ისინი გარეგნულად გნებდებიან, სინამდვილეში კი გული სიბოროტითა და სიძულვილით ევსებათ.

ბევრი რამის თქმა შეიძლება, მაგრამ ერთი ნამდვილად ცხადია – სასჯელი გინდ მსუბუქი იყოს, გინდ მძიმე, ვერავითარ შემთხვევაში ვერ გადაწყვეტს პრობლემებს, რომლებსაც სკოლა და თვით ცხოვრება აყენებს. ეს მხოლოდ მოჩვენებითი

გამოსავალია – როგორი ძალითაც გინდათ დააწეკით მდულარე ქებასი ხუფს, მისი შიგთავსი მაინც განაგრძობს დუღილს, ხუფს ისდის და გადმოიღვრება – თუ, რა თქმა უნდა, ალს არ დაუნეკით.

ნებისმიერი სასჯელი აბსოლუტური მონარქიის ეპოქის დიმახასიათებელი ზომაა. ჩვენ კი რა გვჭირდება? რა და – ახალი დისციპლინა, დისციპლინა თავისუფლებისა და დემოკრატიის საუკუნისა.

მშობლებს ვურჩევდით...

ვფიქრობთ, დემოკრატიის პირობებში არსებითი წვლილის შეტანა შეგიძლიათ აღზრდის საქმეში. სწორედ ამან გადაგვანეჭტინა თქვენთვის რამდენიმე რჩევა მოგვეცა და მათთვის „მშობელთა გვერდები“ გვეწოდებინა.

მათში მიმოვიხილავთ როგორც სასკოლო, ისე ოჯახური ცხოვრების სხვადასხვა მხარეს, რომლებზეც არის დამოკიდებული თქვენი შვილების აღზრდა. ეს გვერდები იმიტომ დაინერა, რომ გაგაგებინოთ, რამდენად მნიშვნელოვანია თქვენი მხარდაჭერა სკოლისათვის; გვინდა შეიმეცნოთ სკოლის საქმიანობის დამოკიდებულება სოციალურ პირობებზე, ტექნიკურ პროგრესზე, რასაც უცილობლად ჰუმანიტარული მიმართულება უნდა ახასიათებდეს. მხოლოდ ამ გზით შეიძლება ბავშვებისათვის ღირსეული მომავლის უზრუნველყოფა. ეს ფურცლები იმიტომ დაინერა, რომ მოგინოდოთ თქვენ, მშობლებო, ამაღლით საკუთარი პასუხისმგებლობა – საქმე ხომ თქვენი შვილების მომავალს ეხება.

ნაწილი ბავშვები

აი, დამთავრდა არდადეგები და შევბრუნდით ამოისუნთქეთ: „პირდაპირ გამანაშა! ისეთი ნერვიულია!“.

– დიახ, დიახ, მოგიგებენ მასწავლებლები, თქვენი ბავშვი სკოლაშიც ნერვიულია: ადგილზე ვერ ჩერდება, ამხანაგს რვეულს უთხუპნის, იკანრება, დაბოლოს, ქვითინებს“... ყოველივე ეს კლასშიც ისეთივე ტრაგედიას იწვევს, როგორსაც ოჯახში, მდგომარეობას ოდნავ თუ ამსუბუქებს ჩვენი სკოლის სპეციფიკური ვითარება.

დიახ, ბავშვი ნერვიულია! თუმცა ნევროზულობა შეიძლება თავიდან ავიცილოთ, უკიდურესად მძიმე შემთხვევების გარდა, რომლებსაც სპეციალური სკოლები ესაჭიროება.

ბავშვთა ნევროზულობის ერთ-ერთი და უფრო ხშირი მიზეზია მათი არასწორი კვება, განსაკუთრებით შობა-ახალწლის დღესასწაულის დღეებში, როცა ნამცხვრებისა და ტკბილეულის სიუხვე ნამდვილ სანამლავად იქცევა ხოლმე. აბა, სცადეთ და ნუ მისცემთ ბევრ ტკბილეულს, ან ვთქვათ, კანფეტების ნაცვლად ვაშლი ან სხვა ხილი აჭამეთ. შედეგი არ დააყოვნებს. უმაღლეს ნახევარს, რომ ბავშვის ნევროზულობა ან იკლებს, ან სულაც გაქრება. ნევროზულობა ხომ მისი ორგანიზმის დამცავი რეაქციაა, რომელიც ცდილობს, აღადგინოს ბუნებრივი წონასწორობა.

ნევროზულობა მძიმე შეცდომების შედეგია, რომელთა გამოსწორებაც თქვენივე ვალია, თუ, რა თქმა უნდა, სიკეთე გასურთ თქვენი ბავშვისათვის.

ნებისმიერი მცდელობა – გადალახოთ ბავშვის ნევროზულობა – უცილობლად ხელს შეუწყობს ზნეობრივი ატმოსფეროს გაუმჯობესებას სკოლაში, მისი ცხოვრებისა და სასწავლო პროცესის ჰუმანიზაციას.

კარგი სწავლა შეუძლებელია კარგი ჯანმრთელობის გარეშე.

ეს ხომ ბუნებრივია!

ყამირ მინაზე ამოსული ნაყოფიერი ხე თუ არ მორწყეთ, საყოფსაც მწირს მოგცემთ. გამოცდილი მებაღე, რომელიც ყოველდღიური მოვლით თავს არ ინუხებს და მერე კი ცდილობს, რაღაც არ უნდა დაუზღდეს, გაშალოს ხის გაუშლელი კვირტები, მხოლოდ და მხოლოდ დაცინვის ღირსია. ყველამ იცის, რომ მონადირე ძაღლი, რომლის დაგეშვაც სწადიათ, პირველ რიგში, ჯანიანი უნდა იყოს.

თვითონ თქვენ, როცა თავი ისე გტკივთ, თითქოს „გისკდებოდა“ რაიმე საქმეს დაიწყებთ? ცხადია, სანამ ტკივილი არ დაგიაშდებოდათ, ვერაფერს გააკეთებთ.

სწორედ ასე არიან თქვენი ბავშვებიც. თუ ჯანმრთელები არიან, ჩვენთვისაც ადვილი ხდება იმ გონებრივი თუ სულიერი მოტენციის გამოვლენა, რომელიც თითოეულ ბავშვშია დაფარული. მაგრამ ბავშვებს თუ ცუდად სძინავთ, ცუდად იკვებებიან, ის გაუცნობიერებელი დარდი ანუხებთ, რაც სიცოცხლისუნარიანობას უქვეითებთ, რა ძალისხმევაც უნდა მოვახმართოთ მათში ინტერესის გაღვიძებას, ან თუნდაც მივმართოთ მათ დასჯას, ისინი მაინც თავიანთი ენერგიისა და ყურადღების მცირედ ნაწილს დაუთმობენ სასკოლო მუშაობას. თქვენ კი ჩვენ, მასწავლებლებს გვისაყვედურებთ და ბრალს დაგვდებთ – მოვალეობას არად აგდებთო, ან სულაც ჩვენს კომპეტენტურობაში შეიჭრება ეჭვს.

დიახ, ნორმალური მუშაობის პირველი პირობა გახლავთ ჯანმრთელობა. თუ გამუდმებით ვიზრუნებთ, რომ ბავშვებს არ მოცაკლოთ სუფთა ჰაერი, სწორად ვკვებოთ ისინი, მივხედოთ მათ ჰიგიენას, ვავარჯიშოთ, ამით ავამოქმედებთ მთელ მათ სასიცოცხლო ენერგიას.

და თუ ჩვენს მოსწავლეებს ჯანმრთელობითა და ენერგიით უზრუნველყოფთ, მაშინ მნიშვნელოვნად გაადვილდება მათი კისათლებისა და კულტურის გზაზე დაყენებაც.

შევუჩვენათ სკოლას ღირსეული სახე

ახალი სასწავლო წლის დაწყების წინ ბავშვს საპარიკმახეროში რომ მიიყვანო, რა თქმა უნდა, გინდათ, და ამის მოთხოვნის სრული უფლებაც გაქვთ, რომ იქაურობა სისუფთავით ბზინავდეს – ყველაფერი პრიალებდეს – ოთახიც, სარკეებიცა და ინსტრუმენტებიც.

მაგრამ, როცა საუბარი ეხება სკოლას, სადაც თქვენი შვილები დღეში ექვსი საათი მაინც ცხოვრობენ და შრომობენ, ჩვეულებრივ, წარსულს იხსენებთ: წინათ მერხებიც არ გვივარგოდა, ფანჯრებიც ისეთი ვინრო იყო, და ისე მაღლა, რომ გარეთ ვერ ვიხედებოდით, ზოგჯერ მელანი და კალამიც კი სანატრელი გვქონდა, მაგრამ მაინც ვსწავლობდითო...

წინათო! ოდესღაც ხალხი ურმებითაც დადიოდა, მაგრამ დღეს ყველა სახლის წინ მანქანა დგას.

რატომ არ უნდა იყოს სკოლაც სუფთა და ლამაზი. რატომ აღგვაშფოთებს ხოლმე იმის გაგონება, რომ მრავალშვილიანი ოჯახი ერთ ოთახში ცხოვრობს, ერთ კლასში კი 30 ან 40 ბავშვი ნორმალურად მიგვაჩნია...

ნუთუ სკოლებს, სადაც თქვენი შვილები სწავლობენ, სასწრაფოდ ან უნდა გადაეცეთ ნაირ-ნაირი შენობები, კერძოდ – სახელოსნოები, რომლებიც ისევე აუცილებელია, როგორც ზუსტად დაპროექტებული ნაგებობა თანამედროვე ქარხნის ეფექტური მუშაობისათვის.

ჩვენ ვიცით რესტავრირებული ეკლესიები, რომლებიც ისტორიულ ძეგლებად არიან შერაცხული და საყოველთაო აღტაცებას იწვევენ. ნუთუ ჩვენი სკოლები არ არიან ღირსნი იმ ძალებისა და საშუალებებისა, რომელთა შემწეობით მათ თანამედროვე, აღმზრდელით ცენტრებად გადავაქცევდით, რომლებიც შესანიშნავად იქნებიან აღჭურვილნი, სისუფთავით იბრწყინებენ, მზის შუქით განათებული, მხატვრულად გაფორმებული და კარგად მოწყობილი იქნებიან? ამ სკოლებში აღზრდა დაეფუძნება ურთიერთპატივისცემასა და მაღალზნეობრიობას, მათ კურსდამთავრებულებს კი შეეძლებათ იამაყონ იმით, რომ ამ სასწავლებლების კედლებიდან დაფრთიანდნენ.

სკოლა, რომელსაც იმსახურებს, რომლის ღირსიც არის ხალხი, შეიძლება შეიქმნას მხოლოდ, იმ პირობად, თუ ღრმად გავაცნობიერებთ მის აუცილებლობას და თუ ყველანი – მშობლებიც, ბავშვებიც, მასწავლებლებიც – შევძლებთ გაქვეითიანოთ ჩვენი მეცადინეობა დასმული ამოცანის განსახორციელებლად.

სასკოლო შენობები

ცხვრის ფარა თუ გაგიმრავლდათ, რა თქმა უნდა, გონივრულად მოიქცევით და ააშენებთ ან იჯარით აიღებთ სხვა შენობებს, რაკილა მშენივრად იცით, რომ სივინროვეში თქვენს ცხვარს ავადმყოფობა შეეჩვევა. როცა ახალი ცხენის ყიდვას დაიპირებთ, ხომ წინასწარ უმზადებთ ადგილს საჯინიბოში, სხვა ცხენებმა რომ არ გადათელონ.

და როცა თქვენს სკოლაში მოსწავლეთა რაოდენობა მატულობს, ზუსტად ასევე უნდა იზრუნოთ სასკოლო შენობების გაფართოებასა და ახლის მშენებლობაზე. ექიმები და მასწავლებლები დაგეხმარებიან განსაზღვროთ დასაშვები ზღვარი. ამასთან, უკიდურესად სახიფათო იქნება, თუ ყურს არ მიუგდებთ მათ რეკომენდაციებს და სასკოლო ოთახებს ზედმეტი ბავშვებით „გადაჭედავთ“ – სახიფათო იქნება როგორც ჰიგიენის თვალსაზრისით, ისე პედაგოგიური მოსაზრებებით.

საჭიროა გვახსოვდეს მთავარი: სკოლა არ არის ის დაწესებულება, სადაც ბავშვებს მხოლოდ მეთვალყურეობას უწევენ; ეს ვახლავთ ადგილი შრომისათვის. ნებისმიერ მუშას ესაჩიროება გარკვეული სივრცე თავის სამუშაო ადგილზე. ბავშვებიც საჭიროებენ თავისუფალ სივრცეს მაგიდებთან, სასტამბო დიზგებთან, წიგნის თაროებთან თუ კარტოთეკის უჯრებთან, რადგან ყოველივე ეს მათი შრომის იარაღებად წარმოგვიდგება.

აუცილებელია, სკოლას, სადაც თქვენი შვილები სწავლობენ, შეეუქმნათ, თუნდაც მინიმალური დონით ისეთი პირობები, ურომლისოდაც პედაგოგიური მუშაობა ვერ იქნება სათანადო ეფექტის მომტანი, მთელი ჩვენი მცდელობისა თუ კეთილი ნების მიუხედავად.

რაკილა საკლასო ოთახებში მოწაფეთა რაოდენობა მატულობს, რადგანაც შობადობის ამაღლებას თან ახლავს მოწაფეთა რიცხვის მკვეთრი ზრდა, აუცილებლად უნდა დავეხმაროთ, მხარში ამოუდგეთ და მოითხოვოთ ისეთი სკოლების მშენებლობა, რომლებიც უპასუხებენ სასკოლო ნაგებობისათვის საჭირო სანიტარიულ ნორმებს, რომლებიც შეიძლება იქცნენ შესანიშნავ სახელოსნოებად. აი, მაშინ თქვენს შვილებს ნამდვილად მიეცემათ შესაძლებლობა – იშრომონ სიამოვნებით და გარკვეული სარგებელიც მოიტანონ. განა თქვენ თვითონ ამისკენ არ ისწრაფვით, როცა მინდვრებსა თუ სახელოსნოებში შრომობთ?

აღბათ გეტყვიან, სახსრები არ გაგვაჩნიაო. თუმცა კარგად ვიცით, რომ ისეთ მდიდარ ქვეყანაში, როგორიც საფრანგეთია, ბავშვები – ჩვენი მომავალი და იმედი, იმასაც კი ვერ ღებულობენ, რაც ასე გულუხვად მიეცემათ ცხვრებსა და ცხენებს; რომ კაპიტალი წინანდებურად იფანტება იმ პროექტებზე, რომლებიც დამანგრეველი შედეგებისათვის არიან განწირული, იფლანგება კაპიტალი, რომელიც ეგზომ საჭიროა აღმშენებლობითი საქმიანობისათვის.

აღაზიანური დამოკიდებულებები

– მამა, ეს რა არის? – ბავშვი სახელოზე გექაჩებათ, როცა გაზეთის კითხვაში ხართ ჩაფლული.

– მამა, მითხარი რა!..

ათიდან ცხრა შემთხვევაში გაღიზიანებული უპასუხებთ:

– თავი გამანებე!..

და განბილებული პატარა იძულებული ხდება „თავი გაანებოთ“ და ცნობისნადილი ვერ დაიკმაყოფილოს.

– დედა, მე გავრეცხავ თეფშებს!

და თუ მოხდა და პატარა დიასახლისი სკამზე შედგა და პირველი თეფში ონკანს მიუშვირა, უმაღვე მივარდებით:

– ხომ არ გაგიჟდი, ჩამოვარდები, თეფშებს დამიმტვრევ!..

თქვენს პატარასაც ისლა დარჩენია, რომ ცრემლებად დაილქაროს.

მოექცეით ბავშვებს ადამიანურად; უპასუხეთ მათ შეკითხვებს, მოუწონეთ და წაახალისეთ, როცა რამის გაკეთებას მოინდომებენ. გახსოვდეთ, რომ აღზრდა, პირველ რიგში, ხანკრძლივი შრომაა და იგი დიდ მოთმინებას მოითხოვს, და რომ სწორედ აქტიური საქმიანობა დაეხმარება ბავშვს დამოუკიდებლობის გამომუშავებაში.

ამ რჩევას თუ მიჰყვებით, აუცილებლად გაიგებთ, რატომ მივიჩნევთ პედაგოგიკის საფუძვლად ბავშვის უშუალო კამოცდილებას, მისსავე საკუთარ საქმიანობას, და ამას რომ კააცნობიერებთ, ჩვენს მუდმივ შემწედ იქცევით მომავალი თაობის აღზრდაში.

გავეხვი და გაზეთი

შვილს 15 ფრანკი მიეცით. ამ ფულით შეუძლია ან გემრიელი ფუნთუშა იყიდოს ანდა ... გაზეთი. მას გაზეთის შეძენა ურჩევნია.

ოდესმე დაინტერესებულხართ, განგსტერთა მსხვერპლნი, სროლა, ძალადობის სცენები და ყოველივე ეს, ნათელ, ლამაზ სურათებში.

ოჰ, მათ ასაკში ეს სახიფათო არ არისო, იტყვით აღბათ თქვენ. ბავშვისათვის გაზეთის დათვალიერება უბრალო გართობაა, ისეთივე, როგორიც კინოში სიარულიაო (თანაც, ამ დროს თქვენ აღარ განუხებთ).

მაგრამ ასეთი სიმშვიდით ვერ შეხვდებით იმას, რომ რომელიმე უფროსმა ცუდი მაგალითი მისცეს მათ. ნუთუ არ გაშინებთ

ის ფაქტი, რომ ომის საშინელი „მიმზიდველობა“ თქვენს შვილებს ისეთი თამაშებისაკენ უბიძგებს, რომლებსაც პირდაპირ ქურდობამდე ან სხვა დანაშაულამდე მიჰყავთ ისინი? ამ შემთხვევაში აუცილებლად გვიპასუხებთ, რომ ბავშვებს სხვანაირი აღზრდა სჭირდებათ.

რა თქმა უნდა, ძნელია აუკრძალო ბავშვს უზნეო და სახიფათო გაზეთების ყიდვა. მაშინ ის მალულად განაგრძობს მათ კითხვას, რაც უარესია.

თუმცა ის ხომ შეგიძლიათ, და მოვალენიც ხართ ხელისუფლების მხარდაჭერითა და იმ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით, რომლებსაც შეგნებული ექნებათ ამ აქციის მორალური და სოციალური აუცილებლობა, მოითხოვოთ ბეჭდვითი სიტყვის იმ პროდუქციის გამოშვებისა და გაყიდვის აკრძალვა, რასაც ბავშვებისათვის ზიანი მოაქვს.

მაგრამ რაიმეს აკრძალვა საკმარისი როდია. გასაკეთებელია უფრო მეტი – ისეთი საბავშვო გაზეთების გამოცემა, რომლებიც არა მარტო დაინტერესებდა მათ, არამედ განმანათლებელ და აღმზრდელობით მიზნებსაც მოემსახურებოდა. ასევე აუცილებელია, ხელი შევუწყოთ საბავშვო გაზეთების გავრცელებას, რომლებიც განსაკუთრებით რთულ პირობებში შეასრულებენ ამ კეთილშობილურ მისიას. დაბოლოს, აუცილებელია ხელი შევუწყოთ და სტიმული მივცეთ ჩვენს სასკოლო გაზეთებს, რომლებიც ჯანსაღი და დინამიკური ლიტერატურის პირველსახეა და რასაც რეალური სარგებლობა მოაქვს ახალგაზრდობისათვის.

ჩვენი დაგვიძინა

საახალწლო საჩუქრად კინოპროექტორი შევიძინე სლaidებისა და მულტფილმების საჩვენებლად; რეკლამა მათ ხომ ნამდვილ საოცრებად გვიხატავს. მაგრამ სინამდვილეში ხელში შემჩნა თუნუქის ოთხი ფურცელი, შიგნით პრიმიტიული მონ-

ჟობილობით, დაპირებული „ნამდვილი ფილმის“ ნაცვლად კი, ნახატებიანი თხელი ქაღალდის ზოლი.

აპარატის ამუშავებას შევეცადე. არა, ბატონო, არც ერთი ბავშვი არ უკირკიტებს მას ხუთ წუთზე მეტხანს, რასაც ბოლოს მშობლის ყვირილი მოჰყვება: „ხომ უკვე გააფუჭე ეს მშვენიერი პროექტორი, მერედა იცი რა ღირს, მთელი 1000 ფრანკი! რატომ ამსხვრევ ყველაფერს!“ ფსიქოლოგები მაშინვე დაგიმტკიცებენ, რომ ბავშვში მოქმედებს დამსხვრევის ნგრევის მოთხოვნილება.

თვითონ თქვენ რას იგრძნობდით, მშობლებმა ან მეგობრებმა გარეგნულად ლამაზი, მაგრამ უმოქმედო რადიომიმღები, ან გადასარევი ფერის მანქანა რომ გაჩუქონ, რომელიც მხოლოდ ცალმართში დადის, ანდა მუსიკალური ინსტრუმენტი მოგცენ, რომელსაც ხმას ვერ ამოაღებინებთ? თქვენს აღშფოთებას საზღვარი არ ექნება: რა, დამცინიანო?!

იყო დრო, როცა ახალდაქორწინებულებს შესახებ ეფექტურ, მაგრამ სრულიად გამოუსადეგარ საჩუქრებს აძლევდნენ ხოლმე. დღეს, ქორწილში რომ მივდივართ, პირველ რიგში იმაზე ვფიქრობთ, თუ რა გამოადგება ახალ ოჯახს.

ოღონდ მშობლების მონდომება იყოს და ერთობლივი მეცადინეობით ნამდვილად მივაღწევთ იმას, რომ მაღაზიებში ასარჩევად იყოს სასარგებლო ნივთები და ჩვენი შვილებიც მათთვის „საჭირო“ საჩუქარს რომ მიიღებენ, დაინახვენ, რამდენად სერიოზულად ვეკიდებით მათ.

ჩვენი სკოლა და ცხოვრება

წარმოიდგინეთ ცხოვრება ქვეყანაში, სადაც ყველა რესტორნისათვის დაწესებულია ერთიანი წესრიგი, დედაქალაქში კი მტკიცდება ერთიანი მენიუ და მას ის პროფესორები და ადმინისტრატორები ადგენენ, რომლებსაც არაფერი გაეგებათ არც ასორტიმენტისა და არც მომსვლელებისა.

განა ბუნებრივად არ გეჩვენებათ, რომ ხალხი უკმაყოფილო იქნება კვების ამ სისტემით და ბოლოს და ბოლოს გააპროტესტებს ამ სულელურ და არაადამიანურ დიქტატს და თავისი გემოვნების დაკმაყოფილებას მოითხოვს.

კვების პროდუქტების ამგვარი ერთფეროვნების იდეა აბსურდული და სახიფათოა, მაგრამ საფრანგეთის სკოლამ გაბედა თავისი აღსაზრდელების სულიერი და ინტელექტუალური მიდგომა საკვების მიმართ.

სასკოლო პროგრამები და სასწავლო გეგმები მუშავდებოდა პარიზში; სახელმძღვანელოები იწერებოდა და გამოიცემოდა პარიზში; და თუმცა თეორიულად ეს კეთდებოდა მთელი ქვეყნისათვის, არ ითვალისწინებდა არც განსხვავებულ შესაძლებლობებს, და არც ჩვენი ბავშვების სხვადასხვანაირ გემოვნებას. ასეთი სკოლა, რა თქმა უნდა, აღარებნებდა მოსწავლეთა ინტელექტუალურ საკვებს, სრულიად უგულვებელყოფდა სპეციფიკურ პირობებსა და ბავშვების ინდივიდუალურ მიდრეკილებებს. ამის შედეგად მოსწავლეებს ინტერესი ეკარგებოდათ განათლებისადმი, კულტურისა და შრომისადმი და ისინი მძიმე, უსიამოვნო და უნაყოფო მოვალეობად რჩებოდა, ნაცვლად მათი სულიერი გამდიდრებისა და სიამოვნებისა.

ჩვენ ყოველთვის გავითვალისწინებთ პარიზიდან ჩვენამდე მოსულ ყველა რჩევასა და დირექტივას, შევეცდებით, რაც შეიძლება უკეთესად გამოვიყენოთ ყველა რეკომენდაცია, რასაც დედაქალაქის სასწავლო ლიტერატურა შემოგვთავაზებს. მაგრამ, უნინარეს ყოვლისა, საჭიროა გავითვალისწინოთ ის ცხოვრებისეული რეალიები – ოჯახი, სოფელი, ბუნება, – რაც გარს არტყია ჩვენს ბავშვებს და რაც მათზე უზარმაზარ ზეგავლენას ახდენს. ჩვენ იმით უნდა ვიხელმძღვანელოთ, რომ სწავლა, საქმიანობა თუ შრომა ბავშვების ბუნებრივი მოთხოვნილებაა, და აქ უნდა მივსდეთ იმ ცხოვრებისეულ და ეფექტურ მეთოდებს, რომლებიც ყველაზე მართებულია და თავისებურად ერთადერთი – ეს გახლავთ მეთოდები ახალი ფრანგული სკოლისა.

აი, ამიტომაც ვცდილობთ მრავალგზის გესაუბროთ თავისუფალ ტექსტებსა და სტამბაზე, სასკოლო გაზეთსა და ბავშვების მიმონერაზე, ინფორმაციული მასალების შეკრებასა თუ ხატვაზე. და თქვენც, საკუთარი თვალთი იხილავთ, რა ინტერესით მოეკიდებიან ბავშვები ასეთ სკოლას, სკოლას, რომელიც შეძლებს დააკმაყოფილოს მათი ბუნებრივი მისწრაფებანი.

საშინაო დავალებები მოიხსნა

– რაც შეიძლება მეტი დავალება საშინაოდ!

ამ აზრის დამცველთ მიაჩნიათ, რომ ბავშვები ზედმეტად აღარ შეგანუხებენ. ზოგჯერ მასწავლებლის პროფესიულ დონესა და მონდომებას იმის მიხედვით აფასებენ, თუ რა მოცულობის საშინაო დავალებებს იღებენ მათი მოსწავლეები.

ჩვენ წინააღმდეგი ვართ ნებისმიერი საშინაო დავალებისა, რადგანაც, საერთოდ, წინააღმდეგი ვართ ნებისმიერი იძულებითი შრომისა, რაც, როგორც წესი, ენთუზიაზმის გარეშე ან უკიდურეს შემთხვევაში, სიამოვნების გარეშე სრულდება.

ასეთი დავალებების წინააღმდეგი ვართ შემდეგი ორი მიზეზით:

ჯერ ერთი, თუ ბავშვმა გულმოდგინედ იშრომა სკოლაში ექვსი საათის განმავლობაში (გონებრივი შრომა კი ფიზიკურზე გაცილებით დამქანცველია), მაშინ აუცილებელია დასვენება და გართობა. წინააღმდეგ შემთხვევაში ბავშვს გადაღლა ემუქრება, ეს კი იცით, რამდენად საზიანოა.

მეორე, გაკვეთილებს ისე ვაგებთ, რომ ბავშვები დავაინტერესოთ საშინაო დავალების ახალი ფორმით, გაცნობის შემდეგ თქვენც სათანადოდ შეაფასებთ მას.

ალბათ, ხშირად შეგინიშნავთ, საღამოობით, გაკვეთილებისა და საოჯახო საქმეებისაგან თავისუფალი ბავშვები, როგორ აკვირდებიან მათ ირგვლივ არსებულ სინამდვილეს და შთაბეჭდილებებს იწერენ. ისინი კითხვებით მოგმართავენ, ისმენენ

ბებიებისა და ბაბუების ნაამბობს, მერე ადგენენ თემებს, რომ სასკოლო გაზეთში დაბეჭდონ, ანდა ხატავენ, ჭრიან, ოსტატობენ, შემდგომ კი სკოლაში განაგრძობენ მათთვის საინტერესო საქმეს, რომლის დასრულებას თავიანთ მოვალეობად მიიჩნევენ.

თქვენ ხშირად გითქვამთ შვილებზე: „როცა მოსწონთ შრომა“... და მართალიცაა – რომ არ მოსწონდეთ, მაშინ საშინაო დავალება სასჯელად ექცეოდათ; ეფექტურობაც შესაბამისი იქნებოდა, მაგრამ თუ სკოლა შეძლებს ბავშვები დააყენოს აქტიური საქმიანობის ნოყიერ ნიადაგზე, ისინი შინაც განაგრძობენ გააზრებულ და შთაგონებულ შრომას.

იმედს ნუ გაუცრუებთ, ნუ ეტყვიან, რომ მათი საქმიანობა სულაც არა ჰგავს იმ კლასიკურ საშინაო დავალებებს, თქვენ რომ ასრულებდით. პირიქით, დახმარების ხელი გაუწოდეთ მათ! დაეხმარეთ სკოლას თქვენი ბავშვები აზიაროს შემეცნების სიხარულს და გაუღვივოს შრომის სიყვარული. ეს ხომ მთელ მათ შემდგომ ცხოვრებას ნათელ სხივად გაჰყვება.

არც შევასჯავს ვიყენებთ, არც კლასიფიკაციას

აღბათ, გენატრებათ ის დრო, როცა სკოლიდან შინ დაბრუნებული ბავშვები დღიურებს გადაგიშლიდნენ: „სამი კარგი მივიღე! ორი ადგილით წინ წავინიე!“

„ცუდ მოწაფეს“ (ვინც ვერ ღებულობს კარგ ნიშნებს, ვინც კლასიფიკაციის ცხრილით სულ ბოლოშია – ვინმეს ხომ მართლა მოუხდება ბოლოში მაჩანჩალად ყოფნა, რაკი არსებობს „თავი“ და „ბოლო“), ამ საბრალოს გამოჩენისა ერიდება, სიმწრისა და სირცხვილისაგან იწვის, ან პირიქით, ბაქიაობს და იტყუება შინ ხელცარიელად დაბრუნებული მონადირესავით.

დაბეჯითებით გვიმტკიცებთ – აუცილებელია შეჯიბრებაო, მაგრამ ვის აძლევს იგი ხელს ან ვინ გამოდის მსხვერპლის როლ-

ში? ორმა-სამმა მონაფემ რომ იყოყლოჩინოს გამარჯვებით? ამ დროს რამდენი უიღბლო ბავშვი შეავსებს იმედგაცრუებულთა, უცოდინართა, ხელჩაქნეულთა არმიას? ბუნებრივია, რომ თითოეული მათგანი თავისებურად გააპროტესტებს იმ დამამცირებელი მდგომარეობის გამო, რომელშიც ჩააყენეს.

ჩვენ ვცდილობთ მივაგნოთ უკეთეს გადაწყვეტას.

ნიშნებისა და კლასიფიკაციის სისტემა მცდარ საფუძველს ეყრდნობა. ბავშვი თუ უკანასკნელთა შორის მოხვდა, ეს იმას როდი ნიშნავს, რომ იმედი გადავიწურეთ, ზოგჯერ საკმარისია ცამოვავლინოთ მისი რეალური მიდრეკილებები და ჭეშმარიტი ინტერესები, რომ უკვე შევძლებთ ვირწმუნოთ მისი, და დავეხმაროთ გამოავლინოს და განახორციელოს მთელი თავისი შესაძლებლობები.

ნიშნებისა და კლასიფიკაციის სისტემა უსამართლოა. იგი დამატებით უპირატესობას ანიჭებს უნარიან და ნიჭიერ მონაფეებს, ვისაც განსაკუთრებული ძალისხმევის გარეშეც შეუძლია წარმატების მიღწევა, მაშინ, როცა კიდევ უფრო მეტად თრგუნავს ცუდი მეხსიერების, მაგრამ ბეჯით ბავშვს, ან ისეთს, რომლის გატაცებას სკოლა არაფრად არ მიიჩნევს. ჩვენ გვინდა, რომ თითოეულ ბავშვს შეეძლოს მიღწეული წარმატების სიხარულის განცდა.

ნიშნებისა და კლასიფიკაციის სისტემა სახიფათოა, რადგანაც სკოლაში შემოაქვს არაჯანსაღი მეტოქეობის, ყალბაბანდობისა და შურიანობის უზნეო სულისკვეთება. ჩვენ გიამბობთ იმის შესახებ, თუ როგორ ვცდილობთ, ბავშვების სტიმულირების ყველა ფორმის შენარჩუნებით, ჩვენი კლასი ისეთ ერთობად ებეჭდოთ, სადაც თითოეულ მოსწავლეს ამა თუ იმ მომენტში საშუალება მიეცემა გახდეს ლიდერი.

რაც შეეხება ჯილდოს, ჯილდოდ თვით გააზრებული შრომა და მისი შედეგები ეყოფათ.

გამოცდები

ახლოვდება გამოცდები და თქვენი მთავარი საფიქრალიც ის ხდება, რომ ბავშვებმა წარმატებას მიაღწიონ, თავი გამოიჩინონ. იმავე საზრუნავს მისცემიან მასწავლებლებიც.

თუმცა დაწყებით სკოლაში გამოსაშვები გამოცდები ყოველთვის როდია მონაფეთა მიერ სასკოლო კურსის ათვისების დასტური. ეს გამოცდა მეტისმეტად დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს სიტყვებს, ფორმულებს, თარიღებს, რაც სახელმძღვანელოში აქვთ მითითებული, და სათანადოდ არ ითვალისწინებს ჩვენ მიერ ჩამოყალიბებულ ღირსებებს – ლოგიკურად აზროვნების უნარს, ჯანსაღ აზრს, ტექნიკურ ჩვევებს. არადა, სწორედ ეს უკანასკნელნი განაპირობებენ გუშინდელი მონაფის წარმატებას შემდგომ ცხოვრებაში.

ამიტომაც, რომ ძალიან კარგ მონაფეებსაც კი ემუქრებათ გამოცდებზე წარუმატებლობა, რაც, სხვათა შორის, შემდგომში ხელს არ შეუშლით თავი გაართვან ცხოვრებისეულ გამოცდებს.

ყოველივე ამას ისიც ემატება, რომ გამოცდას ახლავს შემთხვევითობის არასასურველი ელემენტი, რაც არც სამართლიანია და არც გონივრული. ხდება ხოლმე, რომ ბავშვები ცუდად აბარებენ გამოცდებს თავიანთ კანტონში, მეზობლად კი სრულ წარმატებას აღწევენ. ზოგჯერ ისეც ხდება, რომ ერთსა და იმავე ადგილზე სუსტი მონაფეები ისეთ რთულ გამოცდას გადიან, როგორსაც თავს ვერ ართმევენ საუკეთესოები. საბოლოოდ ბავშვებიცა და მასწავლებლებიც უფარგისი საგამოცდო პროცედურის მსხვერპლი ხდებიან.

თუმცა, მასწავლებლები ცდილობენ გამოცდების ისეთი ფორმა მოძებნონ, რომ მოსწავლის შრომა სწავლების პერიოდში საკმარისად ობიექტურად შეფასდეს. ჯერჯერობით კი ვიცავთ მოსაზრებას იმის თაობაზე, რომ შრომის სიყვარული, რის გაღვივებასაც ვცდილობთ ჩვენს მონაფეებში, ცნობისმოყვარეობა, ძიებისა და ცოდნის წყურვილი ყველაზე უფრო მეტად ეხმარება მათ დაწყებით სკოლაში გამოსაშვები გამოცდებისთვის მოსამზადებლად.

გამოცდები ჯერ არავის გაუუქმებია და, მართალია, ისინი არასწორად არის ორგანიზებული, გვინდა, რომ ბავშვებმა მაინც ჩააბარონ, რაც თავისთავად ბუნებრივი სურვილია. სკოლა ამისათვის ყველაფერს აკეთებს და დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს გამოცდების შედეგებს. ისიც უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ხელისმოცარვა ყოველთვის შესაძლებელია და უსამართლობა იქნებოდა ამაზე პასუხისმგებლობა ავტომატურად თვითონ ბავშვებისათვის ან მათი მასწავლებლებისათვის დაგვეკისრებინა.

გამოცდაზე ჩავარდნა სულაც არ არის იმის მაჩვენებელი, რომ ბავშვი ვერ გაუმკლავდება ცხოვრებისეულ გამოცდებს.

გამოცდები რომ ყოველმხრივ აფასებდეს მოსწავლის ცოდნასა და ჩვევებს, იგი დაამოწმებდა არა მარტო წერა-კითხვის ცოდნას; არამედ და, პირველ რიგში, ინტელექტის განვითარების დონეს, ცნობისწადილს, ცოდნის წყურვილს, ძიებისადმი სწრაფვას და ამას გარდა, ხელით შრომის ჩვევებს, წარმოდგენას გეოგრაფიაზე, მათემატიკაზე, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებასა და ტექნიკაზე. დაბოლოს, გამოცდა უნდა აფასებდეს იმ პრობლემების გადაჭრის მეტად მნიშვნელოვან უნარს, რომლებსაც ბავშვებისა თუ უფროსების წინაშე აყენებს ჩვენი რთული და მომთხოვნი სამყარო.

ცხოვრებაში დიპლომზე მნიშვნელოვანია ცოდნის რეალური ხარისხი. ჩვენს სკოლაში ვცდილობთ, სწორედ ასეთი ღრმა და ყოვლისმომცველი განათლება მივცეთ აღსაზრდელებს. ვფიქრობთ, ამის გარეშე ისინი ვერ გახდებიან სრულფასოვანი და სასარგებლო ადამიანები.

დაზავიერება არ ნიშნავს ცოდნას

– ბავშვს ხომ არაფერი ეცოდინება თუ არ დააზავებინებენ.

– აბა, დაფიქრდით, რა სარგებლობა აქვს სიმწრით დაზავებულ ნებსებსა და დასკვნებს, რომელთა უშეცდომოდ გამოვლენა ვინმე კეთილისმყოფელ-მოკარნახის დაუხმარებლად შეუძლებელია. განა დაზავიერება წაგადგათ ისტორიის ცოდნაში, ზუსტი მეცნიერების გაგებაში, გეოგრაფიული რუკების ათვისებაში? განა შეიძლება ასეთი რამ უთხრათ ბავშვს? – „რაკილა კარგად იცი ველოსიპედის ნაწილების სახელები და დაუფიქრებლად შეგიძლია ჩამოთვალო წონასწორობის ძირითადი კანონები, მაშ, უკვე სპორტის ოსტატი ყოფილხარ?“... „ერთი მაკლია – ველოსიპედის ტარება უნდა ვისწავლო“ – გიპასუხებთ იგი.

ჩვენ, რა თქმა უნდა, ვასწავლით მათ „ველოსიპედის ტარებას“, მაგრამ არანაკლებ მნიშვნელოვანია ის, რომ თვითონ ისწავლონ ცოდნის შეძენა, მოპოვება. ჩვენი ბავშვები ეცნობიან გარკვეულ წყაროებს – ისტორიული ცოდნის საფუძველს. ისინი მარჯვედ ხმარობენ ინსტრუმენტებს და ატარებენ ცდებს, რადგანაც პრაქტიკული შრომის გარეშე შეუძლებელია ჭეშმარიტი კულტურის დაუფლება. ისინი მოგზაურობენ, აქვთ მიმონერა, სხვადასხვა ინფორმაციას აწვდიან და იღებენ შორეული მეგობრებისაგან და ასე და ამგვარად, მართლაც, იფართოებენ გეოგრაფიულ წარმოდგენებს. ისინი ადგენენ თავისუფალ თემებს, წერენ წერილებს, შენიშვნებს, და ამ საქმიანობის პროცესში ეუფლებიან ენას ისე, რომ დროსა და ენერგიას არ ახმარენ გრამატიკულ სავარჯიშოებს. ასე, დინამიკისა და სტატიკის საიდუმლოებაში გარკვევის გარეშე იმორჩილებს ნამდვილი ველოსიპედისტი თავის ველოსიპედს.

ფაქტობრივად, საუბარია სწავლების ახალ ფორმაზე, რომლის ეფექტურობის გარანტიასაც ვიძლევი. დღეს სასკოლო უწყებებიც კი რეკომენდაციას უწევენ ასეთ სწავლებას, რაც ნიშნავს, რომ აღიარეს მისი უპირატესობა, თქვენც შეგიძლიათ სრული ნდობით მოეკიდოთ ჩვენს მცდელობას.

კიდევ ერთხელ დასჯის შესახებ

თქვენ, რასაკვირველია, არ გსიამოვნებთ საყვედური, უფრო მეტად კი – სასჯელი. როცა პოლიციელი ოქმს გიდგენთ, მთელ პოლიციას ჯანდაბაში აგზავნიან.

ბავშვის რეაქცია არაფრით არ განსხვავდება თქვენი რეაქციისაგან. როცა საყვედურს უცხადებთ, წითლდება, ზოგჯერ უხეშობს, მით უმეტეს მაშინ, თუ საყვედური უსამართლოდ მიაჩნია; თუ ბავშვს მეტისმეტად ხშირად ტუქსავენ, შეიძლება ჩამოუყალიბდეს ძალაუფლების ნებისმიერ გამოვლინებაზე ნეგატიური რეაგირების ჩვევა.

თქვენი აზრით, საჭიროა ბავშვის „გამუშტვრა“. მაგრამ, აბა, ერთი დაფიქრდით, როგორი იქნება „გამუშტვრული“ ბავშვი?

დასჯა ყოველთვის უკიდურესი საშუალებაა.

ჩვენ კი წინ მივუძღვებით ბავშვებს და გზას ვაჩვენებთ. ჩვენ ვანესრიგებთ ბავშვების შრომასა და ცხოვრებას. ჩვენ ვაკმაყოფილებთ მათ ბუნებრივ მოთხოვნილებას საქმიანობისა და შემოქმედებისადმი. ჩვენ არ ვიყენებთ ფორმალურ ძალაუფლებას მათ დასასჯელად, ჩვენს კლასებში ვაღწევთ ახლებური ტიპის დისციპლინას. ამის აუცილებლობა სავსებით გასაგებია და მისაღებია ბავშვებისათვის, ამიტომაც მხარს უჭერენ მას. ეს დისციპლინა ორიენტირებულია სამართლიან სოციალურ ურთიერთობებზე, რაც – თავისუფლებას, თანასწორობასა და ძმობას – იმ იდეალებს ეფუძნება, რომლებზეც თქვენ ყველანი ოცნებობთ.

ქალაქობით ვერაფერს მიაღწევთ

ზოგჯერ გეჩვენებათ, რომ გაიმარჯვეთ და თქვენი გააღწეული ბავშვი ჯოხის საშუალებით დაარწმუნეთ, რომ არ შეიძლება ღობის მტკრევა ან ახალამონწვერილი იონჯის გადათელვა. მაგრამ რა მოხდება ხვალ?

ყველაზე უფრო სრულყოფილი კაშხალიც კი ვერ შეაჩერებს მთებიდან ჩამონადენი წყლის დინებას. შეგიძლიათ ის

დააგუბოთ, ახალ კალაპოტში გადაადგოთ, რამენაირად არეგულიროთ, მაგრამ შეჩერებით ვერანაირად ვერ შეაჩერებთ.

„აბა, რა ვქნათ, – მეტყვით თქვენ, – ბავშვები თავის ნებაზე მივუშვათ?“ არა, ბატონებო, ამას როდი გირჩევთ.

შეგიმჩნევიათ თუ არა, როგორი ჭკვიანები და კეთილგონიერები ხდებიან ბავშვები, როცა მათ საინტერესო და შესაფერის საქმეს გაუჩენთ ხოლმე? მერედა როგორ ამაცობენ, როცა თქვენს გვერდით მუშაობენ, როგორც დიდები?

ნაცვლად იმისა, რომ ყველა კუთხე-კუნჭულში გავაკრათ წარწერა „აკრძალულია“, ჩვენს ბავშვებს ვუქმნით შესაძლებლობას მონაწილეობა მიიღონ საინტერესო საქმიანობაში, რაც ძალიან იტაცებთ, იქნება ეს თანატოლებთან მიმონერა, სტამბაში მუშაობა, ინფორმაციული მასალების შეკრება, საბუნებისმეტყველო მეცნიერული ცდები, თუ ხელით შრომა. ამგვარად, ვალწევთ, ჩვენი აზრით, ისეთ იდეალურ დისციპლინას, რომელიც მხოლოდ იმ პირობით წარმოიშობა, თუ შრომა აზრს შეიძენს და თავის ღირსებებს წარმოაჩენს.

შრომითი სკოლა

გვიყვარდეს შრომა

ის სკოლა რა სკოლაა, რომლის მოწაფეებიც წიგნებით გატენილ ჩანთებს არ ატარებენ, წესებს არ იზეპირებენ და საღამოობით საშინაო დავალებებს არ უკირკიტებენ, რაც ჩვენც, ჩვენი მოსწავლეობის პერიოდში ასე გეტანჯავდაო? – იკითხავთ ალბათ თქვენ.

ჩვენი წინაპრები შეშას ზურგით ეზიდებოდნენ და მიწასაც გუთნით ხნავდნენ. დღეს კი სატვირთო მანქანებიც არსებობს და მიწასაც ტრაქტორი აბრუნებს.

მოდერნიზაცია შეეხო ჩვენს სკოლასაც. შეიძლება გარკვეული ეჭვები გაგიჩნდეთ, მაგრამ მათ გამოცდილება, პრაქტიკა გააბათილებს.

თქვენს ბავშვებს ნაკლები გაკვეთილები ექნებათ, ნაკლები საშინაო დავალებები, მათ არ დააშინებენ სასჯელით, მაგრამ მათი ცხოვრება დატვირთული და შრომითი საქმიანობით მოცული გახდება.

და თუ ისინი სიხარულით მიდიან სკოლაში, თუ იქ შრომასა და შრომის სიყვარულს სწავლობენ, შეგიძლიათ მშვიდად იყოთ, გვენდეთ: ისინი ნამდვილ, ღირსეულ ადამიანებად გაიზრდებიან.

დროს უკმაოდ ხომ არ ვხარჯავთ?

რასაკვირველია, იცით, რა ინტერესით ეკიდებიან ჩვენი ბავშვები კორესპონდენციებს, წერილებსა და ამანათებს, სასკოლო გაზეთებს. სწორედ ამით აიხსნება ის ენთუზიაზმი, რითაც ადგენენ თავიანთ თავისუფალ თემებს, ბეჭდავენ მათ, ილუსტრაციებს უმატებენ და გამოსაშვებად ამზადებენ პატარა სასკოლო გაზეთს.

რა თქმა უნდა, იმასაც დაადასტურებთ, რომ ასეთი საქმიანობა ბავშვებს გამოადგებათ შემდგომ ცხოვრებაში და ბუნებრივადაც მიიჩნევთ, რომ ამაში მრავალი სკოლა მონაწილეობს.

მაგრამ ზოგჯერ ეჭვები მოგეძალებათ: ყოველივე ეს დროის ფუჭად ფლანგვა ხომ არ არის? ის ხომ არ ჯობდა, რომ ამის ნაცვლად გულმოდგინედ ესწავლათ ფრანგული, მათემატიკა ან გეოგრაფია, როგორც წინათ?

პირველ რიგში უნდა გითხრათ, რომ თქვენი ბავშვებისათვის თემის შედგენა, წერილის გაგზავნა თუ ამანათის შეგროვება ნაკლებად მნიშვნელოვანი როდია, ვიდრე საშინაო დავალების შესრულება, გაკვეთილების სწავლა, რისგან მიღებული სარგებლობაც, როგორც უკვე ვიცით, მეტად შეფარდებითია.

მთავარი კი ის გახლავთ, რომ ამ ახალი მეთოდების დახმარებით მთლიანად შევცვალებთ ატმოსფერო ჩვენს კლასებში, სტამბაში მუშაობისას თუ გაზეთის გამოშვებისას, ბავშვები თა-

ვიანთი შრომის მიზანს ხედავენ. ბავშვი გრძნობს თავისუფალი თემის შედგენის, ამა თუ იმ ინფორმაციის შეკრების, ფაქტების დაზუსტების აუცილებლობას და, ამგვარად, სწავლის მოთხოვნილება მისთვის ისეთივე აუცილებლობად იქცევა, როგორცაა, ვთქვათ, საკვების მოთხოვნილება.

ხომ გამოგიცდიათ, რა ძნელია რამე აჭამო ავადმყოფობით მადადაკარგულ ბავშვს, და პირიქით, რა უპრობლემოდ მიირთმევს იგი საჭმელს ხანგრძლივი გასეირნებიდან დაბრუნებული.

აი, სწორედ ასეთი შიმშილის გრძნობას ვუღვივებთ მათ, ცოდნისადმი შიმშილის გრძნობას და ეს შიმშილი ძალდატანების გარეშე, ბუნებრივად აოკებს ფრანგულის, მათემატიკისა თუ გეოგრაფიის სწავლის შიმშილსაც.

ორგანიზება გაუკეთეთ ბავშვის შრომას

„ყველა ცოდვის სათავე უსაქმურობაა“, – ამბობს ერთი ძველბურთი ანდაზა. ზოგჯერ მოთმინებას კარგავთ ხოლმე, როცა ბავშვის დაწყნარებას ცდილობთ. ნუთუ არ შეგიძნევიან, როგორ წყნარდება იგი, როცა რამე საქმეშია ჩაფლული?

ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს ბავშვებისათვის ასეთი საქმიანობის შესაძლებლობის შექმნას.

თითოეულ თქვენგანს აქვს თავისი სამუშაო კუთხე ან ადგილი სახლში სამუშაოდ, თქვენმა ბავშვებმა რაღა დააშავეს? გაუთავისუფლეთ ადგილი თაროზე ან კედლის კარადაში, მიეცით საშუალება წიგნებისა თუ სხვა ნივთების – რვეულების, კოლექციების შესანახავად, მიეცით მაგიდა ან ცალკე კუთხე დიდ მაგიდაზე, კარგი განათებით, რომ შეეძლოთ საღამოობით მუშაობა, მოუწყვეთ პატარა სახელოსნო სადმე დერეფანში ან სხვენში....

ხომ არ გსიამოვნებთ კითხვისას ხელს რომ გიშლიან? ჰოდა, პატივისცემით მოეკიდეთ თქვენი შვილის საქმიანობასაც; გამო-

რთეთ რადიო, მოარიდეთ უმცროსი შვილი, სხვა დროისათვის გადადეთ უმნიშვნელო საუბარი.

მეტიც შეგიძლიათ – სისტემატურად დაეხმაროთ შვილებს. არა, იმის თქმა როდი გვინდა, მათ მაგივრად შეასრულოთ საშინაო დავალებები. თუმცა არც ექნებათ ისეთი სამუშაო, რომელსაც მხოლოდ იმიტომ ასრულებენ, რომ ორიანი არ მიიღონ. იმისათვის კი, რომ წარმატებით გაართვან თავი თემების შედგენას, მოამზადონ მოხსენება, შეკრიბონ და დაახარისხონ ნივთები კოლექციისათვის, ბავშვები, რა თქმა უნდა კონსულტაციასა და შემწეობას გთხოვენ. არასოდეს არ უთხრათ უარი.

„შრომა ღოცვა“, – წერდა პოეტი. დაეხმარეთ შვილებს, პატივისცემითა და ყურადღებით მოეკიდეთ მათ საქმეს. და ამით დიდ დახმარებას გაგვინევთ ჩვენც, რათა მივალწიოთ მოსწავლეთა შორის დისციპლინასა და წესრიგს, რის გარეშეც შეუძლებელია ეფექტური სწავლება.

მჭედლობას როგორ ისწავლით გრძელის გარეშე?

მშვენივრად მოგეხსენებათ, რომ ვერც მჭედლობას ისწავლით და ვერც ველოსიპედის ტარებას, თუ ან გრდემლი, ან ველოსიპედი არა გაქვთ. თუმცა ზოგჯერ გგონიათ, რომ ეს წესი სკოლაზე არ ვრცელდება და რომ მას შეუძლია მოსწავლეს ველოსიპედზე სიარული ისე ასწავლოს, რომ ველოსიპედი ირ ჰქონდეს. გვიგზავნით შვილებს და გვთხოვთ შევასწავლოთ მჭედლობა. მაგრამ არც კი ინტერესდებით გვაქვს თუ არა ურო და გრდემლი...

გაგვიგეთ, ჩვენ კატეგორიული წინააღმდეგი ვართ იმისა, რომ ნაცვლად აუცილებელი სასწავლო საშუალებებისა, მხოლოდ ხმამაღალი სიტყვების ბუქი დავაყენოთ. ასე მოლაყბეებს უფრო გაგზრდით, ვიდრე ნორმალურ ადამიანებს.

სასკოლო გაზეთი გამოდის იმისათვის, რომ თემების მომზადებით ბავშვმა ისწავლოს გამართული წერა-კითხვა;

ბავშვებს შორის მიმოწერა რომ გავმართეთ, გვინდოდა, ესწავლათ წერილების წერა და გასცნობოდნენ ფოსტის მუშაობას; სკოლა შეისყიდის გამზომ ხელსაწყოებს და ცდების ჩასატარებელ მოწყობილობებს, რათა მონაფეებმა მოიფიქრონ, შეაფასონ, აზრი გამოთქვან, გამოითვალონ და გადაჭრან რეალური ცხოვრებისეული ამოცანები; წიგნებმა, ფილმებმა, კარტოთეკის ბარათებმა ბავშვებისათვის ხელმისაწვდომი უნდა გახადონ გარემო სამყაროს მთელი მრავალფეროვნება და სიმდიდრე; ჩვენ ჩამოვაყალიბეთ სასკოლო კოოპერატივი, რათა მომავლის მოქალაქეებმა შეიძინონ საზოგადოებაში ცხოვრების გამოცდილება და შემდგომში შეძლონ აღასრულონ თავიანთი სოციალური დანიშნულება.

მხოლოდ გრდემლთან შეიძლება ისწავლო მჭედლობა. თუმცა თანამედროვე „სამჭედლო“ საზეიმო ღონისძიებებისათვის განკუთვნილი დარბაზი როდია, სადაც მხოლოდ დამრიგებლის ეული ხმა გაისმის. ეს გახლავთ სანარმოო სახელოსნო, სადაც მოციმციმე ნაპერწკლების ალზე ყველა თავის საქმეს ასრულებს.

სწორედ ასე და ამგვარად გამოვჭედავთ მომავალს.

სისუფთავე და შრომა

ხომ იცით, რომ სკოლა განსაკუთრებულ მოთხოვნებს უყენებს სიფაქიზეს და ხშირად მოგმართავთ ამ საქმეში თანამშრომლობისათვის.

თუმცა ხშირად ჩივით, ახლა ბავშვები ნაკლებ ყურადღებას უთმობენ სისუფთავეს, ვიდრე მაშინ, როცა წინა თაობების მოსწავლეთა მიერ გაცვეთილ მერხებს უსხდნენ, როცა ბავშვს მხოლოდ მელნით თითების დათხუპვნა, ან პირში ჩადებული ფანქრით ტუჩების შეღებვა ემუქრებოდაო.

დღეს კი ისინი ბაღს ბარავენ, ხერხსა და შალაშინს ხმარობენ, ხელს საღებავით ისვრიან სტამბაში, ტანსაცმელს კი – თიხ-

ით საამქროში. ზოგჯერ თქვენ გარდერობსაც ადგება ზიანი, როცა ბავშვებს სპექტაკლებში უწევთ მონაწილეობა.

რა თქმა უნდა, ჩვენი სურვილია, ყოველდღიური სასკოლო ცხოვრება ნაკლებ ზიანს აყენებდეს ხელებს, ფეხსაცმელსა თუ ტანსაცმელს. დღეს სკოლას წინანდელივით ველარ დააკმაყოფილებს მხოლოდ მართლწერის, კითხვისა და ანგარიშის გაკვეთილები. დღევანდელი ბობოქარი ცხოვრება სულ სხვაგვარ მოთხოვნებს აყენებს. ასე რომ, სასკოლო უწყებებიც რეკომენდაციას უწევენ ჩვენს სკოლაში გამოყენებულ მეთოდებს.

ამიტომაც, ნუ გაგიკვიდრებათ, თუ ბავშვებს ხელებზე კოჟრები უჩნდებათ, ან ჩაქუჩს მოიხვედრებენ, ან ბრტყელტუჩათი თითს დაიბეჭვენ; თუ მჟავას წვეთი ფერს დაუკარგავს ხალათის მანუეტს, თუ ქვის სამტეხლოში მოგროვილი კენჭები, ან ტყეში დაჭერილი მწერების კოლოფები ჯიბეებს ჩამოუხევენ.

ვცდილობთ, რაც შეიძლება შევამციროთ ეს „ზარალი“. მაგრამ, როგორც იცით, შრომას თავისი შედეგები თან სდევს, ჩვენ ამით ვამაყობთ კიდეც. თვით ცხოვრება გვამჩნევს თავის ნარუშლელ კვალს. და რა არის ცუდი იმაში, თუ ეს დაეტყობა ბავშვების პრაქტიკულ საქმიანობას, რაც ასე ალაფრთოვანებს მათ და სასწავლებელს მათ სკოლად, სახელოსნოდ, მუზეუმად აქცევს.

თვით ცხოვრება გვასწავლის და გვამზადებს ცხოვრებისთვის, ოღონდ უნდა აღვასრულოთ მისი მოთხოვნები, თუკი გვსურს მისი სიკეთით სარგებლობა.

სრულიად სერიოზულად!

არსებობს ორი, ერთმანეთისაგან სრულიად განსხვავებული წარმოდგენა შრომასა და შრომის იარაღებზე.

არსებობს ბავშვის წარმოდგენა, რომელსაც სათამაშო ველოსიპედს აჩუქებენ – მუხრუჭისა და ჯაჭვის გარეშე... და ეს გართობაა!

და არსებობს წარმოდგენა პატარა ადამიანისა, რომელიც ჯდება თავის ველოსიპედზე და მიდის მიცემული დავალებების შესასრულებლად. ეს სერიოზული ამბავია!

პატარა გოგონა საქმეს აკეთებს, „საჭმელს უმზადებს“ და „აჭმევს“ თავის თოჯინას... ეს გართობაა.

მეორე გოგონა კი უფლის უმცროს დაიკოს, სუფრას უშლის სამსახურიდან მოსულ დაღლილ მშობლებს... ეს სერიოზული ამბავია!

რაც შეეხება სკოლას, სულ ცოტა ხნის წინ იგი იძლეოდა დავალებას, რომელსაც მოსწავლე მხოლოდ მოვალეობის გამო ასრულებდა. ასეთი დავალებები დროს მოითხოვენ, ფუჭ თამაშს ემსგავსებიან და არავითარი სარგებლობის მოტანა არ შეუძლიათ.

მანქანა, რომელიც ფუჭად მუშაობს... არის გართობა... და ცრემლის მომგვრელი უფროა.

ჩვენთან შრომას მხოლოდ სერიოზული ხასიათი აქვს, ვიყენებთ ნამდვილ შრომით იარაღებს, ვწარმოებთ მხოლოდ იმას, რაც შეიძლება გავასაჩუქროთ ან გაყიდოთ. ჩვენს სტამბაში იბეჭდება ნამდვილი გაზეთები; ბავშვები თავისუფლად იყენებენ საღებავებს და ზოგჯერ ისეთი ნახატები გამოსდით, რომ მათ ნამდვილი მხატვრების ნახატების გვერდიგვერდ ათავსებენ საგამოფენო დარბაზებში. ჩვენთან მოქმედებს სასკოლო კოოპერატივი. ესეც სერიოზული ორგანიზაციაა. დააკვირდით ყოველივე ამას და სულ მოკლე დროში არანაირი ეჭვი აღარ დაგრჩებათ იმის თაობაზე, თუ რა აჩუქოთ თქვენს ბავშვს – გასართობი სათამაშო თუ ინსტრუმენტები საინტერესო შრომისათვის.

სწავლების პროცესში შრომას სერიოზული ხასიათი უნდა ჰქონდეს.

სასკოლო კოოპერატივები

დიახ, ბატონებო და ქალბატონებო, ჩვენს სკოლებში ვაყალიბებთ კოოპერატივებს, რომელთა ორგანიზაციას და საქმიანობას თვითონ ბავშვები განაგებენ. ისინი თვითონ ირჩევენ კოოპერატივის თავმჯდომარესაც, მდივანსაც და ხაზინადარსაც. კოოპერატივების სტატუსი მკაცრადაა განსაზღვრული. რამდენადაც ამჟამად უკვე ათასობით ასეთი კოოპერატივი არსებობს, ისინი გაერთიანებული არიან როგორც დეპარტამენტის დონეზე, ისე მთელი ქვეყნის მასშტაბით. სასკოლო კოოპერაციის კონგრესში ახლა უკვე მონაწილეობას ღებულობენ განათლების უწყებათა უმაღლესი თანამდებობის პირები.

რისთვის ყალიბდება მსგავსი კოოპერატივები?

უპირველესად უნდა ითქვას, რომ ეს არ გახლავთ მოსწავლეებისა და მათი მშობლებისაგან ფულის გამოძალვის მორიგი ხერხი, – სკოლა უნდა არსებობდეს საზოგადოების სახსრებით. საუბარი სხვა რამეზეა. ჩვენთვის და, იმედია, თქვენთვისაც უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ ჩვენმა ბავშვებმა იცოდნენ არა მარტო წერა-კითხვა და ანგარიში, არამედ ისიც, რომ ისწავლონ სიტუაციებისა და ფაქტების სწორად შეფასება, ყიდვა-გაყიდვა, ფულადი სახსრების მართვა და უნარიანი შენარჩუნება, წერილების წერა და შეკვეთების შესრულება, სასარგებლო საგნების დამზადება და მიზნობრივი მოგზაურობის ორგანიზება. ყველა ეს ჩვევა აუცილებელია ადამიანისათვის, რომ აქტიურად და წარმატებით იმოქმედოს ცხოვრებაში. მაგრამ ამის მსგავსს სახელმძღვანელოებში ვერაფერს შეხვდებით. სასკოლო კოოპერატივებში შრომა ნამდვილად გვევლინება ყველაზე უკეთეს და ცხოვრებასთან ყველაზე ახლოს მდგომ გაკვეთილად.

თქვენთვის ისიც ნათელია, რომ თანამედროვე რთულ სამყაროში ბავშვებს აღარ აკმაყოფილებთ მხოლოდ პასიური მორჩილება. ამასთანავე, მათ უნდა ისწავლონ თავდაჭერა და თვითკონტროლი, რათა ნამდვილ ადამიანებად და მოქალაქეებად ჩამოყალიბდნენ.

კოოპერატივი არის მათი კოლექტიური ქმნილება და მათი კოლექტიური საკუთრება. როცა ისინი ბეჭდავენ და შემდეგ ყიდნიან საკუთარ სასკოლო გაზეთს, აშენებენ კურდღლებს ან სამკურნალო მცენარეებს, როცა მართავენ დღესასწაულებსა და ლატარიებს, ისინი ხომ საკუთარი თავისთვის შრომობენ. როცა საკუთარი შრომით მოპოვებული ფულით აუცილებელ ნივთებს ყიდულობენ ან სასწავლო წლის ბოლოს ექსკურსიას აწყობენ, მათ შეგნებული აქვთ, რომ ეს თვითონ მათი დამსახურებაა, და სამართლიანად ეუფლებათ სიამაყის გრძნობა.

შრომით გატაცება და ბავშვების გულმოდგინება პირდაპირ კავშირშია იმასთან, თუ რამდენად გრძნობენ ისინი თავს პატრონად თავიანთ სკოლაში.

ამიერიდან სკოლა ეკუთვნის ბავშვებს და მას სასკოლო კოოპერატივი განაგებს. დაეხმარეთ მას და ამით დაგვეხმარებიტ ჩვენ!

კოოპერატიული ქონება

– ჩვენს დროს, – ამბობთ ხოლმე თქვენ, – თითოეულ ჩვენგანს ჰქონდა საკუთარი სახელმძღვანელოები, უფროსები უმცროსებს რომ გადასცემდნენ და, მართალია, ძალიან არ გვეხალისებოდა მათი კითხვა, მაგრამ სიამაყით მაინც გვეამაყებოდა, რომ ჩვენი საკუთრება იყო. ვისი ჩანთაც უფრო მძიმე იყო, მისი პატრონის წარმატებაც უფრო წონიანად ითვლებოდა.

თუმცა არც ის დრო ჩამოგვიტოვებია ძალიან უკან, როცა სახელმძღვანელოების შოვნა და შეძენაც ჭირდა და ზამთრობით ყოველ ბავშვს თავისი წილი მუგუზალი მიჰქონდა კლასის გასათბობად. დღეს ამაზე მხოლოდ გველიმება...

ჩვენი სკოლაც თავის საქმიანობას უბრალოდ უთანხმებს გარემო პირობებს. ასე რომ, ნუ გაგიკვირდებათ კოოპერატიული სამსახურების მომრავლება და კოოპერატიული ქონების ზრდა. ის არ ეკუთვნის ცალკე არც ერთ ბავშვს, ის ყველას

ქონებაა, თითოეულ ბავშვს შეუძლია იმით სარგებლობა. სასკოლო სტამბა, კარტოთეკები, კინოდანადგარები, დისკოთეკა, სკოლის ბაღი – ეს ერთიანად ყველას ქონებაა.

თქვენს თვალწინ იბადება ახალი სამყარო და ჩვენ ყველაფერს ვაკეთებთ იმისათვის, რომ ბავშვები მომზადებულნი დახვდნენ მას.

შრომის დისციპლინა

თქვენ მზად ხართ მასწავლებელს ურჩიოთ: „მკაცრად მოექცით!.. პირველობა არ გააბედინოთ!.. ალვირი მოქაჩეთ ხოლმე... ჩვენ დროს...“

და გაოცებული ხართ, როცა ხედავთ ჩვენს თბილ და ადამიანურ ურთიერთობას მოსწავლეებთან, გიკვირთ, რა იშვიათად ვიყენებთ სასჯელს, მუქარას...

დიახ, დისციპლინამ ჩვენთან სხვა ფორმა მიიღო იმიტომ, რომ თვით ატმოსფერო, სასკოლო სულისკვეთება შეიცვალა. პოლიციური რეჟიმი შეცვალა შრომითმა წესრიგმა.

თქვენ, რა თქმა უნდა, შეგიმჩნევიათ, რა ძნელია მუშაობა ბავშვებთან, რომელსაც აიძულებენ აკეთონ უინტერესო, გაუგებარი და მათთვის დაუძლეველი საქმე. ჩვეულებრივ ამას გაბრაზება, ყვირილი, ცრემლები ხშირად კი დიდი უსიამოვნება მოჰყვება ხოლმე.

და პირიქით, ყოველთვის სიამოვნებით ხვდებით იმ ჰარმონიას, სიმშვიდეს, ურთიერთგაგებას, თბილ ატმოსფეროს ოჯახში, როცა ბავშვებს შეუძლიათ აკეთონ მათთვის საინტერესო საქმე. „დიახ, – იტყვით თქვენ, – ყველა ცოდვას უსაქმურობა ბადებს“.

ჩვენ აღარ ვსვამთ კითხვას, რომელიც ცოტა ხნის წინათ სკოლის მასწავლებლებს აწუხებდათ: „რა უნდა გაკეთდეს იმისათვის, რომ დააოკო და დაიმორჩილო ბავშვები?“ მთელი ჩვენი ფიქრი მიმართულია იმისკენ, რომ ბავშვებს შევთავაზოთ ისეთი

სამუშაო, რასაც მთელი სულითა და გულით მოეკიდებიან. ეს საკმარისია, რომ ჩვენს „სკაში“ სრული ნესრიგი დამყარდეს.

და თუ ზოგჯერ მაინც ვალწევთ ბავშვების ენთუზიაზმისა და გატაცების ისეთ დონეზე აყვანას, რომ მათთვის უსაქმურობა ნებისმიერ სასჯელზე უარესია, ეს ნიშნავს, რომ ჩვენ მივუახლოვდით იდეალურ დისციპლინას – შრომის დისციპლინას.

აღვზარდოთ ადამიანი – მშრომელი

ბავშვის აღზრდა და სწავლება ნიშნავს მის მომზადებას ცხოვრებისათვის, თანაც არა თანამედროვე, არამედ მომავალი, „სადიდო“ ცხოვრებისათვის და არა უბრალოდ ადამიანის, არამედ მშრომელი ადამიანის მომზადებას.

როცა თქვენი შვილების აღზრდას ვკისრულობთ, ვცდილობთ, ჩამოვუყალიბოთ საუკეთესო თვისებები – ინტელექტი, ნესიერება, ემოციურობა, კულტურა, საზოგადოებაში ცხოვრების უნარი, მაგრამ ეს თვისებები გაკვეთილებით როდი იწერება. ისინი გამომუშავდება ცხოვრებისეული პრაქტიკის შედეგად და ჩვენი მთავარი ამოცანაც ეს გახლავთ – შევუქმნათ, მივცეთ მათ პრაქტიკის საშუალება. როცა ბავშვი ჯგუფში შრომობს, როცა სასკოლო კოოპერატივის საქმიანობაში მონაწილეობს, სადაც სწავლობს საკუთარი აზრის თავისუფლად გამოთქმას, სიფიცხის დაოკებას, თავისი ქმედების შედეგების გააზრებას, პრაქტიკულად იგი ემზადება ადამიანური და მოქალაქეობრივი დანიშნულების აღსრულებისათვის.

მაგრამ ბავშვი უბრალოდ ადამიანად და მოქალაქედ კი არ უნდა ჩამოყალიბდეს. მას თავისი საქმე უნდა ჰქონდეს. მან თავისი საქმე უნდა იცოდეს.

ამიტომაც უნდა მოვამზადოთ – მშრომელი ბავშვი და ადამიანი მშრომელი: ბავშვს უნდა განუვითაროთ ის უნარები, რაც მომავალში ხელს შეუწყობს ეფექტურ მუშაობაში, გავაცნოთ

მას არსებული შრომის იარაღები და ვასწავლოთ მათი გამოყენება.

ასეთია ჩვენი საბოლოო მიზნები, რისთვისაც ვახორციელებთ სკოლის მოდერნიზაციას და თქვენი და რიგი სამრეწველო საწარმოების დახმარებითა და შემწეობით შევასწავლოთ პრაქტიკული საქმიანობის ყველა სახეობა, რაც უნდა ასწავლოს სკოლამ ბავშვს. მხოლოდ და მხოლოდ ამ პირობით შეძლებს იგი აღასრულოს თავისი პედაგოგიური და სოციალური ფუნქცია.

და ამ ამოცანის გადასაჭრელად ვეცდებით მოვიზიდოთ ყველა მშობელი და ყველა მშრომელი...

შეგიძლიათ სწავლაშიც დაგვეხმაროთ

რასაკვირველია, თითოეულმა თქვენგანმა კარგად იცის, რომ ასწავლის ცხოვრება და არა სახელმძღვანელოები. ამ უკანასკნელთ მხოლოდ დახმარება შეუძლიათ ხანგრძლივი პრაქტიკული გამოცდილების გზაზე, რაც აყალიბებს ადამიანს.

მოგმართავთ თხოვნით – მხარი დაგვიჭიროთ და დაგვეხმაროთ! თუ სადმე, ვთქვათ, მინდორში შეგხვდათ არაჩვეულებრივი კენჭი, ან ნააწყდით დაჭრილ ცხოველს, ან დაიჭირეთ იშვიათი მწერი, მიეცით ისინი თქვენს შვილებს, – სწორედ მსგავსი ობიექტები ხდება მათი შესწავლის საგანი.

ნუ გადაადგმობთ ნაკითხულ გაზეთს, აცადეთ თქვენს ბავშვს ამოჭრას ფოტოები და სტატიები, რომლებიც დაინტერესებს. თუ მოგზაურობიდან დაბრუნებულს თან ჩამოგყვით ილუსტრირებული ჟურნალები, პროსპექტები ან გეოგრაფიული რუკები, მიეცით იგი სკოლას, ისინი გამოგვადგება გეოგრაფიაში პრაქტიკული მეცადინეობის დროს. ძველ წიგნებს კი, სხვენში რომ გაქვთ გადანახული, ჩვენი ისტორიის აღდგენის ნყაროდ გამოვიყენებთ.

გაითვალისწინეთ, რომ ჩვენ, აგრეთვე, გვჭირდება მკვრივი ქალაქი, ბავშვები მათზე საცნობარო მასალებს დააწებებენ, დააჯგუფებენ და კარტოთეკაში ჩააწყობენ. კარტოთეკა ხომ ინფორმაციის მიღების შესანიშნავი საშუალებაა.

დაეხმარეთ ახალ სკოლას, მხარი დაუჭირეთ მას

ზოგი თქვენგანი იტყვის – ჩვენს დროში ამდენი შრომა და გარჯა არ იყო საჭირო წერა-კითხვისა და ანგარიშის სასწავლადო. დიახ, თქვენ გქონდათ გაკვეთილები, რომლებიც უნდა გესწავლათ, დავალებები, რომლებიც უნდა შეგესრულებინათ... და ყველაფერი შესანიშნავად კეთდებოდა!

დღეს კი რა ხდება. მოსწავლეებს სჭირდებათ ახალ-ახალი სახელმძღვანელოები, სტამბა, ხელსაწყოები; ქალაქგარეთ დადიან, აგროვებენ ინფორმაციას, იღებენ ფილმებს, დგამენ სპექტაკლებს... დღეს სკოლას ველარ იცნობ!

დიახ, ასეა. ბავშვი დღეს ისე აღარ ფიქრობს, ისე აღარ იქცევა, ისე აღარ შრომობს, როგორც ოცი წლის წინათ. იმიტომ, რომ აღარ შეუძლია. იმიტომ, რომ მათი გარემო, მათი სამყარო შეიცვალა, სხვანაირი გახდა და დიდი შეცდომა იქნება თავს მოვახვიოთ ისეთი სკოლა, რომელიც თანამედროვეობის ამოცანებს ვერ უპასუხებს.

ახლა კი გიამბობთ იმაზე, თუ რისი გაკეთება გვინდა, ასევე, რას ვაკეთებთ და ოფიციალურად რა რეკომენდაციები გვეძლევა იმისათვის, რომ:

- განვაახლოთ სკოლის შენობები, რომლებშიც უნდა იყოს სივრცე, ტრიალებდეს ჰაერი, კარგად ნათდებოდეს და ხელსაყრელი იყოს სამუშაოდ;

- შევიძინოთ თანამედროვე ავეჯი, რაც შეესაბამება შრომის თანამედროვე მეთოდებს;

- განვაახლოთ სასწავლო დამხმარე სახელმძღვანელოები და შრომის იარაღები;

- დავამყაროთ ახალი დისციპლინა – დაფუძნებული დემოკრატიულ საწყისებზე;

- შევცვალოთ ბავშვების დამოკიდებულება გარემო სამყაროს მიმართ – მშობლების, თანატოლების, სამრეწველო და სამშენებლო სანარმოების, ბუნების მიმართ.

ჩვენი მიზანია ისე გავმართოთ სკოლა, რომ იგი „მუშაობდეს მომავლისათვის“, ე. ი. მუდმივად აღმავალი წარმატებით ამზადებდეს ხვალინდელი დღის ადამიანებს.

და ამაში თქვენი დახმარების დიდი იმედი გვაქვს.

სკოლა – ცხოვრების ფუნქცია

მშობლები, ალბათ, იმასაც, იკითხავენ, რატომ ვაწყობთ ასე ხშირად გასეირნებებს ჯგუფ-ჯგუფად ან მთელი კლასის შემადგენლობით? ისინი ისედაც ხშირად არიან გარეთ და ხშირად ნახულობენ ახლად ამონვერილ ბალახსაც და მორაკრაკე ნაკადულსაც. უმჯობესი არ არის სკოლაში იყვნენ და ისწავლონ?

მოგახსენებთ, რომ ამ გასეირნებებს მხოლოდ ბავშვების დასასვენებლად არ მივმართავთ. ჩვენი მიზანია უკეთესად წარვმართოთ მათი სწავლება და მივცეთ საშუალება საკუთარი წარმოდგენები შეიქმნან გარშემო მყოფ სინამდვილეზე. თქვენც ხშირად დაგიცინიათ „ინტელექტუალებისათვის“, რომლებსაც თავი გამოტენილი აქვთ ათასგვარი წიგნიერი სიბრძნით და იმავე დროს აბსოლუტურ უცოდინრობას ავლენენ, როცა საქმე ეხება ცხოვრებისეულად აუცილებელ საგნებს; დაგიცინიათ ბავშვებისათვის, რომლებიც წარმატებით ხსნიან სახელმძღვანელოში მოცემულ ამოცანებს, მაგრამ სრულ უსუსურობას ამჟღავნებენ რაიმე ცხოვრებისეული პრობლემების გადაჭრისას, და ეს იმიტომ, რომ ცხოვრება კითხვებს სხვაგვარად გვიყენებს, წიგნი კი სხვაგვარად.

ჩვენ გვინდა ბავშვებს ისეთი განათლება მივაღებინოთ, რომელიც არა მარტო ცოდნას შემატებს, არამედ ამ ცოდ-

ნის ცხოვრებაში გამოყენების საშუალებას მისცემს მათ, რომ უკეთესად წერონ წერილები, უფრო დაფიქრებით იკითხოთ, უკეთესად იშრომონ და უკეთესად მოერიონ თავს. ამისათვის საჭიროა, რომ კითხვაც, წერაც, ზეპირი ანგარიშიც, ისტორიაცა და გეოგრაფიაც, საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებიც მუდამ უკავშირდებოდეს ცხოვრებას, თანაც არა მარტო იმ ცხოვრებას, რომელშიც უშუალოდ ტრიალებენ, არამედ იმ მოვლენებსა და ამბებს, რომელთა შესახებაც გაზეთებიდან, წიგნებიდან, თავიანთი კორესპონდენტების წერილებიდან იგებენ.

როცა ქარგლის სწავლება გასურთ, ან მომავალი მებაღის აღზრდა, იმით ხომ არ დაინწყებთ, რომ ცარიელ ოთახში ჩაკეტოთ, მოტორების გუგუნიდან შორს, მინისა და ახალნაყარი ნერგების სურნელისგან შორს. უფრო მოსალოდნელია, რომ თქვენს შეგირდს ხელში ხელს ჩასჭიდებთ და პირდაპირ სამუშაო ადგილზე მიიყვანთ. სწორედ იქ ისწავლის კიდევ.

ასევე ვექცევით ჩვენს ბავშვებსაც. ისინი ღრმად შეისწავლიან თავიანთი სოფლის ცხოვრებასა და ბუნებას. უმორჩილესად გთხოვთ, სერიოზულად მოეკიდეთ მათ გამოკითხვებს, დაეხმარეთ ცოდნის მარაგის შევსებაში. მაშინ სასკოლო გაკვეთილებიც მეტ შინაარსს შეიძენს და იმასაც, რომ ჩვენ ვმოქმედებთ ოფიციალური ინსტრუქციების შესაბამისად, მათ კი სასწავლო პროგრამებში შეაქვთ გარემო სამყაროს შესწავლა და ჩვენგან მოითხოვენ ვასწავლოთ ბავშვებს ცხოვრებაში ნამოჭრილი პრაქტიკული ამოცანების გადაჭრა.

თქვენ უნდა დაგვეხმაროთ, რომ საუკეთესოდ შევასრულოთ დასახული მიზნები.

პითხვა, წერა, ანგარიში!

საინტერესოა, რას იტყოდით ავტომობილების სახელოსნოში სასწავლებლად მიყვანილ თქვენს შვილს ოსტატმა რომ მხოლოდ სამი ოპერაცია შეასწავლოს: ბორბლის მოხსნა და კამერის გაბერვა, კარბიურატორის განმენდა და მანქანის დაქოქვა? თქვენ სრულიად საფუძვლიანად იტყოდით, რომ მექანიკოსმა უნდა იცოდეს ყველაფერი, რაც ავტომობილს შეეხება და მოითხოვდით, რომ თქვენი შვილისათვის გაეცნოთ საავტომობილო საქმის ყველა წერილმანი. მაშ, ის რატომღა გიკვირთ, რომ სკოლა პრობლემათა ფართო წრეს უთმობს ყურადღებას და არ კმაყოფილდება წერა-კითხვისა და ზეპირი ანგარიშის სწავლებით?

ჩვენ, რა თქმა უნდა, გვინდა, რომ ჩვენმა ბავშვებმა იცოდნენ კითხვა, ოღონდ ნამდვილი კითხვა, როცა ესმით, რას კითხულობენ, როცა სიტყვებისა და ფრაზების მიღმა შეუძლიათ ჩასწვდნენ ავტორის აზრის სიღრმეს.

საჭიროა, რომ ბავშვებს შეეძლოთ წერა, არა მარტო სახელმძღვანელოდან გვერდების გადანერა, არამედ თავიანთი აზრებისა და გრძნობების წერილობით გადმოცემა, თანაც ისევე უშუალოდ და ზუსტად, როგორც თქვენ აკეთებთ ზეპირმეტყველებაში.

საჭიროა, რომ ბავშვებმა იცოდნენ ზეპირი ანგარიში. მაგრამ, მთავარია, რომ ციფრების მექანიკური კომბინაციების მიღმა ნათლად ხედავდნენ ამოცანას, რასაც ცხოვრება დაუყენებთ: რომ შეეძლოთ ლოგიკურად ახსნან ის, რაც ჯანსაღ აზრს არ ეწინააღმდეგება.

მაგრამ ეს კიდევ არ არის ყველაფერი. თქვენი შვილები გახდებიან მიწათმოქმედნი, მებაღეები, მექანიკოსები, ქიმიკოსები ან არქიტექტორები.... თითოეულ ამ დარგში წარმატებული საქმიანობისათვის საჭიროა ფლობდნენ სპეციალური უნარებისა და ცოდნის გარკვეულ კომპლექსს. არც ეს არ უნდა გამოორჩეს ჩვენს სკოლას.

დაბოლოს, საზოგადოებაში, რომლის ცხოვრებაც ფორმალური კანონიერების პრინციპებით რეგულირდება, ადამიან-

მა აუცილებლად უნდა იცოდეს თავისი მოვალეობები და შეეძლოს თავისი უფლებების დაცვა. ამისათვის იგი სკოლამ უნდა მოამზადოს.

ასე რომ, უნდა გიხაროდეთ, რომ ჩვენს სკოლაში არც ბორბლებს ივიწყებენ, არც კარბიურატორს და დიდ ყურადღებას უთმობენ მექანიზმების დაშლას, ავტომობილის ძირითადი კვანძების საგულდაგულოდ ანყოფას. თქვენი შვილებიც მზად არიან საჭეს მიუსხდნენ და დაიმედებულნი შეხვდნენ ცხოვრებისეულ გამოცდებს.

კითხვის გუნაპირი მეთოდი

„დიახ, ჩემს შვილს ძალიან უყვარს თავისი სკოლა; სულ-მოუთქმელად მიაძვრის ხოლმე თავის თემებსა და კორესპონდენტებზე, მაგრამ ჩვენ ყოველდღე წასაკითხად გვაძლევდნენ გარკვეულ გვერდს. განა ეს უკეთესი და უფრო პრაქტიკული არ იყო?“

ნუ ფიქრობთ, რომ ჩვენ წერა-კითხვის სწავლებაში ახალ მეთოდებს იმიტომ ვიყენებთ, თითქოს ძველის უარყოფა გვსურდეს. ჩვენ სულ სხვა ამოცანას ვისახავთ.

იქნებ გახსოვთ თქვენის ანბანი ან პირველი თავისუფალი თემები: ეს იყო სიტყვების ნაკრები, რომელთა ნაკითხვაც უნდა შეგძლებოდათ, მათი გაგება კი სულაც არ გევალებოდათ. ისე კითხულობდით, რომ არც ცდილობდით გაგეგოთ ნაკითხულის აზრი, თქვენთვის სულერთი იყო, რა ტექსტი იქნებოდა.

მერედა, რას იტყოდით თქვენი შვილი რომ დილიდან საღამომდე უაზროდ იმეორებდეს წიგნიდან ამოკითხულ სიტყვებს? ბოლოს მაინც ჰკითხავდით: „არ მოგებურდა თუთიყუშივით ერთი და იგივეს გამეორება?“ მართალიც იქნებოდა, რაკილა მშვენივრად მოგეხსენებათ, რომ სიტყვებისა და ფრაზების უაზრო გამეორებას, რომელთა აზრიც არ ესმით, გონებრივ დეგრადაციამდე მიჰყავს ადამიანი. სხვათა შორის ადამიანს

მთელი სიცოცხლის განმავლობაში შეიძლება ჩვევად გაჰყვეს თუთიყუშივით კითხვა.

დღეს უკვე დადგენილია, რომ ბავშვებმა წერა და კითხვა უნდა ისწავლონ ბუნებრივი გზით, ე. ი. პირდაპირი ურთიერთობის პროცესში. მართალია, ვერ შეგატყობინებთ, რამდენი გვერდი აქვს ნაკითხული თქვენს შვილს დღემდე, მაგრამ გარწმუნებთ, რომ კითხვას ზუსტად დადგენილ ვადაში ისწავლის. მაშინ კი ნამდვილად შეეძლება კითხვა, ე. ი. იმის გაგება, თუ რა დაუნერიათ სხვებს.

ინტერესი, რომელსაც იჩენენ ოფიციალური პირები კითხვის ამ კონცეფციის მიმართ, ალბათ დაგარწმუნებთ, რომ მსგავსი მეთოდიკა პერსპექტიულია.

მასალის შერჩევა

ჩვენ დავდივართ სხვადასხვა მასალის შესაგროვებლად. ეს მხოლოდ გასეირნება როდია. თვით სკოლა გვიღებს კარს, როცა ეს აუცილებლად და შესაძლებლად მიგვაჩნია.

ხომ აზრადაც არ მოგივათ სამზარეულოში აუხსნათ შვილებს თუ როგორ ამყნობენ ხეხილს. რა თქმა უნდა, არა. ბავშვებს ბაღში წაიყვანთ და ერთად გაუკეთებთ რომელიმე ხეს ნამყენს. მერე, წლების შემდეგ დაინახავთ, როგორ შეეზარდა ერთ ხეს მეორის ტოტი და როგორი ნაყოფი გამოიღო.

ჩვენც სწორედ ასე ვიქცევით.

მთელი სიგრძე-სიგანით ვხედავთ იმ გაკვეთილების ამბოვებას, რომელზეც სიტყვები მხოლოდ წარმოითქმება, და ისმის თეორიული ახსნა-განმარტება, ყოველგვარი გამოცდილების გარეშე; ამიტომ ნებისმიერი შესაძლებლობისთანავე მივმართავთ პრაქტიკას. ქვის სამტეხლოში შევისწავლით მთის ქანებს; მდინარის ან გუბურის ნაპირას ვაკვირდებით წყალქვეშა ფლორასა და ფაუნას; მინდორში, ქარხანაში, სამჭედლოში თუ სადურგლო სახელოსნოში, მოკლედ ყველგან, სადაც ნამდვილი შრომა მიმ-

დინარეობს, ვატარებთ მეცადინეობებს. და იმედი გვაქვს, რომ ისინი დიდი ეფექტის მომტანიც იქნებიან.

ჩვენ ფუტკრებით ვმოქმედებთ. ფუტკარი ხომ ყოველ დარიან დღეს ყვავილების ნექტარს აგროვებს, საიდანაც მერე თაფლს აკეთებს. ჩვენც ასევე მივემართებით გარე სინამდვილის შესახებ მონაცემების შესაგროვებლად, რათა შემდეგ კლასში გადავამუშაოთ იგი ადამიანის გამამდიდრებელ ცოდნის თაფლად.

მაშასადამე, ჩვენს სკოლაში საბუნებისმეტყველო მეცნიერება, გეოგრაფია, ისტორია, არითმეტიკა, კითხვა, წერა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, მორალის გაკვეთილებიც კი აღარ ჰგვანან მოსაწყენ დავალებებს, რომელთაც მხოლოდ მოვალეობა გვასრულებინებს. ისინი იმ ჭეშმარიტ ფასეულობათა შორის იკავებენ ადგილს, რომლებიც თქვენს შვილებს ღირსეულ ადამიანებად აქცევენ.

ხატვა

თქვენ ყველას გასწავლიდნენ ხატვას. გაწყებინებდნენ ყველაზე ელემენტარული გამოსახულებით, ისევე, როგორც წერისა და კითხვის სწავლას – ასოებითა და მარცვლებით. ამიტომაც უცნაურად გეჩვენებათ ბავშვებს ნებას რომ ვრთავთ ხატონ ფანქრებითა და საღებავებით, ხატონ რთული ნახატები, თუმცა აქამდე არ უსწავლებიათ, როგორ გაავლონ სწორი თუ ირიბი ხაზები ან როგორ დაშტრიხონ ჩრდილები დახატულ ქოთნებზე.

მაგრამ განა ბავშვი ლაპარაკს რომ სწავლობს ასოებითა და მარცვლებით იწყებს? განა იგი ერთბაშად მთელი ენობრივი კომპლექსით არ სარგებლობს? განა ასე არ აღწევს თავისი აზრებისა და გრძნობების გამოხატვას, თუმცა თითქმის ვერც ერთ სიტყვას სწორად ვერ წარმოთქვამს?

ის კი ლაპარაკობს. და თქვენს გაოცებასა და აღტაცებას იწვევს. იგი ადგენს თავისუფალ ტექსტს, და სიამაყე გეუფლებს.

ბათ მისი უნარის გამო – დააკვირდეს და მერე ზუსტად გამოთქვას თავისი აზრები. ფანქრითა და საღებავებით შეიარაღებული ბავშვები კი ქმნიან ნამდვილ ნახატებს, რომლებიც მოგწონთ, რომლებითაც საკლასო ოთახების კედლებს ვამშვენებთ. იმასაც ხომ აღიარებთ, რომ არ გეგონათ თქვენს შვილებს თუ ასეთი ნიჭი ჰქონდათ.

მშრალი, მკვდარი დავალება გამხმარი პურის ნაჭერს ნააგავს, რომელიც ბავშვს ყელზე ადგება, სასონარკვეთილებაში ადგებს და იძულებულს ხდის მალულად სხვისი ნახატის მიბაძვა-კოპირება დაიწყოს. მაგრამ, თუ ბავშვი გრძნობს, რომ რაღაც სასარგებლოს ქმნის, რასაც აზრი აქვს, რაღაც დანიშნულების მატარებელია, მაშინ მთელი არსებით ეძლევა შრომას და მისი შედეგი აუცილებლად თქვენს მოლოდინს გადააჭარბებს. ნებისმიერი პედაგოგი დაადასტურებს, თუ ბავშვს სკოლაშიც და სახლშიც შეუძლია ისაუბროს, წეროს, იმღეროს, განსაკუთრებით კი ხატოს თავისი მიდრეკილებების შესაბამისად, მაშინ იგი განიმტკიცებს ინდივიდუალობას და შეიძენს შინაგან წონასწორობასა და თავისუფლებას.

მიეცით ბავშვებს საშუალება ხატონ, დაე, ხშირად იხმარონ ფანქრები და საღებავები. თქვენ კი, ძვირფასებო, უნდა ისწავლოთ მათი წარმატების დანახვა, მათი საქმით აღტაცება, რადგანაც სწორედაც აღტაცების ღირსია ბავშვის ნებისმიერი მეცადინეობა იქითკენ მიმართული, რომ გახდეს ნამდვილი ადამიანი.

მოგზაურობა-გაცვლა

ბავშვებს, ისევე როგორც უფროსებს, არ უყვართ საქმიანობის სიმუღირება, თავისი შთაგონების, შრომის იმაზე დახარჯვა, რაც უმიზნოდ და უაზროდ ეჩვენებათ, არ უყვართ ფუჭი შრომა, მაგრამ, თუ სკოლა ბავშვებს სთავაზობს ნამდვილ, საინტერესო სამუშაოს, ისინი აღტაცებით ეკიდებიან მას და ისეთი

შეუპოვრობითა და სერიოზულობით მუშაობენ, რომ პირდაპირ გაოცდებით.

შეხედეთ, როგორ აგროვებენ მათთვის საინტერესო ინფორმაციას, ეკითხებიან, ფიქრობენ; დააკვირდით, როგორც ჰყვებიან თავიანთ კორესპონდენტებზე, რომელთა წერილებსა და ფოტოებს სათუთად ინახავენ, როგორ ცდილობენ გაიგონ ისეთი ამბები, რომელთა მიმართ ინტერესს ვერასოდეს ვერ ამჩნევდით.

უეჭველია, რომ სასკოლო სტამბასთან, სასკოლო გაზეთთან, სკოლებს შორის მიწერ-მოწერასთან ერთად წარმოიშვა სწავლების ახალი ფორმა, რომლის ყველა უპირატესობა თქვენთვის ცხადზე ცხადია და რომელიც უკვე დღეს ოფიციალურად აღიარებულია.

ნეტავ, ჩვენს ბავშვებს შეეძლოთ წლის ბოლოს სტუმრად ეწვიონ თავიანთ კორესპონდენტებს, რომლებიც მათივე წერილების, ფოტოების, ნახატებისა თუ ამანათების მეშვეობით ასე ახლოს გაიცნეს. ნეტავ, შეეძლოთ რამდენიმე დღე მათ სახლებში იცხოვრონ, როგორც ძმებმა, ველოსიპედით გაისეირნონ მათი ქალაქის ქუჩებში, გაკვეთილებზე მათ გვერდით დასხდნენ მათსავე სკოლებში, მათთან ერთად ითამაშონ სტადიონზე, ვინ მოთვლის რამდენ ახალს შეიტყობდნენ ასეთ ბუნებრივ და უშუალო ვითარებაში! იდეების, დაკვირვების, ცნობების რა ზღვა მასალას ჩამოიტანდნენ იქიდან, რამდენი ახალი გეგმა გაუჩნდებოდათ! ჩვენს კორესპონდენტებს კი შეეძლებოდათ ჩვენთან ჩამოსვლა და რამდენიმე დღით ჩვენთან ერთად ცხოვრება.

ჩვენ „მხარს ვუჭერთ“ ისეთ სკოლას, რომელიც ამას შეიძლება, რომელიც დასახავდა ჩვენი ბავშვების ცხოვრებისეულ გზას და ასეთი არაფორმალური გზით გადაჭრიდა ამდენ პრობლემას.

ამის განხორციელება ნამდვილად შესაძლებელია. სულ უფრო მეტი სკოლა ცვლის ბავშვებს და მალე მსგავსი მოგზაურობა-გაცვლა ჩვენი ბავშვებისათვის ოფიციალურად იქცევა სწავლების და კულტურასთან ზიარების ახალ ფორმად.

ახალი დისციპლინა

იყო დრო, როდესაც მასწავლებელი ხელიდან არ უშვებდა როზგს. ასწლეულის წინათ ცუდ მოსწავლეებს სასჯელის დახვეწილი ფორმები ემუქრებოდა: იატაკზე, ნახშირზე ან ფიჩხზე მუხლებით დგომა. შეიძლება მსგავსი სისტემა მაშინ ბუნებრივი იყო და გამოხატავდა იმ დროის საზოგადოებრივ წესებს. საჭირო იყო ხალხი მიეჩვიათ პასიური მორჩილებისა და შემგუებლობისათვის.

დღეს თქვენს უფლებებს, თავისუფალი მოქალაქის უფლებებს იცავთ რესპუბლიკური კანონების ფარგლებში.

თუმცა ზოგი თქვენგანი დღესაც იმ აზრზეა, რომ სილის გარტყმა ბავშვის გონზე მოყვანის საუკეთესო საშუალებაა.

დღევანდელი მასწავლებელი თავისი შეგირდებისათვის მოითხოვს ადამიანურ უფლებებს, რითაც ასე ამაყობენ უფროსები. მათი აზრით, სასურველი შედეგების მისაღწევად, პირველ რიგში, საჭიროა ბავშვების დაინტერესება დასმული ამოცანით, მათი გამუდმებით შთაგონება შრომისათვის, მათდამი სრული ნდობის გამოცხადება პატიოსანი თანამშრომლობის ატმოსფეროში, მხოლოდ და მხოლოდ ამ გზით შეიძლება აღვზარდოთ ბეჯითი და კეთილსინდისიერი მშრომელები, რომლებიც მომავლის თავისუფალი ადამიანები გახდებიან.

ახალი სკოლის გზოგზათა კომისიის ორგანიზაცია და საქმიანობა

შეგნებული მასწავლებელი – ეს, უპირველეს ყოვლისა, არის ადამიანი, რომელიც კარგად ერკვევა სოციალურ პრობლემებში და აქტიურად მოქმედებს; ეს არის ადამიანი, რომელიც საზოგადოებრივი, პროფკავშირული, პოლიტიკური ორგანიზაციების ჩარჩოებში იბრძვის შემდგომი პედაგოგიური საქმიანობისათვის ხელსაყრელი პირობების შესაქმნელად.

სელესტენ ფრენე

„პროლეტარული მასწავლებელი“, მარტი, 1939.

„მე ახლა ისეთ სკოლაში მოვხვდი, რომელიც უფრო ყაზარმას ჰგავს, აქვს ჩვეულებრივი, ტრადიციული საკლასო ოთახები, ამიტომ შეუძლებელი ხდება რამე ისეთი სიახლის გამოყენება, რასაც ჩვენ ვიყენებდით. სრულიად სასწონარკვეთილი ვარ“.

„კლასში 40 შევირდი მყავს. საბეჭდი დაზგისათვის ადგილი არა გვაქვს, საერთოდაც, ეჭვი მეპარება, რომ მისი გამოყენება შეეძლოთ და პატარა სასკოლო გაზეთი მაინც გამოვუშვათ... ვგრძნობ და შეგნებული მაქვს ჩემი შრომის სრული ამოება, შრომისა, პირდაპირ კატორღად რომ გადამექცა“.

„ჩემი მოწაფეები ისე მანერვიულებენ, წონასწორობას მაკარგვინებენ და არანაირ დისციპლინაზე არ შეიძლება საუბარი. ახლა კარგად მესმის იმ სასწონარკვეთილებამდე მისული მასწავლებლებისა, რომლებიც პლასტიკით უკრავენ პირს გაუსადილის ბავშვებს“.

აი, ჩვენი მეგობრის კიდევ ერთი წერილი ალფირიდან, იგი საშინაო პირობებშიც ჯიუტად აჩაღებს ცოდნის წმინდა ცეცხლს: „აქ, კლასში, სულ მცირე, 45 ბავშვია. ერთ სკოლაში გამოსაშვებ კლასში 70 მოწაფეა და ისინი ყოფილ საჯინიბოში მეცადინეობენ“.

„ჩემი ვაჟი, – გვენერს ერთი მოწაფის მამა, – ვერაფრით ვერ შეეგუა ამდენ ბავშვს კლასში. მასწავლებელი ვერ ახერხებს დრო და ყურადღება დაუთმოს მას. განა ამის მოხერხება შეიძლება 42 მოწაფესთან? ამიტომ ბავშვმა ყოველგვარი ინტერესი დაკარგა სკოლისადმი, აღარ უნდა სწავლა“.

„ჩემი ბიჭი, – წერს მეორე მოწაფის დედა, – ჭკვიანი და ცოდნის მოწადინე ბავშვი იყო. ეს სკოლა ყველაფერს კლავს. 12 წლისას საშინელი ხელწერა აქვს, კითხვით ისე კითხულობს, რომ სიტყვებს ვერ გაარჩევთ. დარწმუნებული ვარ, რომ სხვა სკოლაში, სადაც კლასში ნაკლები ბავშვი და სწავლების მეთოდებიც უკეთესი იქნებოდა, ჩემი ბავშვი ნორმალური, კარგი მოწაფე გახდებოდა: როგორ შევურიგდე იმ ზარალს, რაც ჩემს ბავშვსა და ჩვენ – მის მშობლებს მოგვაყენეს?“

ამ საჩივრის წერილებში ერთმანეთს ერწყმის, ერთი მხრივ, სასწონარკვეთა მასწავლებელთა მასისა, რომელიც მოწოდებუ-

ლია დასძლიოს დაუძლეველი ამოცანა და, მეორე მხრივ, სასწონარკვეთა მშობლებისა, რომლებიც ინსტინქტურად გრძნობენ სასკოლო მექანიზმის შეფერხებებს, თუმცა ყოველთვის ვერ ახერხებენ მათი მიზეზების დადგენას და დამნაშავეთა პოვნას.

და მაინც ყველა ღუმს, თითქოს საუბარი რომელიმე სამარცხვინო სუნს ეხება, როცა სკანდალის შიშით, ნებისმიერ გახმაურებას გაურბიან. ახლა კი ისეთი ისტორიული მომენტი დგას, თუ სკოლამ ვერ შეძლო თავისი საქმიანობის ორგანიზება, თანამედროვე ხელსაწყოების შეძენა, პედაგოგიური მეთოდების გარდაქმნა დღევანდელი დღის მოთხოვნათა შესაბამისად, ეს იმას ნიშნავს, რომ იგი კატასტროფულად არღვევს სწავლებისა და აღზრდის პროცესს. სკოლის კრიზისი შეიძლება მიემსგავსოს ფინანსურ-პოლიტიკურ კრიზისს, როცა ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში ყველაფერი საიდუმლოდ არის დაცული, ამის შემდეგ ვნებათაღელვა იწყება ჯერ დახურულ წრეებში, მერე პრესაში, საზოგადოებაში, დაბოლოს, ერთ მშვენიერ დღეს ხდება აფეთქება... რომელიღაც კომპანია თავს ბანკროტად აცხადებს, რომელიღაც მინისტრი თანამდებობას ტოვებს. მაგრამ სკოლა მოკლებულია ასეთ შესაძლებლობას. მას არ შეუძლია საქმიანობის შეწყვეტა. სწორედ ამიტომაც საჭირო, რომ წინასწარ განგეგმვით კრიზისული სიტუაცია, დროულად აღმოვაჩინოთ ავადმყოფობა და ვიზრუნოთ მკურნალობაზე.

ეს უნდა ესმოდეთ ყველა ტიპის სკოლების მასწავლებლებს. მათ გახსნილად და პატიოსნად უნდა გააანალიზონ წარმოქმნილი პრობლემები. ჩვენ კი, ჩვენი მხრივ, ყველაფერს გავაკეთებთ, რაც ჩვენზე დამოკიდებული, რომ გავალვიძოთ მათი შეგნება, შევკრიბოთ ყველა დამხმარე, ვიმოქმედოთ ყველა მართულებით, რათა სკოლამ განახორციელოს თავისი მთავარი ამოცანა – აღზარდოს მომავლის ადამიანები.

მაგრამ ერთიცაა: ჩვენს ხმას ძალა არ ეყოფა, თუ თვით ბავშვებიც და განსაკუთრებით მათი მშობლებიც არ ავამოქმედებთ, რადგანაც სწორედ ისინი არიან დაინტერესებული, რომ სკოლამ კარგად იმუშაოს.

საერთოდ, ხომ მომხმარებელი კარნახობს თავის მოთხოვნებს ფაბრიკებსა თუ ფირმებს. იგივე უნდა ხდებოდეს სკოლასთან დამოკიდებულებაშიც. სწორედ მომხმარებელს უნდა ეკუთვნოდეს გადაწყვეტი ხმა. მშობლები უნდა მონაწილეობდნენ იმ საკითხების გადამწყვეტაში, რომლებიც უკავშირდება სკოლის შინაგან სტრუქტურას, მის პედაგოგიურ მეთოდებსა და ყოველდღიურ ცხოვრებას.

ამიტომაცაა, რომ მხარს ვუჭერთ მშობელთა ასოციაციების შექმნას, რომელთა ამოცანაც იქნება სკოლასთან თანამშრომლობა. სხვათა შორის, ჩვენ კარგად გვესმის ზოგიერთი მასწავლებლის შეშფოთებაც საქმეში ჩაუხედავი მშობლების სკოლაში „შეჭრის“ გამო; მათი აზრით, ეს უფრო გაურთულებთ მუშაობას. მაგრამ ჩვენ მაინც გავწევთ ამ რისკს, რადგანაც ყველაზე მეტი სწორედ მშობლებმა იციან თავიანთი შვილების ცხოვრების სხვადასხვა მხარეზე, ამიტომაც უკეთ გაიგებენ ჩვენი მოთხოვნების საფუძვლიანობას.

სწორედ ამიტომ დავაარსეთ ჩვენ ახალ სკოლაში მშობელთა კომისია, რომელმაც ღრმად უნდა შეისწავლოს საკითხი: როგორ და რა პირობებში უნდა იმოქმედონ მშობლებმა, რათა დაგვეხმარონ ჩვენი მისწრაფების აღსრულებაში – შევქმნათ ალბრდისა და სწავლების უფრო ჰუმანური და უფრო ეფექტური სისტემა.

ჩვენ პრეტენზიას არ ვაცხადებთ ამ კომისიის პროგრამის შექმნაზე. თვითონ მისი წევრები, საკუთარ გამოცდილებასა და მათ მიერ შეკრებილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, განსაზღვრავენ თავიანთი ამოცანების წრესა და ორგანიზაციის ფორმებს.

ჩვენ იმით შემოვიფარგლებით, რომ აქ აღვნიშნავთ სასკოლო ცხოვრების ყველაზე გამოკვეთილ უარყოფით მომენტებს, რაც აუცილებლად მოითხოვს ჩვენი მონაწილეების მშობელთა ჩარევასა და აქტიურ მოქმედებას. კომისიამ ფართოდ უნდა გააშუქოს ყველა ნეგატიური მოვლენა, მოიტანოს აუცილებელი დასაბუთება, დასახოს ნამოჭრილ პრობლემათა გადაჭრის გზები, შეიმუშაოს სკოლის საქმიანობაში ყველა დაინტერესებ-

ული ორგანიზაციის ჩარევის ფორმები. უმორჩილესად ვთხოვთ ჩვენს მეგობრებს ამ საუბარში ჩააბან ყველა მშობელი, შეისწავლონ იგი მათთან ერთად, დაგვაკავშირონ ყველაზე გამჭირვალე ენერგიულ მშობლებთან, რომლებიც შეძლებენ ჩვენს დახმარებას მშობელთა აქტივის შექმნაში როგორც დეპარტამენტების, ისე ნაციონალური მასშტაბით. საჭიროა თანამშრომლობაში ჩავაბათ ყველა, ვისაც ძალუძს მხარი დაუჭიროს როგორც კრიტიკულ გამოსვლებს, ისე კომისიის კონსტრუქციულ საქმიანობას.

რას წარმოადგენს თვალსაჩინო ფაქტები, რომელთა საფუძველზეც აუცილებლად მივიჩნევთ ამ კომისიის მუშაობას? დღესდღეობით უკვე ხელთა გვაქვს უდავო ცნობები, რომელთაც სისტემატურად არავინ არ შეისწავლის, რადგანაც თვლიან, რომ ეს მათ კომპეტენციას სცილდება. ჩვენ მოვიყვანთ დამამტკიცებელ საბუთებსა და მონმობას, რომლებიც ფართო კვლევა-ძიების შემდეგ შეგვკრიბეთ, რათა საფუძველი მოვუძებნოთ, ჩვენი მოძრაობის მომხრეთა მიერ წამოყენებულ ძირითად მოთხოვნებს.

1. საფრანგეთში არ არსებობს არც ერთი საწარმო, სადაც მუშა-მოსამსახურეები ისეთ სიმჭიდროვეში შრომობდნენ, რომელიც შეაფერხებდა მათ ნორმალურ და ეფექტურ მუშაობას. სამწუხაროდ, ამ მხრივ სკოლა ნამდვილად სავალალო მდგომარეობაშია. ამას ყველა მიეჩვია, თუმცა სრულიად ნათელია, რომ კლასში, რომელშიც 30 ბავშვზე მეტია, შეუძლებელი ხდება ეფექტური სასწავლო პროცესის წარმართვა.

ისეთი კლასების არსებობა, რომლებშიც 40-დან 50-მდე ბავშვია, – ნამდვილი სიგიჟეა. ნუთუ შეგვიძლია თავს იმის უფლება მივცეთ, რომ დალუპვის გზაზე დავაყენოთ ჩვენი თავი ყველაზე ძვირფასი არსებები – ბავშვები?

მშობლებმა და მასწავლებლებმა ერთიანი მეცადინეობით უნდა წარმოაჩინონ ამ საშიშროების უდავო მტკიცებანი. ჩვენ ყველა შემფოთებულ მშობელთან ერთად დავარისხებთ უბედურების მომასწავებელ ზარებს.

2. საფრანგეთში არ არსებობს არც ერთი საწარმო, სადაც დაშვებული იქნებოდა ისეთი გამოუსწორებელი სისულელე, როგორცაა, ვთქვათ, აუცილებელი იარაღის უქონლობა და უვარგისი იარაღის გამოყენება.

აი, სკოლაში კი ჯერ კიდევ იყენებენ 50 წლის წინანდელ იარაღებს, რის გამოც, რა თქმა უნდა, შრომისნაყოფიერება უკიდურესად დაბალია. ამ დროს, ნაცვლად იმისა, რომ ნამდვილი მიზეზები გამოავლინონ, როგორც წესი, ადანაშაულებენ მასწავლებლებს – ამ მუდმივ მეისრეებს – და მათთან ერთად ბავშვებსაც, რომლებიც თითქოსდა არ იჩენენ საჭირო გულმოდგინებას ან საერთოდ უუნარონი არიან.

მაშ, ნულარც უკვირთ ნურც საწარმოო წუნი, ნურც ცუდი მოპყრობა მექანიზმთან, რაც ხელსაწყოს დაზიანებას ან სულაც მძიმე ავარიებს იწვევს. ყოველივე ეს ხომ ღრმა კვალს ავლებს ბავშვების ცხოვრებასა და მომავალზე. მათ კი, ვინც ასეთი ავარიების მსხვერპლნი ხდებიან, სრული უფლება აქვთ მოითხოვონ კომპენსაცია და აუცილებელი ზომების მიღება მსგავსი შემთხვევის გამორიცხვისათვის. არადა ამ დროს არსებობს სწავლების ახალი და ეფექტური საშუალებები, საჭიროა მათი დანერგვა პედაგოგიურ პრაქტიკაში.

3. საფრანგეთში არ არსებობს არც ერთი საწარმო, სადაც კვლავ განაგრძობდნენ აბსოლუტურად მოძველებული ტექნოლოგიის გამოყენებას. ყველგან ეკონომიკურ, ტექნოლოგიურ და სოციალურ განვითარებას თან ახლავს შესაბამისი დარგის მოდერნიზაცია. სხვადასხვა ქალაქში ჩატარებული ნაციონალური და საერთაშორისო გამოფენები საკმაოდ მრავალფეროვნად მეტყველებს წარმოების ორგანიზატორთა გამომგონებლობის უნარიანობასა და სითამამეზე, რასაც სტიმულს აძლევს საზოგადოების მუდმივი მოთხოვნა შრომისნაყოფიერების ამაღლების თაობაზე.

სკოლაში კი კვლავ ისე განაგრძობენ კითხვის, წერისა თუ ანგარიშის სწავლებას, როგორც ამას ასი წლის წინათ აკეთებდნენ, თუმცა ზოგჯერ თავზარი ეცემათ ასეთი სწავლების არა-

დამაკმაყოფილებელი შედეგების გამო. გაკვეთილები, საშინაო დავალებები, ზეპირობა, მკაცრი რეჟიმი – ყველაფერი გარდასულ დროთა ტრადიციების მიხედვით. ეს, რასაკვირველია, ვერ იძლევა სასურველ შედეგებს, „შრომისნაყოფიერება“ სულ უფრო და უფრო კლებულობს. ამასთან, თვითონ სწავლებისა და აღზრდის მეთოდები არავითარ ეჭვს არ ბადებს, მხოლოდ და მხოლოდ მონაფეებს ადანაშაულებენ, რომლებიც აქაოდა, შრომისმოყვარეები არ არიან და გონებაც დაფანტული აქვთო. და ვერავინ გაუბედავს თქვას, რომ თანამგზავრების ეპოქაში აღარ შეიძლება ბავშვებს ისევ ისე მოვეპყრათ, როგორც ამ ორმოცდაათი წლის წინათ.

4. საფრანგეთში არ არსებობს არც ერთი საწარმო, სადაც რთულ და ფაქიზ მექანიზმებს ანდობდნენ შესაფერისი მომზადების არმქონე მუშაკებს. ფაბრიკაში ხალათების გამოჭრისა და კერვისათვის აუცილებელია სპეციალური სასწავლო კურსის გავლა. ბავშვებს კი – ამ უფაქიზეს მექანიზმებს – ანდობენ ახალბედა ბაკალავრებს, რომელთაც არანაირი პედაგოგიური მომზადება არ გააჩნიათ. ნამდვილად საკვირველია, რომ მშობლები, რომლებიც გაიღებენ ხარჯებს ბავშვების სასკოლო განათლებისათვის, არ აპროტესტებენ ასეთი არანორმალური ვითარების გამო.

5. საფრანგეთში არ არსებობს არც ერთი საწარმო, სადაც სპეციალისტებს ისე ცოტას უხდიდნენ, როგორც უხდიან ახალგაზრდა მასწავლებლებს. მშობლებმა უთუოდ უნდა იცოდნენ, რა ხელფასს ღებულობს დამწყები მასწავლებელი, რათა ნათლად წარმოიდგინონ მათი რეალური მდგომარეობა.

6. დაბოლოს, საფრანგეთში არ არსებობს არც ერთი საწარმო, სადაც მოსამსახურეებს პირდაპირ უსინდისოდ აკისრებდნენ ისეთ წარმოუდგენლად მძიმე სამუშაოს, რაც ნორმალურ შესაძლებლობებს აღემატება.

სოციალური სადაზღვევო ორგანოები თვალყურს ადევნებენ იმ წესების დაცვას, რომლებიც ითვალისწინებენ დაქირავებით მომუშავეთა ფიზიკური და ზნეობრივი სიჯანსაღის დაცვის უზრუნველყოფას. პროფკავშირებმა იციან, როგორ დაიცვან თავისი წევრები; რთულ წარმოებაში მკაცრ ღონისძიებებს მიმართავენ უსაფრთხოების ტექნიკის მიმართ; სადაც ინტექსიკაციის საშიშროება იქმნება, მუშებს რძეს ურიგებენ.

არც ერთი ზემოჩამოთვლილი ღონისძიებიდან, არც ერთი ამ წესებიდან არ მოქმედებს სკოლაში. არავითარი უფლებები შრომის დაცვის თაობაზე მასწავლებელს არ გააჩნია. მასწავლებელთა პროფკავშირი დადგენილი სასწავლო დატვირთვისა და ხელფასის მომატების ვადების დაცვის გარანტიას იძლევა, მაგრამ მასწავლებელს კანონის საფუძველზე არ შეუძლია გაილაშქროს კლასის გადატვირთულობის გამო. ხშირად ხდება, რომ მხოლოდ 30 ბავშვზე გათვალისწინებულ საკლასო ოთახში 40 ბავშვს უშვებენ, მასწავლებელი კი იძულებულია ამას შეურიგდეს.

„ადგილები ცოტა გვაქვს... ასე რომ, რაზე მოახერხოს!“ – ამბობს ადმინისტრაცია.

ჰაერი იხუთება, აუტანელი ხმაურია, და სალამოს მასწავლებელი ისეთი დატვირთული ფილტვებით მიდის შინ, რომ ... ამიტომ ითვლება ტუბერკულოზი მასწავლებელთა პროფესიულ დაავადებად. თუმცა ამ შემთხვევაში არანაირი პრობლემა არ ჩნდება: თუ დაავადმყოფდა, სამუშაოდან დაითხოვენ, მის მონაფეებს კი სხვა კლასებში დაანაწილებენ და ამით კიდევ უფრო გადატვირთავენ ისედაც უზომოდ დატვირთულ კლასებს.

მასწავლებელი უსუსურია. მაგრამ, რაკი არ ჩივის, ალბათ, თანახმაა ასეთ პირობებში მუშაობაზეო, – შეიძლება გვითხრას ვინმემ. ამაში ნამდვილად დამნაშავეა. მაგრამ, მეორე მხრივ, როგორ იკამათოს, როცა დღენიადაგ ჩასჩიჩინებენ – სკოლის საქმიანობა ქარხნის კონვეიერს ხომ არა ჰგავს, რომლის მუშაობის შენელება, აჩქარება და საერთოდ შეჩერებაც შეიძლებაო, და რომ ბავშვებს ქუჩაში ხომ არ დავტოვებთ, ამიტომ, რადაც

არ უნდა დაგვიჯდეს ყველა ბავშვი უნდა მივიღოთ, სანამ სკოლას უკეთესი ხანა არ დაუდგებაო.

გთხოვთ, დაიმასსოვროთ, რომ მასწავლებელთა პრობლემა აუცილებლად გადადის მათ ბავშვებზე. ამიტომ მოწაფეთა მშობლები განსაკუთრებით უნდა იყვნენ დაინტერესებული მასწავლებელთა ბედ-იღბლით.

მაშ ასე, ჩვენ შევეცადეთ ჩამოგვეყალიბებინა რამდენიმე საკვანძო საკითხი და ამით ინფორმაცია მოგვეწოდებინა თქვენთვის, ძვირფასო მშობლებო, თქვენი შვილების აღზრდისა და განათლების ცხოვრებისეულად მნიშვნელოვანი პრობლემების შესახებ. ახლა, რაკილა საკმარისად გააცნობიერეთ, თუ რა ხდება სასკოლო ცხოვრებაში, იმედი გვაქვს, გულგრილი არ დარჩებით სკოლის ბედის მიმართ და ჩვენთან ერთად, ჩვენს მხარდამხარ მოითხოვთ გადანყვეტილებებს, რაც საქმის რეალური მდგომარეობის გამონგლილვითი ანალიზის დროს მოვამზადეთ და მოვსინჯეთ. მაგრამ ამ გადანყვეტილებების ცხოვრებაში გატარება მხოლოდ ჩვენი ერთობლივი საქმიანობითაა შესაძლებელი. ჩვენ უნდა გავაერთიანოთ ჩვენი მეცადინეობა იმისათვის, რომ ახალგაზრდა თაობამ მიიღოს ისეთი განათლება და პროფესიული მომზადება, როგორიც ჩვენი ცივილიზაციის მომავალს ეკადრება და შეეფერება.

საგარეო

კვლავი ნივთები.....1

განსაზღვრება მშობლებთან.....45

C. Freinet.

Les invariants pédagogiques

საგარეო მდიდრო ჯგუფი

რომანოზ დანელია
ნელი ელიზბარაშვილი
მართა ნიკლაური
მაყვალა ხატიშვილი
თამთა ჯანაშია
ალექსანდრე ჯიქურიძე

გარეკანის დიზაინი

ილია ხელაიასი

69.

საერთაშორისო ინვესტიციების
კავშირების განვითარების
სააგენტოს
განყოფილება
საერთაშორისო ინვესტიციების
კავშირების განვითარების
სააგენტოს
განყოფილება
საერთაშორისო ინვესტიციების
კავშირების განვითარების
სააგენტოს
განყოფილება

განვითარების
სააგენტო

თბილისი, ილია ჭავჭავაძის გამზირი №17ბ
25-05-22, 8(99) 53-05-22, 8(99) 55-66-54
www.intelekti.ge
info@intelekti.ge intelekti@caucasus.net